

At Ruste Sig

Slutevaluering

Gennemført af Rådgivende Sociologer for Akademiet for Utæmmet Kreativitet og Ørkenfortet, 2017

2017

rådgivende sociologer

At Ruste Sig - Slutevaluering

Rapporten er udarbejdet i 2017.

Rapporten er udarbejdet af Rådgivende Sociologer ApS for Akademiet for Utæmmet Kreativitet (AFUK) og Ørkenfortet.

© Rådgivende Sociologer ApS. Henvi-
sing til rapporten må kun ske med tydelig henvisning til Rådgivende Sociologer ApS.

Ved yderligere oplysninger kontakt venligst:
Sara Lea Rosenmeier

Tlf.: 33 15 36 26
Mail: slr@rso.dk

Projektet er støttet af:

VELUX FONDEN

Indhold

kapitel 1	4
Indledning	4
Baggrund	4
Formål	4
Målgruppe	4
Målretning af aktiviteter	5
Om evalueringen	6
kapitel 2	8
Om projektet	8
Projektets opbygning	8
Projektets elementer	8
Afvigelser fra projektplanen	16
Overordnet om arbejdet i praksisåret	18
Gamlingegruppen	19
kapitel 3	20
Projektets metoder, tilgange og fremgangsmåder	20
Ingen fastlåste metoder	20
Ønsket om at skabe forandring	21
At ruste de unge til livet i medgang og modgang	22
Fremgangsmåder i At Ruste Sig	26
En slags eksperimenterende laboratorium	28
Metodiske erfaringer	29
kapitel 4	33
Lærernes oplevelser og udbytte af projektet	33
Forskelle i forudsætninger og oplevelser blandt lærere	33
Oplevelser af projektets vigtighed	34
Oplevelser af tydelighed om projektets formål og egen rolle	34
Oplevelser af tid til projektet og udvikling af fag	35
Oplevelser med integration af fag i undervisningen	35
Vurdering af projektets betydning for undervisningen	36
Videreudvikling af eksisterende metoder	36
Udvikling af nye metoder	37

Særligt velfungerende metoder	38
Barrierer i lærergruppen	39
Projektets bidrag til lærernes egen udvikling og udvikling af samarbejde	40
Lærernes vurderinger af de unges udbytte	41
Vurdering af projektets betydning for relationen til de unge	41
Mest givende og mest udfordrende ved projektet	42
Lærernes vurdering af mængden af tid til refleksion over virkninger	43
Lærernes vurdering af projektets samlede betydning for AFUK	43
Hvad kunne have givet større virkning?	44
Fremtiden for fagene	44
kapitel 5	46
De unges oplevelser af virkning og udbytte	46
De unges oplevelser af AFUK under At Ruste Sig	47
De unges forståelse af projektet og fagene	48
De unges vurderinger af virkninger og udbytte af fag og temauger	49
Overordnede betragtninger om fagene og måder at arbejde på i At Ruste Sig	60
Er de unge blevet mere robuste?	62
kapitel 6	65
Sårbare unge med mistrivsel	65
Vurderinger af udbytte blandt sårbare unge med mistrivsel	66
Vejledning og ekstra vejledning	69
Frirummet og Unge Faglige – anderledes vejledningsformater	72
Akutpuljen i At Ruste Sig	75
kapitel 7	77
Formidling og fremtid	77
Positive afstikkere af At Ruste Sig	78
Det fremadrettede arbejde	79
kapitel 8	81
Konklusion	81

kapitel 1

Indledning

Baggrund

Akademiet for Utæmmet Kreativitet (AFUK) har en historie, der strækker sig omkring 30 år tilbage i tiden, fra den tid hvor AFUK var en selvejende Gøglerskole på Islands Brygge til i dag, hvor AFUK holder til ved Carlsberg og består af en produktionsskole, en daghøjskole, KUU og 3 foreninger.

AFUK har gennem alle årene beskæftiget sig med at undervise og arbejde med målgruppen af sårbare unge. Både skoler og foreninger har arbejdet for at udvikle og opretholde et mulighedsrum for alle unge, der har brug for steder som AFUK til at være medskabende i eget liv. I At Ruste Sig er produktionsskole og Foreningen Ørkenfortet gået sammen om at formulere et projekt, der har til formål at forebygge social polarisering samt at ruste de unge til medgang og modgang i livet gennem opbygning og træning af personlige og sociale kompetencer.

Projektet er blevet gennemført i perioden 2015-2017 med støtte fra VELUX FONDEN.

Formål

Formålet med At Ruste Sig har været at udvikle, afprøve og implementere nye indsatser og initiativer, der kan forebygge social polarisering, forbedre de unges livssituation og trivsel samt ruste de unge til medgang og modgang i livet gennem opbygning og træning af personlige og sociale kompetencer som fx mod, indlevelsesevne, engagement, handlekraft, initiativ, samarbejde, selvindsigt, ansvar for egen trivsel mm.

Helt konkret dækker initiativerne over:

- De tre nye fag: Krop og Humør, Pli og Ynde og Kvajejligt
- En Akut Pulje til iværksættelse af hurtig hjælp i akutsituationer

Under hvert initiativ findes en række indsatser, der står nærmere beskrevet i afsnittet 'Projektets indhold'.

Som et led i formidlingen af projektets resultater har et formål desuden været at formulere et spil til de unge samt at udvikle et dogme, der kan byde op til en løsrivelse fra hverdagens normer. Herudover har et helt centralt formål været at dokumentere projektet med henblik på en udgivelse af en pædagogisk håndbog/inspirationsmateriale rettet mod undervisere, pædagoger og andre der arbejder med sårbare og udsatte unge.

Målgruppe

Projekt At Ruste Sig har været rettet mod målgruppen af sårbare unge med mistrivsel i alderen 15-20 år. Fokus har således hovedsageligt ligget på produktionsskolens elever og Ørkenfortets

medlemmer, hvor henholdsvis 75 pct. af eleverne og 50 pct. af medlemmerne i aldersgruppen 15-25 år vurderes at falde inden for målgruppen. I alt er det anslået, at målgruppen omfatter omkring 180-225 unge. Her skal det dog nævnes, at der kan være gengangere i de to grupper, samt at der er en 'usynlig' gruppe, der falder inden for målgruppen og som eksempelvis kommer til eftermiddags- og arrangementer uden at være hverken elever eller medlemmer. Det kan være fordi, de ikke har råd eller af andre årsager ikke har evnet at melde sig ind i Ørkenfortet.

Produktionsskoler er for unge under 25 år, som ikke har afsluttet en ungdomsuddannelse og som ikke umiddelbart er i stand til at påbegynde en ungdomsuddannelse. I beskrivelsen af målgruppen af sårbare unge med mistro lægges der derfor vægt på, at der er tale om en gruppe af unge, der har oplevet nederlag i uddannelsessystemet og som har mistet modet til læring eller er forvirrede, i krise eller på anden måde slået ud af kurs.

"Jeg plejer altid at sige, at næsten alle elever, som jeg arbejder med, har oplevelsen af at have fejlet i deres bagage. Fejlet i uddannelsessammenhænge. Fejlet personligt. Og opbygget en eller anden form for dannelsestraume. Altså gjort sig oplevelsen af, at: 'Jeg er simpelthen ikke dygtig nok til at klare mig i forhold til mine drømme og de umiddelbare ønsker, jeg har om min fremtid' (lærer, AFUK)

Blandt andet grundet oplevelserne med at have fejlet i uddannelsessystemet beskrives målgruppens unge som usikre, havende lavt selvværd og manglende tro på egne kompetencer. Af øvrige problematikker, som kendetegner målgruppens unge og spiller ind på de unges trivsel, nævner lærere og vejledere blandt andet svær opvækst, familieproblemer, ustabil base, afgrænset netværk samt psykiske sårbarheder og diagnoser, der påvirker de unges robusthed og selvopfattelse i nævneværdig grad. Endvidere fremhæves det, at forbrug og misbrug af hash udgør et omfattende problem for en større andel af målgruppens unge.

Vanskelighederne blandt de unge i målgruppen kommer til udtryk på forskellig vis. Hvor nogle beskrives som frustrerede og vrede, beskrives andre som forsigtige og introverte. Overordnet set beskrives de unge som meget følsomme og let påvirkelige overfor udefrakommende faktorer. De har med andre ord behov for redskaber, der kan ruste dem til livet i medgang og i modgang, herunder at opbygge eller genvinde tillid til sig selv og til andre.

AFUK og Ørkenfortet danner i forvejen rammerne om et ungdomsmiljø, hvor målgruppen færdes og havde således forud for projektet mange års erfaring med at undervise og arbejde med målgruppen. Til grund for At Ruste Sig har imidlertid ligget betragtninger om en udvikling i ungegruppens profil fra færre 'veloplagte' til flere unge i 'gråzonen' sammenholdt med betragtninger om, at en stor del af AFUKs og Ørkenfortets praksis har været baseret på tavs viden, hvorfor tidspunktet og behovet for at udvikle, afprøve og dokumentere nye metoder og indsatser rettet mod målgruppen var kommet.

Målretning af aktiviteter

Hovedparten af projektets initiativer og indsatser har ikke været isoleret til den målgruppe af særligt sårbare unge, som projektet har været dedikeret til. Dette har været et bevidst valg, der først og fremmest skyldes betragtninger om, at målgruppen udgør hovedparten af AFUKs unge, hvorfor det har givet bedst mening at køre At Ruste Sig som et projekt for alle.

"Overordnet set, så det jeg ligesom får at vide fra vores vejledere, det er, at 80 procent af vores elever ligger i projektets målgruppe, så der kan man sige, at vi skal ramme rigtig meget ved siden af for ikke at ramme målgruppen" (projektleder, AFUK)

Udover ovenstående har en betragtning været, at det ud fra et logistisk perspektiv har været nemmere at involvere hele AFUK fremfor at isolere projektet til udvalgte unge på tværs af værksteder. Og sidst, men måske allervigtigst har man ved at køre projektet for hele AFUK kunnet undgå at pege nogle unge ud som værende mere sårbare end andre i projektets navn.

"Altså vi har jo med vilje ikke adskilt dem, for så ville det ligne en hjælpeklasse, og det er ikke det vi vil... så det har mere været, om den måde at arbejde på, er med til at styrke noget, og det gør det jo vel så også for de lidt stærkere såvel som de lidt svagere, hvis den tese holder... og så kan man sige: Hvem er de svageste?" (ledelse, AFUK)

Som det fremgår af citatet, har der til grund for valget om at inkludere alle også ligget overvejelser om, hvordan målgruppen af sårbare unge skulle afgrænses, da alle unge er forskellige, hvorfor deres eventuelle sårbarheder også kommer til udtryk på forskellig vis, ligesom det er blevet vurderet, at projektets indsatser og initiativer ville kunne have positive virkninger for alle unge uanset graden af deres robusthed. Endelig har en årsag til at inkludere alle været antagelser om, at det kunne være gavnligt for målgruppen, at nogle af de mindre sårbare og mere veloplagte unge kunne være med til at tage de første skridt og dermed fungere som inspiratorer for de unge, der har de største barrierer for at kaste sig ud i nye ting.

Når alt dette er sagt, skal det dog understreges, at alle projektets aktiviteter og indsatser er udviklet med særlig tanke på målgruppen og endvidere, at udvalgte af projektets aktiviteter, som fx ekstravejledningen og Akutpuljen, har været iværksat alene med tanke på, hvordan de allermest sårbare unge kunne hjælpes og støttes bedst muligt.

Om evalueringen

Evalueringen blev koblet relativt sent til projektet, idet projektets praksisår allerede var godt i gang forud herfor. Det betyder, at nogle af projektets aktiviteter allerede var afviklet forud for evalueringens tilkobling til projektet, fx de fleste af Sverigesturene, og i disse tilfælde beror evalueringen på data indsamlet til AFUKs interne evaluering. Hovedparten af projektets aktiviteter, såsom forberedelsen og gennemførelsen af de tre temauger bygget op om de nye fag, har dog fundet sted mens evaluatoren har fulgt projektet.

Formålet med evalueringen

Formålet med evalueringen har overordnet set været at etablere viden om, hvorvidt At Ruste Sig er lykket med at afvikle de planlagte projektelementer samt at etablere viden om virkninger og udbytte af projektet blandt lærere og unge. Centrale spørgsmål som evalueringen har søgt at besvare kan sammenfattes som:

Figur 1. Evalueringens centrale spørgsmål.

1. Har AFUK afholdt de projektelementer, der er beskrevet i ansøgningen?
2. Har de forskellige projektelementer haft en betydning for de unge med mistrivsel i AFUKs miljø? (virkning/effekt)
3. Hvordan ser lærerne indholdet og udbyttet af projektet og er det lykkedes at lave en formulering og beskrivelse af metoder og opgaver fra AFUKs læringsmiljø, der kan implementeres i hele AFUKs hus og som kan inspirere andre praktikere?

Evalueringens metoder

Evalueringen har gjort brug af både kvalitative og kvantitative metoder. De kvalitative metoder omfatter dokumenter (fx referater og interne evalueringer) mødedeltagelse, deltagerobservation og interviews. I alt 31 interviews er blevet gennemført og interviewene har fordelt sig på lærere, unge, vejledere, projektledelse, ledelse og gamlingegruppe. Interviews til evalueringen er blevet gennemført løbende men med særlige nedslag på de tidspunkter i praksisåret, hvor projektet har fyldt mest i undervisningen.

Af kvantitative metoder er benyttet spørgeskemaundersøgelser til at indsamle data blandt henholdsvis unge og lærere. Spørgeskemadata fra unge er indsamlet ved et event med udgangen af 2016 med det formål at opnå svar fra flest mulige forud for den udskiftning af unge, der typisk følger årsskiftet. I alt 91 unge besvarede. Idet eventet blev afviklet i dagtimerne, hvor flest unge er tilstede på AFUK kommer besvarelsene fra de elever og foreningsmedlemmer, der er tilknyttet AFUKs skoledel, mens foreningsmedlemmer, der er at betragte som mere eksterne, ikke er repræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen. Spørgeskemadata blandt lærere er indsamlet ved endt praksisår og er både indsamlet blandt nuværende lærere samt lærere, der var på AFUK under praksisåret, men nu er stoppet. I alt 28 fra lærergruppen besvarede.

Samspil mellem intern og ekstern evaluering

Som beskrevet har AFUK løbende gennemført interne evalueringer af initiativer og indsatser i projektet. Den interne evaluering er blevet benyttet af AFUK til at opnå en umiddelbar fornemmelse af, hvordan unge og lærere har taget imod og oplevet at arbejde med de forskellige projektelementer. Det er ligeledes den interne evaluering, der har været ansvarlig for fx optælling af deltagere under forskellige aktiviteter, da ekstern evaluator kun har været til stede ved udvalgte aktiviteter og begivenheder.

Herudover har den eksterne evaluering løbende orienteret sig i resultaterne af den interne evaluering blandt andet med henblik på at sikre, at interessante perspektiver herfra kunne følges og uddybes yderligere. Den interne evaluering har således fungeret som input til den eksterne i det omfang, at dette har kunnet uddybe og nuancere det samlede billede af projektet.

Det er resultaterne af den samlede eksterne evaluering, der præsenteres i nærværende rapport.

kapitel 2

Om projektet

Projektets opbygning

At Ruste Sig har været et 2-årigt projekt inddelt i tre faser: en forberedelsesfase, et praksisår og en formidlingsfase.

Figur 2. Projektets opbygning.

I det følgende beskrives ganske kort formålet med hver af projektets faser:

Forberedelsesfasen (august-december 2015)

Formålet med forberedelsesfasen var først og fremmest projektetablering, herunder ansættelse af en projektleder og en ekstra vejleder til projektet. Hernæst var formålet at udvikle projektets materialer og aktiviteter samt at foretage research af egnede gæstelærere og inspiratorer til projektet.

Praksisår (januar-december 2016)

Formålet med praksisåret var at afprøve aktiviteter samt at udvikle, beskrive, implementere og dokumentere projektets metoder.

Formidling (januar til juni 2017)

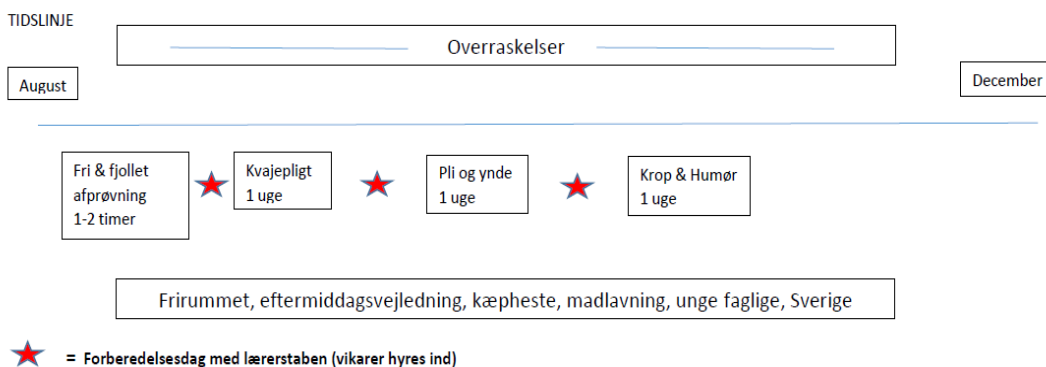
Formålet med formidlingsfasen var at fortsætte afprøvning og implementering af aktiviteter og metoder og endvidere at redigere dokumentationsmaterialet, således at erfaringerne med brug af forskellige metoder og aktiviteter kunne formidles i en pædagogisk håndbog eller lignende inspirationsmateriale til brug for det fremadrettede arbejde på AFUK og for andre, der arbejder med projektets målgruppe. Slutteligt var et formål med denne fase at udvikle workshops til brug for formidlingen sideløbende med bogudgivelsen.

Projektets elementer

At Ruste Sig har været bygget op omkring de tre nye fag: Kvajepligt, Pli og Ynde og Krop og Humør og under hvert af disse fag har der været en række projektelementer.

Som nedenstående figur illustrerer har praksisåret groft skitseret været bygget op omkring tre temauger med de nye fag i fokus. Sideløbende hermed er der blevet skabt forskellige rum og afviklet en lang række aktiviteter og øvelser, som på forskellig vis har understøttet fagene og fremskrevet de værdier og kompetencer, som det har været ønsket at fremme hos de unge gennem projektet.

Figur 3. Projektets overordnede elementer.

I det følgende beskrives kort de tre nye fag og de projektelementer, der har knyttet sig hertil. Herudover beskrives Akutpuljen samt hvordan projektledelse, ledelse og lærere har arbejdet sammen om at udvikle på fag, opgaver, aktiviteter og øvelser undervejs i projektet.

Kvajepligt

Projektets målgruppe er kendetegnet ved forskellige oplevelser af at have fejlet og bringer ofte en usikkerhed og præstationsangst med sig, der gør, at de reagerer på uforudsete forandringer med modstand, angst, rådvildhed og passivitet. Kvajepligt handler om at ruste de unge ved at udvikle og træne deres kreativitet, opfindsomhed og forskellige former for mod, som fx modet til at have en mening, modet til at udfordre sig selv, modet til at turde fejle eller modet til at være i en proces uden at ville kontrollere facit.

"Vores elever kommer fra en skolekultur, hvor der kun er én førsteplads. Der er sådan en konkurrence og hele tiden et mål, der skal nås, som nogle andre stiller. At kvaje sig har alt for store personlige omkostninger i det andet skolesystem. Jeg arbejder rigtig meget med, at man ikke sidder med den der forfærdelige perfektionistiske umulighed, fordi man ikke kan formå det, der forventes. Kvajepligten går ind og arbejder med: 'Hvad er dine egne forventninger og din egen formåen? Er det okay at undersøge? Er det også okay at undersøge, at det går galt? Får man ligesom optaget en erfaring og en viden den vej?'" (lærer, AFUK)

I Kvajepligtsugen har de unge fx skullet udvikle idéer og turde sige dem højt, de har skullet prøve ting og opsøge steder, de ikke kendte, de har skullet slippe deres forfængelighed og sætte noget på spil og de er blevet opmuntret til at have og formulere en mening. Ligeledes har tillid været et væsentligt element i Kvajepligtsugen, da det både kræver tillid til sig selv og andre at bevæge sig ud af sin komfort zone og at grine af sig selv, når tingene ikke går som ventet.

Kvajepligtsugen havde en klar struktur og de fleste af ugens aktiviteter foregik fælles og på tværs af værksteder. Gennem oplæg, foredrag, øvelser og opgaver skulle de unge forholde sig til og reflektere over, hvad Kvajepligt betyder, ligesom de skulle indgå i processer eller tage imod udfordringer, hvor Kvajepligten skulle praktiseres. Som konkrete eksempler på opgaver og øvelser kan nævnes, at de unge skulle udtænke, forberede og give en gave eller en oplevelse til

en fremmed, skrive læserbreve og lave statements, gennemføre en flashmob et centralt sted i København, lave tillidsøvelser med bind for øjnene og løbe Indianerløb, hvor de løb i takt, gav slip på sig selv og fandt en fælles rytme uden fokus på output.

I Kvajepligtugen deltog omkring 170 unge.

Fri og Fjøllet spil

Udviklingen af spillet Fri og Fjøllet har været et led i faget Kvajepligt. Fri og Fjøllet understøtter Kvajepligt, da spillet har til hensigt at skabe en legende 'træningsbane', der handler om at udfordre sig selv og hinanden, om mod og om kunsten at turde grine af sig selv. Under Kvajepligtsugen var både unge og lærere rundt i byen og afprøve opgaver til spillet, der har en form, hvor spillerne lader sig udfordre ved at trække et kort med en opgave, som de skal gennemføre. En sådan opgave kan fx bestå i at skulle gå hen til en pølsevogn og bede pølsemanden om hans bedste råd til unge mennesker, at tage en selfie med en fremmed eller at bryde ud i sang, når man ser en person, der cykler på Strøget.

Udover at afprøve Fri og Fjøllet spillet med gamle og nye opgaver, som lærerne havde formuleret forud for afprøvelsen, har arbejdet med Fri og Fjøllet spillet for både lærerne og de unge bestået i at konceptualisere og udvikle opgaver til spillet.

I afprøvningen af Fri og Fjøllet deltog omkring 110 unge.

Kvajepligtsdogme

Et projektelement under faget Kvajepligt har været at udvikle et dogme, der kan fungere som en slags guide ud i 'kunsten at fejle', med det formål at få de unge til at reflektere over, hvordan de på forskellige måder kan vedblive med at udfordre sig selv og gøre ting på nye eller andre måder end de plejer. Helt konkret blev de unge i Kvajepligtsugen introduceret til, hvad et dogme er, ligesom de fik til opgave at udarbejde kvajepligtsdogmer, der kunne gælde for deres eget værksted.

En ambition for At Ruste Sig har imidlertid også været at lave en slags mere universelt Kvajepligtsdogme, der ikke alene kan bruges af de unge på AFUK, men også af fx undervisere, arbejdsgivere og privatpersoner.

Spørg om alt (Frirummet)

Projektelementet, der i projektbeskrivelsen blev navngivet 'Spørg om alt', dækkede over ugentlige aftner med spørgsmål, mad og videndeling. Formålet var at skabe en ugentlig aften i trygge rammer, hvor de unge kunne spørge om alt det, de fx ikke turde spørge om på uddannelsen og hvor de kunne få hjælp til at søge svar, gå på nettet, undersøge, dele erfaringer mv.

I projektet blev 'Spørg om alt' transformeret til Frirummet. Frirummet har bestået af eftermiddags- og aftenarrangementer, som blev udviklet for og med de unge, der selv var med til at definere arrangementernes indhold. Hvor nogle arrangementer alene fokuserede på det sociale

med omdrejningspunkter som madlavning, brætspil og filmvisning, havde andre arrangementer karakter af praktik- og fremtidsworkshops, udvikling af drugfree-events mv.

I Frirummet har alle AFUKs elever og medlemmer af Ørkenfortet været velkomne, men konceptet har været udviklet med specifik tanke på den målgruppe af sårbare unge, som mangler netværk og savner sociale aktiviteter samt noget at tage sig til uden for skoletiden. Primusmotor for Frirummet har været projektets ekstra vejleder, som også under selve arrangementerne har haft til opgave at facilitere fællesskabet mellem de unge, ligesom hun har stået til rådighed med samtaler og vejledning om stort og småt.

Ved Frirummets arrangementer deltog mellem 10 og 40 unge per gang.

Ambitiøse visninger og mindre fremlæggelser

Store ambitiøse visninger og mindre fremlæggelser har fundet sted løbende gennem hele praksisåret, men præsenteres her under faget Kvajeplygt, idet en vigtig del af projektet har været at skabe trygge rammer for de unge til at sætte noget på spil ved vise noget frem, de har lavet, som de modtager feedback på. Et vigtigt formål med fremlæggelser og visninger har således været, at de unge skulle erfare i praksis, at det er okay at engagere sig og satse, men samtidig at det også er okay og man kan lære en masse i de tilfælde, hvor man ikke lykkes så godt, som man havde håbet. Eksempler på visninger og fremlæggelser har været Åbent Hus, offentlig visning af Cave-Dogs workshop, Ambitiøs visning, udstilling som afslutning på projektets sidste fællesuge mm.

Ved store visninger har deltaget omkring 200-220 unge.

Pli og Ynde

Mange unge i projektets målgruppe er vant til at blive mødt med mistillid og har ikke selv oplevet nogen grund til at stole på voksne. De møder livet med en 'kantet' attitude, har svært ved at blive begejstrede, ved at kunne engagere sig og kunne indleve sig i andres situation eller forståelse af verden. Pli og Ynde har handlet om at vise veje, der kan give de unge muligheder for at tilegne sig en form for nysgerrighed, gidelighed og charme og dermed også en større frihed til at færdes i og indgå i forskellige sammenhænge og relationer.

"I forhold til Pli og Ynde er det... jeg arbejder imod, at de unge placerer sig i verden og forstår vigtigheden af, at du selvfølgelig bliver modtaget i verden, som du også modtager den. Det vil sige, hvis du kommer ind ad døren, og du bare slår den første på skulderen hårdt uden at sige "godmorgen" og så går ind i rummet... 'Uh, hvad sker der her?'... Hvis du fx skal spørge om noget, eller du har brug for hjælp: Hvordan spørger man? Hvordan opsøger man eller hvordan modtager man? Sådan nogle ting. Det er jo noget, vi er opmærksomme på og snakker om" (lærer, AFUK)

I Pli og Ynde ugen har de unge fx skullet arbejde med at have en fin attitude og 'god stil' som fx at komme til tiden, holde hinanden orienterede, vente på tur samt at udvise opmærksomhed, indlevelsesevne og interesse for på hinandens meninger og synspunkter. Ligeledes er der blevet arbejdet med komplimenter, fordomme og feedback.

I modsætning til Kvajepligtsugen var temaugen for Pli og Ynde meget løst struktureret og en del af aktiviteterne skete i regi af de enkelte værksteder. På de enkelte værksteder blev der således etableret en dialog om betydningen af Pli og Ynde, hvor de unge skulle reflektere Pli og Ynde ind i deres specifikke værkstedskontekst og praktisere Pli og Ynde overfor hinanden. Herudover rummede temaugen nogle fælles aktiviteter, såsom foredrag og oplæg om fordomme og om at give og modtage feedback, teaterforestillingen Frøken Jensens kogebog mm.

I Pli og Ynde ugen deltog omkring 170 unge.

Kæpheste

Som projektelement under Pli og Ynde var de unges møde med forskellige voksne rollemodeller, der har forskellige kæpheste. Formålet med kæpheste har været at sætte tanker i gang hos de unge, udfordre fordomme, give stof til eftertanke og inspirere til samtaler. Som eksempler på Kæpheste kan eksempelvis nævnes Thomas Blachmann, der holdt foredrag om, hvordan man kan bruge 'at være særlig' til noget positivt og Jacob Holdts foredrag om at møde og udfordre sine fordomme. Kæpheste blev ikke alene introduceret under Pli og Ynde, men også på andre udvalgte tidspunkter i løbet af praksisåret.

Ved kæpheste har deltaget mellem 70-150 unge.

Unge Faglige

Unge Faglige har handlet om at introducere de unge til unge voksne i forskellige typer af jobs, der kunne formidle kærlighed til et fagområdes indhold og udfordringer og smitte de unge med deres begejstring. I regi af Pli og Ynde blev der i løbet af praksisåret afholdt tre arrangementer, hvor unge voksne med forskellige fagligheder og forskellige typer af jobs formidlede om deres arbejde til de unge.

Ved Unge Faglige deltog omkring 170 unge.

Folkekøkken

Et projektelement i Pli og Ynde var at lave et folkekøkken for pensionister i Sydhavnen, hvor de unge kunne bruge deres ny erhvervede kompetencer til at give en gave og glæde andre ved at servere dem et måltid mad. Efter sparring med Ældresagen og forskellige aktører fra plejecenterbranchen blev idéen med folkekøkkenet imidlertid gentænkt og i projektet blev Folkekøkkenet omdannet til en begivenhed, hvor de unge samarbejdede med ældre fra Pensionisthuset Pilehaven om at lave maden i stedet.

"Det var meningen, at vi skulle prøve at lave et folkekøkken for de pensionister eller ældre, der er i området. Her snakkede vi med Ældresagen og nogen, der har med ældre at gøre, og med vores egne lærere og fandt ud af, at det måske ikke var et folkekøkken, der var så relevant, men dét at samarbejde om at lave mad. Altså at få nogle ældre og nogle elever sammen ud i køkkenet og lave maden, så de kunne lave mad til nogen andre ud over sig selv" (projektleder, AFUK)

Ved samarbejdet med Pensionisthuset Pilehaven deltog 12 unge og 8 ældre.

Praksistræning i at skabe god trivsel

Som et sidste projektelement under Pli og Ynde har været praksistræning i at skabe god trivsel, vellykkede begivenheder og hensigtsmæssig kommunikation med forskellige mennesker. Helt konkret har dette arbejde dels bestået i at involvere de unge i udviklingen af Frirummets arrangementer, men også i at få de unge til at planlægge og afvikle hyggelige attraktive arrangementer i skoleferierne uden alkohol og stoffer, hvor særligt skolens mest sårbare unge mangler noget at tage sig til, savner selskab og mangler struktur på dagene. Som eksempler på sådanne arrangementer kan nævnes workshops i både efterårs- og vinterferie med både fagligt og socialt indhold.

"Vi lavede to dage med tre forskellige workshops i huset. Vi havde en 24-timers workshop i iværksætter, hvor de skulle ud og lave mikrovirksomheder på 24 timer ude på gaden. Så havde vi en 24 timers workshop i, hvordan man designede sit eget magasin med fokus på, hvad der er fedt at vide som ung i København. Det var en lidt mere introvert workshop, for dem der synes det er fedt at tegne og klippe-klistre og arbejde grafisk og designmæssigt. Og så havde vi en madspildsworkshop, som var én dag, der handlede om spildmad og hvordan man kan skaffe sig billig mad og lave mad kreativt" (ekstra vejleder, AFUK)

I ferieworkshops deltog omkring 95 unge.

Krop og Humør

For en større andel af de unge på AFUK gør det sig gældende, at de har en livssituation med få penge og mange overnatninger på skiftende venners sofaer. De ernærer sig forkert, er trætte, mangler overskud og har svært ved at koncentrere sig. Med faget Krop og Humør har det været formålet at klæde de unge på med viden om, hvordan de kan være med til at påvirke deres energiniveau og tage bedre ansvar for deres egen tilstand gennem eksempelvis oplysning om, hvordan kroppen fungerer og reagerer på de ting, man udsætter den for, træning i madlavning og erfaringer med at bevæge sig.

I temaugen for afprøvningen af faget Krop og Humør har de unge deltaget i oplæg og foredrag om ernæring, søvn, bevægelse og kroppen som 'kemisk fabrik', herunder hvad det betyder for kroppen at have et misbrug, osv. Herudover har de unge deltaget i yoga, været på vandringer i byen og været del af forskellige aktiviteter og øvelser, hvor de har skullet bevæge sig og erfare på egen krop, hvordan humør og oplevelsen af velvære kan ændres i en positiv retning som følge heraf.

"De her forløb har været fede, med forelæsninger osv. Det har været fantastisk at få dem ind på en stol og sige: 'Nu skal I altså vide noget om, hvordan man sover, fordi det er vigtigt kroppen får søvn. De har også taget det til sig, fordi det er sjældent de bliver stimuleret på den front, men de tager imod det, fordi de ved de kan bruge det og det er noget, de kan omsætte" (lærer, AFUK)

Med sin struktur har temaugen for Krop og Humør placeret sig et sted midt imellem Kvajepligtens meget stramme og Pli og Yndes meget løse struktur. Forskellige overraskelser og aktiviteter bragte i løbet af ugen de unge sammen på tværs af værksteder, mens der samtidig var

tid til at udforske, hvordan Krop og Humør kunne tænkes med i dagligdagen på de specifikke værksteder.

I Krop og Humør ugen deltog omkring 170 unge.

Morgenmad

Gennem hele praksisåret har der været tilbud om gratis morgenmad til AFUKs unge i form af havregryn med mælk og rosiner. Formålet hermed har dels været at give de unge en oplevelse af, hvordan det påvirker deres energiniveau at starte dagen med et morgenmåltid, men morgenmaden har også tjent andre formål, såsom at give de unge mulighed for at starte dagen på en rolig og behagelig måde, ligesom den også har tjent et socialt formål, idet de unge kunne benytte dette forum til at lære andre unge at kende end dem fra deres eget værksted.

Madlavningsaftner

Madlavningsaftnerne har været koblet op på arrangementerne i Frirummet og herudover har de været afholdt i regi af madspildsprojektet, der har været en positiv afstikker af Frirummets ferieworkshops. Madlavningsaftnerne har været åbne for deltagelse af alle unge, men der har typisk været tale om en mindre gruppe elever og foreningsmedlemmer, der har mødtes og lavet mad sammen. Som det fremgår af citatet nedenfor, har madlavningsaftnerne både tjent et ernæringsmæssigt og et socialt formål.

"Men det fungerer rigtig godt, fordi at det er ligesom på tværs af linjerne, og det er på tværs af både Frirumseleverne, som har den her stærke kerne, hvor de bruger hinanden, og så nogle ressourcestærke elever, som kommer ind. Det er ligesom bare åbent: Nu laver vi mad. Jeg åbner døren ind til køkkenet, sætter noget musik på, og så... Ja, det er meget afslappet. Det går bare ud på ligesom at have et tilhørsforhold til stedet og have noget at lave her om eftermiddagen og få noget mad, også det i øvrigt. Helt fysisk reelt mad" (projektleder, Ørkenfortet)

Sverigesture

Som led i Krop og Humør har der været arrangeret i alt syv Sverigesture for udvalgte værksteder på AFUK.

Turene har taget form af tredages udflugter til AFUKs eget sted i Sverige, hvor formålet har været at give de unge et tilbud om at komme væk fra vante rammer, mobiltelefoner og sociale medier og at få oplevelsen af at være tæt sammen med hinanden og naturen – i samtale og i bevægelse. Samtidig har turene fungeret som en form for oplæring af nye lærere i en række klassiske AFUK øvelser, som fx 'Det smukkeste og Det bedste', 'Nattetur' og 'Brev til mig selv'. Alle sammen øvelser, der har fokus på mod, tillid, relationer, mv.

Den fysiske legebane

Under temaet Krop og Humør har lærerne og de unge været sammen om at udvikle og skabe en fysisk legebane i hjertet af AFUKs bygning, der lokker til bevægelse og arbejder med at invitere til fysiske og kreative udfordringer og til impulsiv aktivitet og eftertænkning. Helt konkret består den fysiske legebane af en række forskellige elementer, som fx en 'Utæt Væg'

(fysisk legebane monteret på 40 m² væg), 'På Pletten' (en række spots placeret rundt omkring i AFUKs fællesarealer, som skal berøres med forskellige kropsdele, når de passerer), mobile skråplader med reb til at kravle på og ikke mindst 'Botanikken' i toppen af bygningen, der fungerer som en lille jungle med planter, sommerfugle, siddepladser og gynger, hvor de unge kan trække sig tilbage og reflektere over tilværelsen.

"Den der klatrevæg, den ved jeg ikke, om du har set? Den er sådan tyve meter eller sådan noget. Kæmpe stort. Folk er rimelig glade for den. Folk gemmer sig deroppe hele tiden. Det er rimelig sjovt (...) Jeg tror, at det er rimelig sådan 'comes with the territorie AFUK', ikke? Ikke at gøre de basale og normale ting, men at gøre det på en helt unconventional måde, sådan at lave en hel væg om til en fuldstændig, næsten farlig, akrobatik legeplads. Altså sådan noget der, det er rimelig meget AFUK. At gøre det lidt mere ekstremt. Så det betyder nok bare, at folk skal turde at gøre noget anderledes og måske hvis de har en idé, så selvom det måske virker lidt større end hvad folk normal er vant til, så kan man måske prøve det af, og det er ikke så skræmmende alligevel. Så jeg tror, at det er hele pointen ved det" (ung, AFUK)

I idéudviklingen til den fysiske legebane deltog i alt 145 unge.

De unge underviser

Et sidste element i Krop og Humør har været at instruere de unge i at undervise børn for at lære, hvad de kan og ved igennem at lære andre. I denne forbindelse indgik AFUK et samarbejde med Bavnehøj Skole og et generationsmøde mellem børn og unge fra to meget forskellige skolemiljøer blev skabt. Henover en uge afholdt unge fra AFUKs kulturpiloter og artistlinje workshop i teater og cirkus for indskolingsbørnene og ugen kulminerede i visninger for børnenes forældre i den store sal på AFUK.

"Det var sjovere at være på AFUK end i skolen. Det var sjovt, at lærerne var unge. De var sødere... også fordi de kun skulle have os i en uge og vi var på en måde også besøg hos dem (...) Vores lærere har tit meget travlt og er meget oppe at køre over det, vi er i gang med. På AFUK talte de på en anden måde..." (elev, Bavnehøj Skole)

Akutpulje og ekstra vejledning

Akutpuljen og den ekstra vejledning har fungeret som et supplement til AFUKs faste vejledning og eksisterende hjælpemuligheder, som fx den psykologhjælp der er tilknyttet skolen to dage ugentligt.

Akuthjælpen har bestået i, at der i projektet har været allokeret en pulje penge til at hjælpe de unge lige nu og her, som eksempelvis hvis de unge har haft behov for akut psykologhjælp eller akut overnatning ved pludselige ændringer i boligforhold.

Den ekstra vejledning har bestået i, at der i projektets praksisår har været ansat en ekstra vejleder på fuld tid, som kunne tilbyde ekstra vejledningstid til elever og foreningsmedlemmer med behov, idet erfaringen forud for projektet var, at den faste vejledning ofte er fuldt booket og at der derfor ikke altid er tid nok til at gå i dybden andre forhold end uddannelsesvejledning.

Endvidere var det tanken, at den ekstra vejledning kunne imødegå et eventuelt behov for at modtage vejledning på 'skæve' tidspunkter som fx udenfor skoletid.

Afvielser fra projektplanen

Hvor projektets to indledende faser overordnet set har været tro mod projektplanen, har der været opstået forsinkelser i forbindelse med formidlingen og flere af projektets mere håndgribelige outputs.

Forsinkelserne i projektet har dels omhandlet tidspunktet for indvielsen af den fysiske legebane. Det skyldtes blandt andet, at processen med at finde den bedste idé og de ideelle leverandører, som kunne realisere idéen inden for rammerne af budgettet, tog længere tid end ventet. Endvidere skyldtes det en række krav til legebanens sikkerhed og konstruktion, der viste sig at skulle medtænkes undervejs. Grundet forsinkelsen i processen stod legebanen først klar til indvielse ved praksisårets afslutning og på nuværende tidspunkt er den langsomt ved at blive taget i brug af de unge.

Forsinkelserne omhandler ligeledes udviklingen af Fri og Fjøllet spillet samt Kvajepligtsdogmet, der ved afrapporteringen af evalueringen endnu er under udvikling og stadig er ved at finde deres endelige form. For Kvajepligtsdogmet gælder det fx, at der blandt andet leges med tanker som at udvikle et saml-selv-dogme af magneter, så aktuelle aftagere af dogmet selv kan tilpasse et dogme til den kontekst, de befinder sig i.

Sidst men ikke mindst har der været en væsentlig forsinkelse i udarbejdelsen af den pædagogiske håndbog eller det materiale, der skal formidle projektets resultater og inspirere andre, der arbejder med målgruppen. Forsinkelsen skyldes blandt andet, at processen med at finde den rigtige form på bogen har været længere end forudset, og endvidere at projektets løbende dokumentation ikke har været direkte omsætteligt til brug for bogen. Således har der været efterladt et stort efterarbejde for redigeringsgruppen, der har handlet om at reflektere over projektets erfaringer, udvælge indhold samt at få beskrevet metoder og øvelser til brug for bogen. En læring har her været, at timeforbruget dedikeret til denne proces har været undervurderet, og blandt andet fordi timerne til færdiggørelse af håndbogen har skullet findes mellem redaktionsgruppens øvrige opgaver, har processen trukket ud. Håndbogen er ved tidspunktet for slutevalueringen endnu ikke færdig, men forventes færdig i foråret 2018.

"Vi har haft nogle møder for at finde ud af det med den der bog, og det er helt vildt svært for os at finde en form på den. Fordi vi går fra raslende æsker, hvor man kan trække opgaver op til alt muligt. Vi synes, at man kunne gøre det på dén måde, men man kunne også gøre det på dén måde... Og det er meget svært for os at tage en beslutning (...) Men det er klart, at denne her håndbog skal jo ligesom også kunne virke til en, der står alene på en helt anden type skole end denne her... Vi er frygtelige på den måde, i hvert fald os der er gamle i gårde, at vi tillader os at lade spørgsmålet folde sig fuldstændig ud, inden vi besvarer det. Vi bliver næsten angst for at besvare det, inden det har foldet sig helt ud" (leder, AFUK)

Udover de nævnte forsinkelser i projektplanen, har der været afvielser af en karakter, hvor det har vist sig hensigtsmæssigt eller nødvendigt at finde en anden form på nogle projektelementer

end den måde de oprindelig var tænkt. Et eksempel herpå er Folkekøkkenet, der som beskrevet blev omdannet til en begivenhed, hvor de unge og ældre lavede mad sammen. Et andet eksempel er 'Spørg om alt'-aftenerne, der blev omdannet til Frirummet, hvor ugentlige eftermiddags- og aftenarrangementer kombinerede en række af projektets elementer såsom madlavningsaftner, praksistræning i at skabe god trivsel og ekstra vejledning.

Hvad angår den ekstra vejledning viste det sig under praksisåret, at denne ikke var så nem at implementere som antaget. For at skabe synlighed og tilgængelighed af den ekstra vejledning blev der opstillet en mobil vogn i AFUKs stueetage med åben vejledning for AFUKs elever og foreningsmedlemmer med tilbud om vejledning både i skoletiden og på skæve tidspunkter. Den åbne vejledning blev imidlertid kun sparsomt besøgt, hvorfor selve idéen omkring den ekstra vejledning måtte gentænkes.

"Jeg prøvede i ret lang tid at have åben vejledning, hvor man kunne komme efter skoletid. Det har jeg sådan set stadig, men hvor jeg sad dernede og det blev sendt ud på Facebook og til Ørkenfortets medlemmer i nyhedsbrev og jeg fik også præsenteret det på fællesmøder. Men der kom ikke nogen (...) Det er få, der kommer til vejledning udenfor skoletid, synes jeg. Også selvom jeg har prøvet at lægge tiderne og pushe det og altid sidder åben for, at de gerne må booke mig" (ekstra vejleder, AFUK)

Vanskelighederne ved at få den ekstra vejledning op at køre som planlagt, forklares blandt andet ved, at den ekstra vejleders ansættelse trådte i kraft i midten af et semester, hvorfor de fleste unge med behov for vejledning allerede havde haft mulighed for at etablere en relation til skolens faste vejledere. Endvidere forklares det, at projektets primære målgruppe, som den ekstra vejledning i særlig grad rettede sig mod, er kendetegnet ved barrierer for at opsøge vejledning uanset at synlighed og tilgængelighed af denne øges, hvilket begrundes med en grundlæggende mistillid til at andre vil én det godt.

"Da jeg startede i marts, så var det sådan lidt i løbet af et forløb. Så der havde eleverne jo selvfølgelig en tilknytning til Anne og Kresten som faste vejledere. Så det der med at komme uden at have fået tildelt en gruppe, man kunne præsentere sig for, var en svær indgangsvinkel" (ekstra vejleder, AFUK)

For at udnytte de ekstra vejledningsressourcer i projektet bedst muligt, blev løsningen dels at den ekstra vejleder fik et overordnet og afgrænset ansvar for vejledningen af KUU unge, dels at hun skulle arbejde målrettet for at skabe et inkluderende og fællesskabende ungdomsmiljø på AFUK udenfor skoletid, hvilket blev til Frirummet, der imødekom både vejledningsmæssige og sociale behov for en gruppe elever og foreningsmedlemmer. Sidst men ikke mindst blev de ekstra vejledningsressourcer transformeret til projektlederassistance, idet projektlederens opgaver viste sig at overstige det estimerede antal timer.

"Det er et kæmpestort projekt og hvis jeg kun skulle lave vejledning og [projektlederen] skulle sidde med det alene på 20 timer, så havde det været et meget andet projekt end det, der er blevet lavet nu. Så jeg synes det har været den rigtige prioritering, så jeg har kunnet hjælpe [projektlederen] med at få det hele til at spille. Det har taget tid fra vejledningen, men har været vigtigt i forhold til hele projektet" (ekstra vejleder, AFUK)

Opsummerende kan det altså siges, at projektplanens to første faser er forløbet nogenlunde planmæssigt, mens selve formidlingsdelen og de mere håndgribelige outputs har været præget af forsinkelser. Herudover har nødvendighed og hensigtsmæssighed betydet, at nogle projektelementer har ændret karakter.

Overordnet om arbejdet i praksisåret

Som skrevet har praksisåret groft skitseret været bygget op omkring tre temauger med de nye fag i fokus og sideløbende hermed er der blevet skabt forskellige rum og afviklet en lang række aktiviteter, der har haft til formål at understøtte fagene samt de værdier og kompetencer, fagene er udtryk for.

Kickoff

Som introduktion til praksisåret blev der afholdt kickoff arrangementer for både lærergruppe og unge på AFUK. Formålet med kickoff arrangementerne var dels at markere starten på praksisåret gennem en præsentation af At Ruste Sig, dels at give en indledende introduktion til de tre nye fag og de centrale begreber, der knyttede sig hertil.

For de unges vedkommende tog kickoff form af en fælles introduktion efterfulgt af workshops på de enkelte værksteder med afsæt i et af de tre fag. Her arbejdede de unge med begreberne på forskellig vis, hvorefter de præsenterede outputtet af deres workshop på en fælles fernisering. Udover at skyde projektet i gang, bidrog kickoff til en grundlæggende forståelse af forskelle i behov og måder at arbejde på i de forskellige værksteder og det kom til at stå klart, at hvor nogle af de unge godt kan lide hurtige processer og abstrakt tænkning, så har andre brug for mere snak og forberedelse.

Forberedelsesdage

Forud for hver af de tre temauger som knyttede an til fagene tog lærergruppen del i en forberedelsesdag, hvor formålet blandt andet var at skabe en fælles refleksion og forståelse af faget i fokus, afprøve klassiske AFUK øvelser på egen krop samt at afpudse gamle – eller udvikle nye – øvelser til de unge og i nogle tilfælde at tilpasse disse til elevgruppen og arbejdet på de enkelte værksteder. For at sikre deltagelse af flest mulige på forberedelsesdagene havde lærerne mulighed for at hyre vikarer ind til at varetage undervisningen på værkstederne på de pågældende dage.

Fagene fletter sig ind i hinanden

Til trods for at praksisåret har været bygget op om tre selvstændige temauger med fagene i fokus, er det væsentligt at understrege, at de tre fag ikke skal forstås som skarpt adskilte. I praksis fletter fagene sig ind i hinanden og det giver ikke altid mening at søge at skille dem ad. På den måde kan man sige, at særligt i de perioder, der har ligget uden om temaugerne, er der blevet arbejdet mere organisk med fagene, hvor elementer fra fagene er blevet trukket ind i værkstedsarbejdet, når det er blevet anset for relevant, og når der har vist sig en oplagt mulighed for at italesætte eller praktisere fagene. Denne måde at arbejde på passer bedst til en levende organisation som AFUK, der griber nuet og arbejder med den energi og de ressourcer, der er, når de er der, men det er også på denne måde, at det praktisk er muligt, da værkstedsarbejdet på AFUK ikke tager form af klassisk undervisning, som man kender det fra mange andre

skolesammenhænge. Yderligere en årsag til at fagene fletter sig ind i hinanden er, at mange af AFUKs klassiske øvelser kunne anskues ud fra flere end et fag afhængigt af, hvordan man vinkler eller anskuer det. Et eksempel herpå kunne være, at en øvelse som 'at give en gave til en fremmed' både kan være en øvelse i Kvajepligt, da det kræver mod at henvende sig til en fremmed og at give noget, som man ikke ved, hvordan vil blive modtaget. Samtidig kan det være en øvelse i Pli og Ynde, idet udtænkningen af selve gaven kræver, at man sætter sig i en andens sted, ligesom gaveoverleveringen fordrer en imødekomende attitude hos giveren.

Løbende intern evaluering blandt lærere og unge

Som afslutning på alle større aktiviteter i regi af At Ruste Sig har projektledelsen varetaget interne evalueringer blandt både lærere og unge, således at læring fra aktiviteterne kunne bringes med videre i udviklingen og forløbet. Typisk har der dog ikke været tale om dybdegående evalueringer men snarere indhentning af svar på en række spørgsmål på lærermøder og på værksteder, der kunne bidrage til et overordnet billede af, hvordan aktiviteterne i fokus fungerede og hvad der kunne være opmærksomhedspunkter fremadrettet.

Som supplement til de 'hurtige' evalueringer som opfølgning på aktiviteter, har der været afholdt to særskilte arrangementer for lærergruppen, hvor formålet har været at opnå en mere dybdegående viden om, hvordan det har været at arbejde med fagene og hvordan der kunne arbejdes med fagene efter praksisårets afslutning. Disse arrangementer, som lå i slutningen af praksisåret, havde karakter af halvdagsbegivenheder og blev benævnt 'fremadskuende evaluering' og 'kerneværdidag'.

Gamlingegruppen

I arbejdet med At Ruste Sig har indgået en gruppe kaldet 'gamlingegruppen'. Gamlingegruppen har deltaget i møder løbende gennem projektperioden og har været sammensat af nogle af de nuværende lærere, der har været på AFUK i længst tid, og nogle forhenværende lærere, der har en lang historie med AFUK, men som i dag er rykket videre.

Formålet med at inddrage gamlingegruppen har været at sikre, at AFUKs 'ånd' blev bragt med videre i arbejdet med At Ruste Sig. Eksempelvis har gamlingegruppen været med til at brainstorme på gamle øvelser, der kunne være med til at danne grundlag for udviklingen af indhold til de nye fag og til at reflektere over, hvad det er AFUK kan og gør, som gør skolen anderledes end fx andre produktionsskoler. Endvidere er gamlingegruppen kommet med input til den håndbog, der er under udarbejdelse og skal formidle om projektets metoder og resultater.

"Jeg har så været med på det her projekt og så har jeg været med til de der møder, der bliver holdt, hvor man snakker om bogen og gamle øvelser, og hvad skal der med og hvad er det vi kan, og hvad er det de gør og sådan noget. Der er jeg med. Det er sådan nogle søndagsmøder, vi holder en gang om måneden, i hvert fald lige nu" (gamling, AFUK)

kapitel 3

Projektets metoder, tilgange og fremgangsmåder

Over en årrække har AFUK udviklet en pædagogisk praksis og et fordomsfrit og anerkendende miljø, hvor unge føler sig mødt, taget alvorligt og udfordret af kompetente og inspirerende undervisere. Oplevelsen på AFUK er, at man har formået at skabe et skolemiljø, der kan rumme en gruppe unge, hvoraf nogle rummes vanskeligt i andre skoletilbud, og at arbejdet med de unge gør en forskel. Dette er i øvrigt en oplevelse, der deles af de unge selv.

Ingen fastlåste metoder

AFUK er de vilde idéers holdeplads. Både ledelse og lærere brainstormer og genererer nye idéer i ét væk, og ifølge projektlederen er en af AFUKs metoder at holde tingene åbne så længe som muligt for ikke at låse sig fast eller stirre sig blind på bestemte metoder og idéer. Alting stritter på AFUKs ansatte, hvis man forventer stringens og fine teoretiske og metodiske termer, når man beder dem om at beskrive deres fremgangsmåde. Der er ikke en bestemt boks, der passer til AFUK.

AFUK har ikke én, men talrige fremgangsmåder – AFUK lever op til sit navn og *er* på mange måder utæmmet. Af samme grund har det da også af og til for projektlederen været en udfordring at holde fast i planen og få lukket ned på de rigtige tidspunkter, så nogle af de mange tanker og idéer kunne konkretiseres og opnå en fastere form. For evaluator har det betydet et møde med en organisation, som er meget ulig andre organisationer, der arbejder med at skabe forandringer hos mennesker, hvorfor AFUK og arbejdet her ikke så nemt lader sig indfange og beskrive.

”Det er også en AFUK’sk metode... det er at holde ting åbne så længe som muligt, så alle ideer er i spil hele tiden. Og så gælder det om at lukke ned på det rigtige tidspunkt, og det er udfordringen... Så der skal vi holde tungen rigtig meget lige i munden og sige: ’Det er altså nu, vi lukker, ellers så bliver vi ikke færdige’”
(projektleder, AFUK)

Hvis man spørger en ansat på AFUK, hvilken eller hvilke metoder, der benyttes i arbejdet med de unge, er svaret entydigt:

”Vi kører ikke med fastlåste metoder, metoden ændres fra elev til elev” (lærer, AFUK)

Skal de alligevel forsøge at beskrive fremgangsmåder og metoder, er svarene mange og forskelligartede. Nogle svarer ved at beskrive det menneskesyn, der ligger til grund for arbejdet, andre svarer ved at beskrive indholdet i fagene, da disse vurderes at indkapsle AFUKs metoder og værdier, mens atter andre sætter metoder lig med de mange praktiske opgaver og øvelser, der benyttes i udfoldelsen af de tre fag. Vanskelighederne ved at sætte ord på fremgangsmåder og

metoder hænger muligvis sammen med manglende traditioner for at beskrive de metoder og tilgange, der anvendes i arbejdet, eller måske med oplevelser af at mangle et anerkendt sprog, der kan beskrive arbejdet med tilstrækkelig følsomhed for den pædagogiske praksis på AFUK.

"Jeg tror, at vi har fået øje på at lærerne konstant laver nye metoder... eller måske blander vi nogen gange ordene sammen og siger metoder, når vi i virkeligheden mener øvelser? Måske må vi konstatere at AFUKs metode grundlæggende er en bevægelig masse bestående af AFUKs kerneværdier og en forskellige fagfagligheder, der i variation arbejder med disse ud fra en inspiration, der peger på AFUKs gamle øvelser. Og det er disse kerneværdier - nu italesat som fag - der kitter det hele sammen" (lærer, AFUK)

Som citatet kunne antyde, har der i projektet ikke været stort fokus på indholdsmæssige og begrebslige afklaringer. Således er der forskellige opfattelser af, hvad der kan forstås som projektets grundlæggende metoder, herunder fx om værdier, fag eller øvelser tilsammen eller hver for sig er udtryk for metoder, ligesom de tre fag af lærerne beskrives som både metoder, begreber, kerneværdier, DNA og dannelsesdogmer. Retfærdigvis skal det siges, at sådanne begrebslige afklaringer måske er at betragte som en akademisk øvelse, men fælles refleksioner eller diskussioner af denne karakter ville sandsynligvis have været gavnlige for projektet, dels som et led i at forene de mange forståelser hos AFUKs lærere, der tilsammen repræsenterer mange forskellige fagligheder, dels for at lette arbejdet for den redigeringsgruppe, der nu skal varetage formidlingen af projektet.

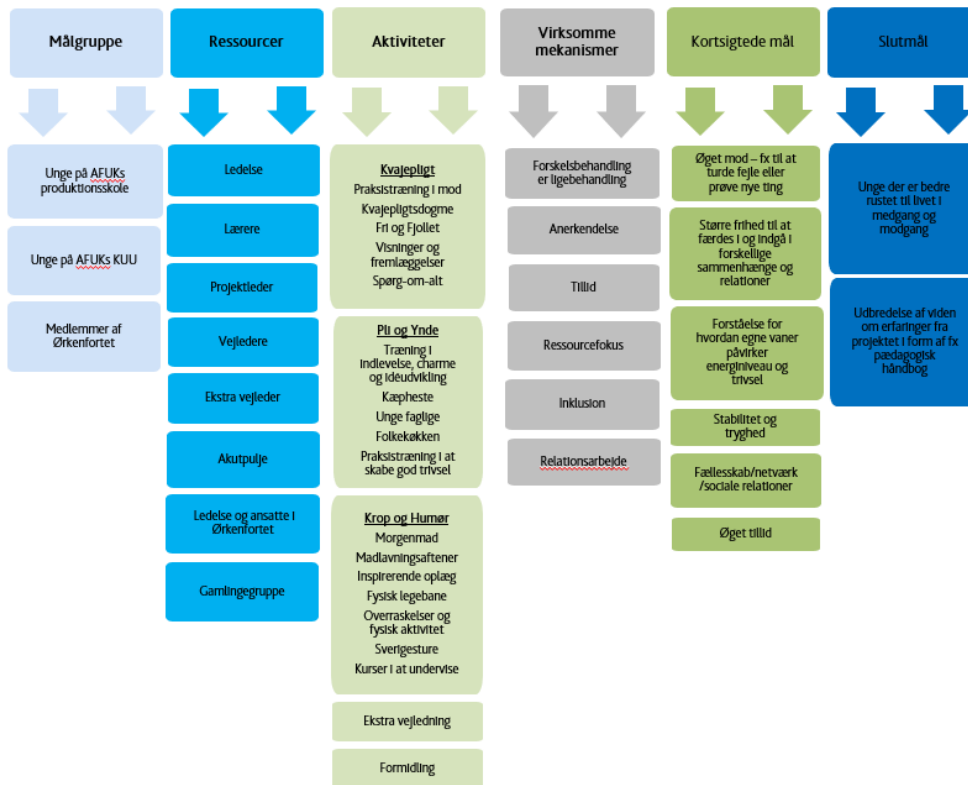
Den mest udbredte forståelse synes nu at være, at der med At Ruste Sig har været tale om et dannelsesprojekt, hvor fagene indkapsler AFUKs DNA og kerneværdier, og hvor de aktiviteter, opgaver og øvelser, der knytter sig til fagene vurderes til at være metoder, der omsætter, fremlesker og videregiver værdierne til de unge i håbet om at skabe en positiv forandring.

Ønsket om at skabe forandring

Til trods for at der ikke oprindeligt er blevet opsat en forandringsteori for At Ruste Sig, søger figuren nedenfor at illustrere, hvordan en forandringsteori *kunne* have set ud på baggrund af projektbeskrivelsen og interviewene med de ansatte. Figuren tjener alene til at illustrere, at der med projektet har været et stærkt ønske om at skabe en positiv forandring for projektets unge, men også til at illustrere, hvordan ledelse, lærere, projektledelse mv. lægger stor vægt på, at indførelsen af de tre fag ikke gør arbejdet alene.

I stort set alle interviews inddrages kontekst og centrale virkemidler, som her dækker over en række tilgange i arbejdet, som vurderes at være med til at øge sandsynligheden for at indsatsen i At Ruste Sig har den forventede virkning for de unge. Kort fortalt handler de virksomme mekanismer om den måde, hvorpå AFUKs ansatte møder de unge, da dette møde fx er afgørende for, om de unge føler sig trygge nok til at bevæge sig ud af deres komfort zone og udfordre sig selv.

Figur 4. En slags programteori i retrospekt.

Nedenfor uddybes først projektets slutmål og dernæst de virksomme mekanismer – her forstået som de tilgange til de unge, som lærerne orienterer sig mod i projektets indsats for at ruste de unge. De virksomme mekanismer er kun beskrevet ganske kort, da de ikke er specifikke for projektet men snarere kendetegner tilgange i den generelle indsats for AFUKs unge. Det skal endvidere nævnes, at de beskrevne tilgange er udvalgt på baggrund af, at de fremhæves i interviewene og at der givetvis findes andre og flere tilgange i arbejdet med de unge, end dem der er beskrevet her.

At ruste de unge til livet i medgang og modgang

Som beskrevet indledningsvist er en del af AFUKs unge kendetegnet ved at have oplevet nederlag i uddannelsessystemet og i andre arenaer, hvilket har sat sig i de unge som lavt selvværd, usikkerhed og manglende tro på egne kompetencer. Herudover kendetegnes en del af de unge ved afgrænset netværk samt psykiske sårbarheder og diagnoser, hvilket påvirker deres robusthed og selvopfattelse i nævneværdig grad.

Med projekt titlen 'At Ruste Sig' og et slutmål om 'at ruste de unge til livet i medgang og modgang' står det klart, at der til grund for projektet ligger et ønske om skabe en positiv forandring for de unge, således at de som følge af projektet bliver mere robuste. AFUKs ansatte kobler ikke selv teoretiske begreber på denne målsætning, men skulle man alligevel gøre dette, kunne man sige, at projektets målsætning er at opbygge 'resiliens' hos de unge – at give dem livsmod og modstandskraft, så de kan udfolde sig positivt trods udfordringer i livet.

"Det skal jo masseres hen imod, at de får opbygget noget selvtillid og noget handlekraft, initiativ og noget selvværd og noget mod på at kunne turde noget" (ledelse, Ørkenfortet)

At øge robustheden hos AFUKs unge handler groft sagt om at udvikle de unges personlige og sociale kompetencer, at styrke deres tiltro til egen handlekraft og deres oplevelse af indflydelse eller kontrol over eget liv. Dette fx ved at give dem nogle erfaringer, der kan udfordre deres selvopfattelse, give dem kendskab til strategier og redskaber de kan bruge til at håndtere konkrete udfordringer samt ved at arbejde med at opbygge tillid til sig selv og til andre. Dette antages de tre nye fag samt aktiviteter og øvelser, der knytter sig hertil, at bidrage til på hver deres måde.

Forskelsbehandling er ligebehandling

Af interviewene med AFUKs ansatte fremgår det, at de unge, der starter på AFUK, kommer med meget forskellige forudsætninger. Nogle har målrettet valgt AFUK, fordi de har hørt positivt om skolen og måske tilmed har en plan, som AFUK kan være med til at realisere. Andre kommer, fordi de har svært ved at finde ud af, hvad de gerne vil, eller måske fordi de netop er droppet ud af andre uddannelses tilbud og nu skal genoverveje, hvad der skal ske.

"Nede hos os har vi daghøjskoler og produktionsskoler i hallen på samme tid. De er forskellige aldersklasser og kommer fra forskellige baggrunde. Nogen har valgt at være her, fordi de ved, at det er noget, de virkelig gerne vil og betaler selv for det, og andre er her, fordi de ikke rigtig ved, hvad de vil og så ville cirkus være meget sjovt og samtidig får de løn" (lærer, AFUK)

Også forskelle i de unges personlighedstyper fremhæves. Lærerne taler ofte om 'introverte' og 'ekstroverte' værksteder med store forskelle mellem de unge i forhold til om de holder af eller vægrer sig ved at putte sig selv i front og stille sig op foran deres kammerater eller i andre sammenhænge. Sidst men ikke mindst fortæller lærerne om forskelle i de unges ressourcer og robusthed.

"Efter min mening er det et fuldstændig bredt og næsten et dækkende udsnit af den danske ungdom. Det vil jeg egentligt tro. Fordi vi har både de meget skadede og de meget ressourcestærke og de meget skadede ressourcestærke. Og alt derimellem" (vejleder, AFUK)

At forskelsbehandling er ligebehandling dækker over, at alle skal behandles forskelligt for at kunne blive behandlet ens. Heraf kommer også pointen med de mange forskellige metoder, da det vurderes at forskellige metoder skal bringes i spil, for fx at motivere de individuelle unge eller give dem en oplevelse af, at de rykker sig. For nogle sårbare unge er det en sejr bare at være til stede eller måske endda blot at give besked om, at de ikke kommer. For dem, der modvilligt dukker op, er det måske en sejr at være den, der sørger for, at der er vand og kaffe. Atter andre befinder sig på et niveau, hvor de kan presses ud i en opgave for at opleve, at verden ikke bryder sammen. Således er både niveauer og succeskriterier meget forskellige og af lærerne kræver dette en stor opmærksomhed på den enkelte unge og bevidsthed om, at de unge skal udvikle sig fra hvert deres individuelle udgangspunkt. Udfordringen ligger således i at sætte barren, så alle niveauer kan være med og i at sikre, at alle unge har en plads i fællesskabet.

"... så ligger hele det der med, at vi skal se den enkelte elev og vi skal sætte baren, sådan så både dem, der er fremme i skoene, kan føle sig udfordret, eller i hvert fald udfordre sig selv derfra og samtidigt at dem, der er lidt forsigtige og sårbare, at de også kan være med på deres præmisser. Og så også stille nogle krav om, at der er altså nogle ting, man skal. Men hele tiden tage hensyn til, at det kan godt være, at der er nogen der ikke kan. Det kræver jo rigtig, rigtig meget af dem der er ansat, altså det gør det virkelig. Men det virker"
(gamling, AFUK)

Ressourcefokusering

I tråd med ovenstående fremhæves ressourcefokusering som et virksomt element i AFUKs pædagogiske praksis. Fremfor at fokusere på mangler og de nederlag de unge bærer med sig fra tidligere, er fokus på individuelle styrker, de ting der virker og de ting der går godt for den enkelte unge. Ved løbende at identificere, anerkende og italesætte de ting, de unge er gode til, hjælpes de unge til at opdage deres kompetencer og hvad de kan bidrage med, ligesom det bliver nemmere at bygge videre på de ressourcer og kompetencer, som er blevet identificeret.

"Altså mit koncept det er i hvert fald, at de får lov til at arbejde med alle de specifikke områder, som de besidder tavs viden omkring, og så vil jeg ligesom bevidstgøre den tavse viden, for at give dem en uforventet oplevelse af kyndigheden til det ene og andet område. Og det skaber motivation og det afføder ligesom produktivitet" (lærer, AFUK)

Anerkendelse

En anden vigtig tilgang til arbejdet med de unge på AFUK, som lærerne fremhæver, er den anerkendende praksis, hvilket betyder at de unge understøttes, så de føler sig 'set som de er' og 'gode nok som de er'. Der må naturligvis gerne stilles krav til de unge, men de skal være på AFUK med en følelse af, at de bliver taget alvorligt som mennesker. Den grundlæggende antagelse er, at når de unge mødes med anerkendelse i form af lyttende ører, opmærksomhed og empati, så vil resultatet ofte være øget selvtillid, styrket selvfølelse og en grundlæggende oplevelse af at være et ligeværdigt medmenneske med egne tanker og følelsers gyldighed. Når de unge oplever anerkendelse, har de kort sagt lettere ved at udvikle sig og turde forandring, mens mennesker, der underkendes, oplever mindreværd og bremses i deres udvikling.

"Mit overordnede mål er, at give dem en oplevelse af at være i stand til at kunne realisere deres interesser og drømme. At give dem en oplevelse af at være dygtig til noget og i den kontekst at være værdifuld. At have noget at bidrage med, og at ens ønsker har en gyldighed i forhold til andre mennesker. Det er den overordnede pædagogiske opgave i alt det vi gør (...) det er vigtigt, at de oplever en voksen, som har en oprigtig interesse i dem. At de oplever mig som menneske, og at de oplever at indgå i en tryk relation til en voksen. Og én der ligesom både anerkender dem og roser dem, og også gør sig umage med at rose dem og anerkende dem, men som samtidig siger fra, når det drejer sig om at sige fra" (lærer, AFUK)

Relationer

Anerkendelsesdimensionen kan også ses som et led i en mere grundlæggende pædagogisk praksis, der fokuserer på at skabe positive relationer, både de unge imellem og mellem unge og lærere.

En grundtanke på AFUK er, at alle unge skal have lov til at opleve, at de er en del af et fællesskab, hvilket understøttes med blandt andet gruppearbejde og arbejde på tværs af værksteder, som muliggør etablering af relationer ud over dem, der ligger lige for. Også faget Pli og Ynde og Frirummet er gode eksempler på, hvordan der på AFUK arbejdes med at muliggøre relationer ved at skabe specifikke rum til at understøtte indgåelsen heraf og med at gøre det nemmere at indgå i relationer ved fx at træne de sociale spilleregler.

"Vi beskæftiger os meget med Pli og Ynde. Vi vil gerne have, der er en fed stemning og at man arbejder sammen. Folk skal gide det, folk skal lære at komme til tiden. De sender en SMS, hvis de ikke kan. Man kommunikerer klart, så man ved hvor vi har hinanden. Det er et problem, når de starter, at de ikke kommer op om morgenen, fordi de har været et sted, hvor enten ingen savnede dem, de lavede noget, der ikke interesserede dem, eller ingen forventede noget af dem. Det er anderledes her. Her ved de, at vi savner dem og at de skal udvise en fin attitude" (lærer, AFUK)

Der arbejdes også meget aktivt med relationen mellem unge og lærere, hvor idealet er en ligeværdig relation, hvor begge parter føler sig accepteret. Et tillidsfuldt, troværdigt og respektfuldt forhold mellem lærerne og de unge er afgørende for at skabe forandring. I denne forbindelse lægger lærerne vægt på betydningen af at vise de unge, at de betyder noget, og at de som lærere vil dem, både når det går godt og når det går mindre godt. Endvidere understreges betydningen af, at lærerne tør gå forrest og sætte sig selv i spil, så de unge oplever lærerne som jævnbyrdige medspillere fremfor dirigenter.

"Og så synes jeg, det er fedt som underviser at blive udsat for ting, som vi udsætter vores elever for. I den grad. Man skal ikke stå der på sin sikre side og sige: 'Det gør I bare'. Man kan se på dem, at det betyder noget" (lærer, AFUK)

Tillid

I tråd med ovenstående pointe om læreren som medspiller, så fremhæves også tillid som et essentielt fokusområde i den AFUK'ske praksis. Arbejdet med tillid handler både om at genopbygge den tillid til skole og lærere, som nogle unge har mistet grundet forudgående erfaringer, men det handler også om at styrke de unges selvtillid ved at placere ansvar og udvise tillid til, at de unge kan løse opgaver selvstændigt med læreren som sparringspartner og guide.

På AFUK lægges der således vægt på at etablere tillidsfulde relationer til de unge, herunder at udtrykke forventninger og udvise en høj grad af tillid fremfor kontrol. Herudover handler tillid også om at involvere og inddrage de unge i fx beslutninger vedrørende hverdagen på skolen eller afgrænsede udviklingsopgaver i forbindelse med projektet og herigennem at udvise tiltro til, at de unge ved, hvad der er godt for dem selv og har noget at byde ind med.

"Her den sidste uge, der handlede det jo meget om at have tillid til eleverne. Også til lærerne, men lærerne var jo sat i teams og skulle være konsulenter... Det handlede om at placere tilliden til de unge og så valgte vi at bygge det op sådan, så de unge selv skulle vælge et fag, de kunne føle sig trygge ved... og så vidste de i øvrigt ikke, hvad der skulle ske, for det skulle de selv finde på. Efter hvad jeg har hørt og fået at se, så lyder

det som om, at det har været helt rigtigt på den måde at placere tillid til de unge, og at der er sket rigtig meget i de grupper” (gamling, AFUK)

Inklusion

Som et sidste element der skal fremhæves her i relation til den pædagogiske praksis på AFUK, er inklusion, både forstået som den omverdensinteraktion skolen fordrer gennem forskellige aktiviteter og øvelser, samt den støtte og vejledning de unge modtager i forhold til at kunne navigere rundt i blandt mennesker og kunne begå sig selvstændigt i samfundet.

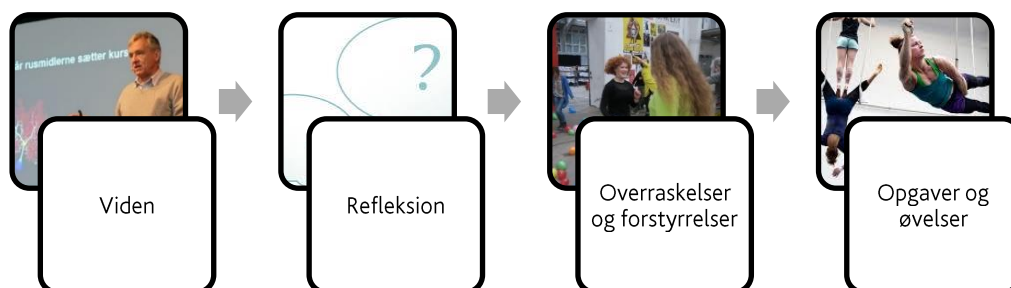
Som eksempler herpå nævnes både de samarbejder, som er etableret i regi af At Ruste Sig, fx med Pensionisthuset Pilehaven, SuperBrugsen og Bavnehøjskolen, og ligeledes fremhæves Fri og Fjøllet spillet, der blandt mange andre ting, kan fungere som en slags katalysator for en interaktion eller en dialog med det omkringliggende samfund.

Man kunne med rette have beskrevet flere – og andre – tilgange der kendetegner den pædagogiske praksis i projektet og på AFUK i al almindelighed. Dette er imidlertid fravalgt, da formålet med dette afsnit alene har været at give nogle eksempler på, hvad der tillægges betydning i praksisarbejdet med at ruste de unge til livet.

Fremgangsmåder i At Ruste Sig

Programmerne fra temaugerne og de ansattes fortællinger viser, at temaugerne med de tre nye fag i fokus har været bygget op omkring en model, der indeholder viden, refleksion, overraskelser og forstyrrelser samt øvelser og opgaver som faste elementer – men ikke altid i fast rækkefølge.

Figur 5. Opbygning af temauger

Viden

Typisk er temaugerne blevet skudt i gang med et fælles oplæg for alle skolens unge ved en eller flere af AFUKs ansatte. Her er faget blevet introduceret og indholdet i det pågældende fag er blevet udfoldet. Herudover har oplæggene sat ord på fagenes betydning i en kontekst af AFUK og livet i al almindelighed – herunder hvilke egenskaber og kompetencer fagene kan være med til at fremme og hvorfor netop disse egenskaber og kompetencer er relevante for de unge.

Ud over de introducerende oplæg, har viden bestået af både mere klassiske foredrag og foredrag ved kæpheste, som har relateret sig til det pågældende fag. De klassiske foredrag har haft karakter af vidensoverlevering, mens foredragene ved kæpheste i højere grad har været kropsliggjorte eksempler på, hvordan de tre fag har haft betydning for hvad kæphestene har opnået og hvilken vej de er gået i livet.

Refleksion

I alle tre temauger har refleksion over fagenes betydning været et væsentligt element, ligesom der har ligget et vigtigt oversættelsesarbejde for både lærere og unge i at tænke fagenes betydning ind i den konkrete værkstedssammenhæng, de opererer i til daglig.

Refleksion kan således både handle om fx at reflektere over betydningen af fagene, men det kan også handle om, hvordan man kan praktisere Kvajepligt i et køkken, når man skal servere mad for 300 gæster og det hele helst skal klappe. Eller hvad Kvajepligt kan betyde på et skaterværksted, hvor man er vant til at kvaje sig, indtil man har lært sit trick.

"Vi sad først og brainstormede om hvert ord 'pli' og 'ynde'. Vi gjorde det også med 'kvaje' og 'pligt' og så satte vi ordene sammen (...). Det synes jeg var super fedt, fordi vi endte op med at en papfigur af min ven, og det var noget jeg aldrig havde tænkt mig at lave, hvis jeg selv skulle arbejde. Vi blev nødt til at arbejde sammen om ting, som ingen af os var enige om og kvaje os på den måde. Det synes jeg var rigtig fedt, sådan at blive udfordret på den måde. Det kunne jeg i hvert fald godt lide, den måde vi arbejdede på" (ung, AFUK)

Herudover har refleksion handlet om løbende at gøre sig tanker om og at italesætte fagene samt deres betydning i relation til den undervisning, der har ligget udenfor temaugerne.

Overraskelser og forstyrrelser

Overraskelser og forstyrrelser har været en fast bestanddel i projektet og har bestået af aktiviteter og begivenheder, der har understøttet fagenes indhold og betydning. Samtidig har de haft til formål at skabe mest mulig refleksion og forstyrrelse i de unges vante tankegang og måder at anskue verden og hinanden på, for på denne måde at fremprovokere tilstandsændringer og give plads til nye tanker, forståelser af hinanden og måder at forholde sig til verden på.

Eksempler på overraskelser og forstyrrelser er fx Breakfast & Boogie og Morgendisko, der har understøttet alle tre fag, idet de har rykket de unge ud af deres trygge rammer, fordret indlevelse og bevægelse og samtidig tjent som eksempler på, at det er muligt at skabe festlige begivenheder i hverdagen, der ikke involverer alkohol. Samtidig har de givet både lærere og unge mulighed for at opleve hinanden på tværs af værksteder og i atypiske situationer.

Udover at overraske de unge handler forstyrrelser også om, at lærerne hele tiden udviser stor nysgerrighed og stiller spørgsmål til fx de måder de unge vælger at arbejde med forskellige opgaver eller håndtere forskellige problemstillinger på, således at der skabes rod i deres vante tænkning og dermed også mulighed for udvikling.

Opgaver og øvelser

Sidst men bestemt ikke mindst har opgaver og øvelser været essentielle og dominerende i undervisningen af de tre nye fag. Med reference til den gamle talemåde 'det man hører, glemmer man, det man ser, husker man og det man gør, forstår man' har formålet med projektets mange opgaver og øvelser været at øge forståelsen for fagene gennem træning af fagenes værdier i praksis.

Idéen med opgaver og øvelser har ligeledes været at skabe 'et fælles tredje', hvor de unge har kunnet været sammen om noget, der har ligget udenfor deres indbyrdes relationer, og hvor de på tværs af værksteder, færdigheder, alder og køn har kunnet opleve glæden i det særlige fællesskab, der ligger i at være sammen om noget. Endvidere har sammensætningen af forskellige unge skabt mulighed for at nysgerrige, engagerede og initiativrige unge har kunnet 'smitte' mindre veloplagte unge.

"Vi tror på, at sammensillet mellem de forskellige grupper – sårbare vs. ressourcestærke – er en vigtig faktor i at skabe et godt og trygt miljø, hvor de unge hjælper og opmuntrer hinanden, der hvor de kan"
(projektleder, AFUK)

En slags eksperimenterende laboratorium

En stor del af arbejdet i At Ruste Sig har bestået i at afpudse og udvikle gamle og nye opgaver og øvelser, som kunne understøtte de tre nye fag. Dette arbejde har påhvilet ledelse, projektledelse og ansatte og er i særlig grad sket i forbindelse med planlægning af indhold til temaugerne med de tre fag i fokus.

Som en naturlig følge heraf, har en væsentlig del af projektets arbejde også bestået i en slags fælles undersøgelse af, hvordan konkrete opgaver og øvelser har fungeret, hvilket har krævet en nysgerrig og undersøgende tilgang, hvor ting er blevet prøvet af, som man ikke har kendt svaret på, når man satte noget i gang – og heller ikke altid når man sluttede. På denne måde kan man sige, at projektet har levet op til sin Kvajeligt og en nærliggende mulighed kunne således være, at kalde arbejdet i At Ruste Sig for en slags eksperimenterende laboratorium. Facit har været ukendt og udvikling været muliggjort.

Udover at arbejde og eksperimentere med indhold i konkrete opgaver og øvelser, er der løbende blevet foretaget forsøg i At Ruste Sig-laboratoriet, der har handlet om at tilsætte eller justere forholdet mellem forskellige 'ingredienser'. Nogle af disse 'ingredienser' gennemgås kort i det følgende, hvorefter der vil blive kigget på erfaringerne hermed.

Teoretisk versus praktisk viden

Som nævnt er der i At Ruste Sig blevet arbejdet med de tre fag både i form af mere klassisk vidensoverlevering som fx begrebsintroduktioner og foredrag og i form af opgaver og øvelser, hvor viden er blevet omsat og italesat i forhold til praksis. Da AFUK mest har tradition for at arbejde med praktisk viden qua værkstedsarbejdet, har skolen ikke på samme måde haft en tradition for overlevering af viden i mere klassisk forstand i form af eksempelvis begrebsafklaringer, videnstunge og forskningsbaserede foredrag mv. En del af eksperimentet har således handlet om at finde ud af, hvordan det har fungeret for AFUKs unge at modtage denne

form for undervisning, herunder at finde et passende teoretisk og abstraktionsmæssigt niveau, en passende varighed og en passende vekslen mellem de forskellige vidensformer: Hvor længe kan de koncentrere sig? Hvornår bliver det for abstrakt? Hvordan skal balancen være mellem at fortælle de unge om fagene og de unges egen udforskning af fagene?

Stram versus løs struktur

I afviklingen af de tre temauger er der ligeledes blevet eksperimenteret med graden af struktur i ugens program. Hvor den første uge, Kvajepligtsugen, havde et tæt pakket program med mange fælles øvelser og en meget stram struktur, var Pli og Ynde ugen helt anderledes tilrettelagt med et meget løst struktureret program, få fællesøvelser og meget tid, hvor værkstederne egenhændigt skulle arbejde med at gøre faget relevant i egen kontekst. Krop og Humør, som var den sidst afholdte uge, placerede sig omtrent et sted i midten af de to yderligheder.

Det trygge versus det utrygge

Særligt i kraft af Kvajepligt er det blevet undersøgt, hvordan det fungerer at veksle mellem at lade de unge arbejde i det nære og trygge miljø i regi af deres værksteder og at tvinge de unge ud af deres komfort zone ved at fx løse opgaver eller spille Fri og Fjøllet uden for skolens trygge rammer og endvidere på tværs af værksteder. Med øje for at der i det trygge og sikre valg ligger en fare for status quo og reproduktion, har eksperimentet blandt andet bestået i at undersøge, om det fremmede, usikre og ukendte kunne skabe nye former for refleksion, øget fleksibilitet, øget mod til at kaste sig ud i nye samarbejdskonstellationer, nye typer af opgaver osv. Og endvidere hvordan en vekslen mellem disse måder at arbejde på kunne bidrage til de unges udvikling.

Proces versus præstation

Den måde man på AFUK har plejet at arbejde med projektuger har bestået i, at man med baggrund i et tema eller en større begivenhed på AFUK har arbejdet målrettet henimod ambitiøse visninger og præsentationer af det arbejde, der har fundet sted i ugen. Som berørt er der i At Ruste Sig blevet eksperimenteret med at veksle mellem mindre fremlæggelser og ambitiøse visninger, blandt andet for at undersøge om de ambitiøse visninger kan virke hæmmende for modet til at tænke frit og kvaje sig, fordi fokus her er på produkter eller output i højere grad end på proces.

Klassisk vejledning versus nye vejledningsformater

I virkeligheden skal den klassiske vejledning og afprøvningen af nye vejledningsformater som fx Frirummet og Unge Faglige ikke ses i modsætning til hinanden. Her har eksperimentet bestået i at undersøge, om nye og anderledes vejledningsformater kunne supplere skolens faste vejledning samt måske at blive klogere på om de nye typer af vejledning kunne nå ud til også de unge, som i udgangspunktet ikke opsøger eller mener at de har behov for vejledning.

Metodiske erfaringer

Til trods for at Kvajepligtsugen var den første temauge i projektet, oplever en del lærere, at Kvajepligtsugen var den temauge og i mange henseender også det fag, der fungerede bedst. Nogle lærere henviser til temaugens stramme struktur, der gjorde det tydeligt for de fleste, hvad der skulle ske og efterlod lærerne med nogle relativt klart definerede roller i forhold til, hvilke opgaver de skulle varetage. Hvad der i højere grad synes at have betydning i forhold til at

fremhæve Kvajepligt som et velfungerende fag er imidlertid, at Kvajepligt opfattes som det fag, det var nemmest at definere meningen med, men også at Kvajepligt er det fag, der har den største betydning eller vægtning i nogle læreres pædagogiske arbejde. Endvidere fremhæver nogle Kvajepligtsugen som den temauge, der havde størst fælles sammenhængskraft og hvor de oplevede de unge som mest engagerede og undersøgende.

Der er imidlertid også flere, der fremhæver Krop og Humør med reference til, at det på samme måde som Kvajepligt var nemt at konkretisere og skabe en fælles forståelse for faget blandt de unge. Endvidere lægges der vægt på gode foredrag og fagets løsere struktur, som gav plads til at lærerne og de unge kunne tage nogle egne valg, men som samtidig rummede tilpas mange aktiviteter til 'at holde gryden i kog'. I det tilfælde Pli og Ynde fremhæves som mest velfungerende skyldes det primært, at dette fag vakte den største nysgerrighed på et værksted, der følte sig meget på hjemmebane i de andre fag. Den kritik, der rettes mod Pli og Ynde, knytter sig ikke til fagets relevans, men til kort varsel for afviklingen og til den meget løse struktur, der kom til at betyde, at faget på nogle steder blev nedprioriteret til fordel for det øvrige værkstedsarbejde.

"Der var lidt svært med Pli og Ynde, synes jeg. Fordi den kom så hurtigt efter den anden og vi havde allerede planlagt vi skulle nogle helt andre ting i den uge. Folk var meget sådan: 'I skal bare blive ved med at gøre jeres egne ting, men så skal vi også lige gøre nogle andre ting'. Så det blev bare det der teatertur og foredrag. Det blev ikke så meget sådan fokusering på det desværre, som vi godt ville have (...) Der er sindssygt meget af den slags i vores hverdag, men lige i den uge blev der ikke så meget fokus på selve emnet Pli og Ynde" (lærer, AFUK)

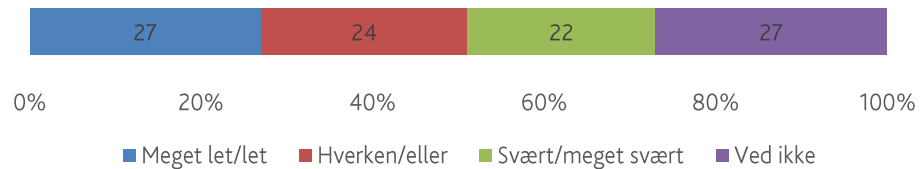
Hvad angår den obligatoriske og mere klassiske overlevering af viden i plenum var erfaringerne blandede, hvilket tilskrives flere årsager, men først og fremmest de unges forskellige forudsætninger. Nogle unge har fx erfaringer fra gymnasiet, hvor de er vant til denne type overlevering af viden samt et højere abstraktionsniveau, hvor andre slet ikke er fortrolige hermed.

"Der er elevgrupperne vildt forskellige. Det er meget forskelligt, hvor eleverne kommer fra (...) Hvis du allerede har været inde i miljøer hvor folk snakker og diskuterer og det er en del af undervisningen, så er du 'inde' i det" (lærer, AFUK)

Samtidig har erfaringen været, at stillesiddende lytning er nemt for nogle og vanskeligere for andre. Dette bekræftes af de unge selv, der fordeler sig ligeligt mellem dem, der har fundet det vanskeligt at skulle koncentrere sig og dem, der har fundet det let. Derfor har der også hele tiden skulle foretages en afvejning af, hvor meget projektet skulle henholdsvis 'italesættes' og 'gøres'. I tråd med denne pointe, siger en ung:

"Projektet skulle foregå på alle skoler – bare uden man ved det!" (ung, AFUK)

Figur 6. Hvis du tænker på de 3 uger samlet set (Kvajepligt, Pli og Ynde og Krop og Humør), har følgende været let/svært for dig? - At koncentrere mig længere tid af gangen. Pct.

I forbindelse med foredragene har erfaringen imidlertid været, at hvis temaet opleves som tilpas relevant af de unge, så er de både koncentrerede og engagerede, hvilket også har gjort sig gældende i forbindelse med projektets kæpheste og Faglige Unge.

"Nu var der jo en hjerneforsker inde og holde et foredrag på en time, ikke? Det var altså på et rimelig højt plan, men han var skide god til ligesom at få det ned, så man alligevel forstod det. Der sad de der 100 elever og de var fuldstændigt optaget af det. Hvor jeg sådan tænker: 'Okay. Det er også at sætte barren højt, at tro at elever synes det her er interessant'. Men det gjorde de og der var masser af spørgsmål og han kunne have fortsat en halv time til. Der var masser af spørgsmål fra eleverne. Det var faktisk dem der spurgte kun. Lærerne holdt sig sådan helt tilbage. Det var skønt" (gamling, AFUK)

Erfaringerne med at understøtte fagene og overlevere viden gennem eksterne foredragsholdere og kæpheste vurderes at have været et succesfuldt format, som alle ønsker fortsætter.

I tråd med fremhævelsen af Kvajepligt som den mest vellykkede temauge og et særlig betydningsfuldt fag, har lærerne forskellige overvejelser om balancen mellem det trygge og nære værkstedsarbejde og de unges eksponering for nogle mere utrygge situationer, dialog med fremmede, arbejde på tværs af værksteder mm. Blandt lærerne er der en stor bevidsthed om, at fx Fri og Fjøllet spillet har været enormt grænseoverskridende for nogle unge og at dette har krævet deres opmærksomhed i forhold til de forskellige succeskriterier for forskellige unge. For nogle kan succeskriteriet eksempelvis være at prøve, mens det for andre kan være at gennemføre opgaven med succes. Nogle lærere har haft erfaringer med unge, der er blevet så skræmte over denne type opgaver, at de har undladt at dukke op, mens andre har oplevet, at de gennem denne type øvelser og opgaver har lært de unge at kende på nye måder og samtidig har fået lov til at opleve unge udvikle sig gennem denne type opgaver og oplevet deres stolthed derved.

"Da vi havde Fri og Fjøllet, der havde jeg en elev med, som jeg ikke havde snakket med før. Han var lukket fuldstændig af for alle de der opgaver med at skulle ud blandt folk. Det var simpelthen for intimiderende for ham og han havde så meget angst. Det jeg så gjorde var, at jeg sagde: 'Hvis nu jeg gør det samme og opfører mig ligeså grimt og fjøllet som dig, skal vi så gøre det sammen?'. Det ville han gerne og efter 5 min kom han hen mod mig tog min kasket og tog den på og han var kommet lidt tættere på mig fordi han følte sig tryk. Hver gang han ser mig, så kan jeg se han bliver lidt stolt" (lærer, AFUK)

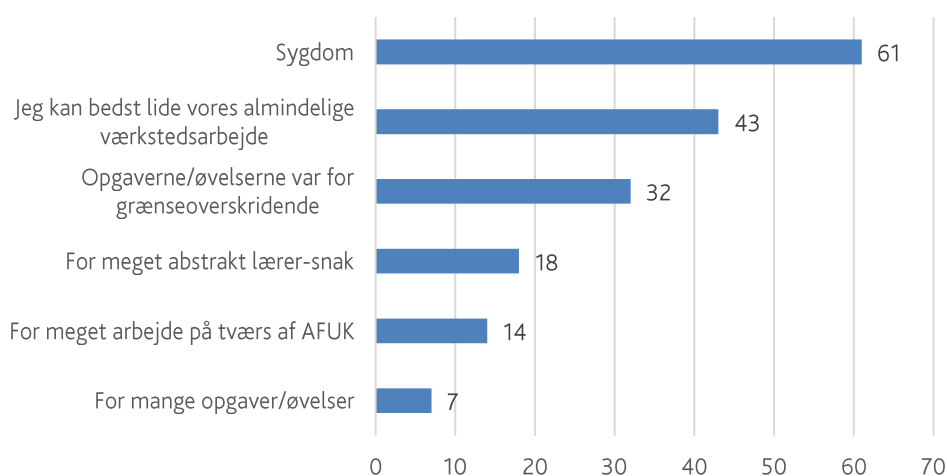
Hvad angår vekslingen mellem arbejdet i eget værksted og på tværs af værksteder har erfaringen ligeledes varieret. Lærerne fortæller, at nogle unge synes det er fedt at arbejde på tværs af skolen

og tilmed oplever, at dette styrker sammenholdet og fællesskabet på AFUK. Andre unge er meget optagede af det, som de arbejder med på deres eget værksted og ser projektets aktiviteter som en lidt irriterende afbrydelse af dette arbejde. Atter andre kan føle sig socialt akavede og ser det som meget udfordrende at skulle arbejde sammen med unge, de ikke kender så godt i forvejen.

Om end der er en bevidsthed om, at nogle unge lader sig skræmme af aktiviteter, der udfordrer deres komfort zone og kræver deres mod, så synes den overordnede oplevelse at være, at frafaldet under projektets temauger og øvrige aktiviteter har været lidt mindre end ved andre fællesprojekter i AFUK-regi. Samtidig har erfaringen været, at det har haft en positiv betydning for fremmødet at arbejde med overraskelser og forstyrrelser, idet man ad overraskelsens vej har formået at få nogle unge til at deltage i aktiviteter, som de måske ville være blevet væk fra, hvis aktiviteten havde været kendt på forhånd.

Kigger man på årsager til ikke-deltagelse blandt de unge, ser det imidlertid ud til, at den primære årsag til nogle unges manglende deltagelse på forskellige tidspunkter i løbet af de tre temauger næstefter sygdom først og fremmest skyldes glæden ved eget værkstedsarbejde.

Figur 7. Årsager til ikke-deltagelse. Unge. Pct.

Alt i alt har vurderingen været, at de unges fremmøde i projektet har været tilfredsstillende og i de aktiviteter, der har ligget efter skoletid har deltagerantallet været voksende efterhånden som de unge har hørt om tilbuddet.

kapitel 4

Lærernes oplevelser og udbytte af projektet

I det følgende bliver der set på lærernes oplevelser samt udbytte af At Ruste Sig. Kapitlet baserer sig både på interviews med lærere og med en spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført med lærerne efter endt praksisår. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen indgår ikke som tabeller eller grafer i kapitlet, da besvarelserne fra lærere, der har deltaget i projektet, er relativt få. Talmaterialet er dog blevet brugt til at guide kapitlets pointer, ligesom de har indeholdt mange brugbare fritekstbesvarelser, der er medtaget i analysen.

Forskelle i forudsætninger og oplevelser blandt lærere

Gruppen af ansatte befandt sig ved projektets start på meget forskellige niveauer i forhold til forståelsen af og erfaringen med at arbejde ud fra det tankesæt, der ligger bag de tre nye fag, hvilket skabte en lidt famlende periode i forhold til, hvordan projektet skulle gribes an og hvad der skulle til for at lykkes i opstarten af projektet.

Ikke bare har der været stor diversitet i lærergruppen i forhold til, hvilken fagfaglighed lærerne hver især har bragt med sig, men der har også været store forskelle i, hvor meget lærerne havde AFUK og den måde, der arbejdes på her, inde under huden. Eksempelvis kommer nogen fra akademiske uddannelser, mens andre kommer fra kreative uddannelser og hvor nogle har været ansat på eller tilknyttet AFUK i mere end et årti, startede andre med at undervise på AFUK netop på samme tid, som praksisåret gik i gang. Af samme grund har der også været store forskelle i lærernes oplevelser af projektet.

Flere af de nye lærere giver udtryk for, at projektet for dem har givet en grundlæggende indføring i 'ånden' på AFUK og hvordan de tre fag kan forstås. Samtidig understreger de, at de ikke har kendt til AFUKs arbejde forud for projektet og at det derfor kan være svært at vurdere projektets betydning.

"Altså jeg startede jo i januar og projektet her startede også op i januar. Så jeg har fået det ind med babymælken, eller hvordan man siger det. Så jeg har jo ikke kendt skolen uden, så på den måde virker det meget logisk for mig. Jeg synes, det er et vildt spændende projekt, og jeg synes, at det giver rigtig god mening, også med de her tre hovedfokusområder" (lærer, AFUK)

For nogle af de lærere, der har været på AFUK igennem mange år, har projektet skulle finde en berettigelse, da projektets tre 'nye' fag i virkeligheden bygger på en 'ånd', et tankesæt og nogle redskaber, de har brugt i undervisningen i årevis. Af samme grund giver nogle af de gamle lærere udtryk for, at projektet til tider har føltes akavet eller kunstigt – som at 'overgøre' noget eksisterende og at det særligt i starten kunne føles frustrerende, at projektledelsen kom udefra og

introducerede projektet som noget nyt, da fagene bygger på erfaringer og værdier oparbejdet gennem hele AFUKs levetid.

"Jeg tror, at flere kollegaer har følt en kunstighed omkring deltagelsen i projektet ved at skulle 'overgøre' det, de gør i forvejen og samtidig skulle tilsidesætte egne planer med værkstedet" (lærer, AFUK)

En sidste årsag til, at man kan tale om forskellige forudsætninger og oplevelser af projektet i lærergruppen, er, som tidligere nævnt, de forskellige værksteders karakteristika og de elevgrupper, der knytter sig hertil. Således opleves projektet meget forskelligt, alt efter om man fx underviser på 'skate', 'køkken' eller 'artist', da både værkstedsarbejdet og elevgrupper adskiller sig væsentligt fra hinanden. Af samme grund har lærerne haft forskellige betingelser for at koble fagene med egen faglighed og for at finde måder at praktisere fagene i eget værksted.

Oplevelser af projektets vigtighed

Til trods for at projektet 'gror på noget', der har eksisteret siden AFUKs spæde start, vurderer praktisk talt alle ansatte, at projektet i nogen eller høj grad har været vigtigt for AFUK, at det har været spændende at følge udviklingen i projektet, samt at projektet har haft en betydning for de unge, som har gået på AFUK i praksisåret. Flere lærere udtrykker desuden store forhåbninger til formidlingen af projektet, hvor de håber, at projektet kan være med til at tydeliggøre både for andre praktikere og politikere, hvordan AFUK er med til at gøre en forskel for sine unge gennem den måde, der arbejdes på.

"Jeg synes, det er et meget vigtigt projekt. Det er vigtigt at prøve at nedskrive noget af det, man gør, eller sagt på en anden måde, det som ligger i en eksisterende kultur. Der er mange mindre skoler, som har en særlig kultur, nogen snakker om den her 'særlige ånd'. Hvis man kan finde ud af, hvad den her 'ånd' består af, så bliver det også tydeligere i formidlingen af det, man gør" (lærer, AFUK)

Oplevelser af tydelighed om projektets formål og egen rolle

Blandt lærerne er der nogenlunde bred enighed om, at der for dem har været en høj grad af tydelighed omkring formålet med projektet og langt hen af vejen også omkring deres egen rolle i projektet.

Deres beskrivelser af projektets formål stemmer overens med projektbeskrivelsen og særligt fremhæver lærerne italesættelsen og fokuseringen af AFUKs centrale værdier og omsættelsen af disse i de tre fag. Ligeledes fremhæves arbejdet med at reflektere over de unges behov, samt hvordan de som lærere kan bidrage til de unges udvikling.

"Projektet er til for at skabe mod blandt de unge. Deres evner indenfor selvværd, mod og krop skal styrkes. Den måde jeg kan hjælpe dette på vej, er ved at skabe øvelser i forbindelse med temauger og inkorporere disse i dagligdagen, så det styrker holdets fællesskabsfølelse. Jeg kan også prøve at være et forbillede i den måde, jeg er på" (lærer, AFUK)

Enkelte lærere giver imidlertid udtryk for en oplevelse af, at de har oplevet deres egen rolle i At Ruste Sig som værende lidt diffus. For eksempel mener en, at det har været uklart, hvilken type viden og erfaring fra de enkelte værksteder, der skulle inddrages i projektet, mens en anden giver udtryk for, at projektet med fordel kunne have været mere topstyret.

Oplevelser af tid til projektet og udvikling af fag

Når det kommer til spørgsmålene om, hvorvidt lærerne oplever, at der har været sat tid nok af til at udvikle på fagene og tænke dem ind i undervisningen, er billedet ikke helt så positivt. Ingen lærere mener, at der har været afsat tilstrækkelig tid hertil, hvilket stemmer overens med besvarelsene i fritekst, hvor nogle lærere giver udtryk for en oplevelse af, at projektet har løbet om kap med en i forvejen travl hverdag på AFUK. Omkring en tredjedel af lærerne vurderer, at der kun i mindre grad har været afsat nok tid, mens de øvrige mener, at dette har været tilfældet i nogen grad.

"Det tager tid at udvikle - der er kommet nogle gode og sjove ting ud af arbejdet. Det er både meget svært og nemt. Nogle gange fungerer det jo bare i undervisningen og andre gange går det i kage. Så skal kagen blandes på ny og det tager tid. Der har nok ikke altid været tid nok til at blande kagen på ny" (lærer, AFUK)

Det påtales dog også, at tid er et relativt begreb og at den tid, der *har* været brugt på projektet og udviklingen af fagene har været brugbar og gjort det lettere at forklare de unge og omverden, hvad fagene handler om.

Oplevelser med integration af fag i undervisningen

En stor del af lærerne vurderer, at det har været enten meget nemt eller nemt at skulle integrere fagene med undervisningen i praksis og ligeledes at det har været meget nemt eller nemt at skulle medtænke fagene i undervisningen i de perioder, der har ligget mellem fagenes temauger. På den anden side er der en mindre gruppe, der oplever, at begge dele har været svært og mange besvarer spørgsmålene neutralt. Som man ellers kunne formode, er der ingen umiddelbar sammenhæng mellem, hvor længe lærerne har været ansat og hvorvidt de har fundet det nemt eller svært at skulle integrere fagene i praksis og i undervisningen mellem temaugerne.

Nogle oplever, at der på deres værksted allerede blev arbejdet med de værdier, som fagene er udtryk for forud for projektet, men at projektet for dem har handlet om at blive mere bevidste om, hvornår det er, at fagene allerede bruges og få sat fokus på det, så det ikke lå så skjult i undervisningen. Andre fremhæver, at det har været rigtig godt, at projektet har kørt over en længere periode, da det i løbet af praksisåret er blevet nemmere at arbejde med fagene.

"Udviklingen af fagene er kommet i etaper, derfor er det godt, at projektet har kørt over en længere periode. Det bliver lettere og hurtigere for mig at finde på nye tiltag, jo oftere der er sat tid af til projektet i dagligdagen med fagene. Projektet har åbnet op for mere dialog om de ting vi gør elev og lærere imellem, hvilket jeg er meget glad for" (lærer, AFUK)

Projektlederen lægger ligeledes vægt på tidsaspektet, da hendes vurdering er, at det har taget meget længere tid end forventet, at indarbejde fagene i værkstedernes praksis, blandt andet fordi

begreberne var nye for nogle, men også fordi at lærerne ikke har haft tid nok til hele tiden at bære fagene med sig. Derfor har der også pågået en løbende diskussion af, hvordan fagene kan få en plads i hverdagen. Projektlederen kommer imidlertid også med flere gode eksempler på, hvordan fagene er blevet bragt ind i hverdagspraksis. Eksempelvis peges der på, at atelieret, som plejer at være introverte ikke-fysiske engagerede unge, har bedt om at få fysiske fag (Krop og Humør) på skemaet og at dette nu er implementeret, samt at køkkenet har fundet nye måder at udfordre sig selv på, som fx at lave mad på baggrund af billeder og historier fra deres yndlingssteder i byen.

De lærere, der synes, at det har været svært at integrere fagene, forklarer primært dette ved et stort produktionspres og manglende tid i hverdagen og en enkelt lærer peger på, at det i dette værksteds tilfælde har været svært at overbevise de unge om projektets relevans.

Vurdering af projektets betydning for undervisningen

Der er bred enighed blandt lærerne om, at projekt At Ruste Sig har haft en meget positiv eller positiv indflydelse på undervisning og der angives forskellige årsager hertil. Først og fremmest fremhæves det, at fagene Kvajepligt, Pli og Ynde samt Krop og Humør er med til at destillere og begrebsliggøre den praksis og de værdier, der er kendetegnende for AFUK, og at projektet har betydet, at disse værdier er blevet tydeliggjorte og mere velfunderede i praksis.

"Projektet har motiveret mig til at gøre begreberne Pli og Ynde og Kvajepligt til et aktivt element i hverdagen. Vi træner således Kvajepligt på ugentlig basis og Pli og Ynde er den begrebslighed, hvorunder vi løbende diskuterer adfærd og det sociale samspil på værkstedet i hverdagen" (lærer, AFUK)

Fleere fremhæver endvidere, at projektets fag har bidraget positivt til undervisningen, da de samtidigt er begreber, der kan refereres til og som har givet et fælles sprog og en fælles faglighed – ikke bare mellem lærerne, men også mellem lærerne og de unge. Begreberne inkluderes som følge af projektet i den daglige dialog og gør det nemmere for lærerne at forklare, hvad der ligger til grund for forskellig praksis, opgaver og øvelser overfor de unge. Disse oplevelser bakkes op af en gæstelærer, som oplever, at det har været givtigt at kunne referere til begreberne i planlægningen af forløb, ligesom Ørkenfortet også fremhæver vigtigheden af projektet med reference til det fælles sprog, som arbejdet med fagene har bidraget til.

På spørgsmålet om hvorvidt projektet har været med til at øge lærernes bevidsthed i undervisningen om, hvordan viden, aktiviteter og øvelser kan være med til at gøre de unge mere robuste og fremme deres udvikling i forskellige retninger, er der bred enighed om, at bevidstheden herom i nogen eller høj grad er blevet øget.

Videreudvikling af eksisterende metoder

Som tidligere skrevet er lærerne af den opfattelse, at der ikke arbejdes med faste metoder på AFUK, men at der arbejdes med talrige metoder, som ændres og tilpasses fra ung til ung og kan variere afhængigt af lærere og værksted. Således opleves AFUKs metoder som i konstant bevægelse og under evig udvikling.

Når næsten alle lærere svarer, at de oplever, at At Ruste Sig har bidraget til videreudviklingen af eksisterende metoder i nogen eller høj grad, er svarene derfor også meget spredte, da der er mange forskellige forståelser af, hvad en metode er. Det skal understreges, at det ikke er evalueringens ærinde at vurdere, hvorvidt de metoder AFUK fremhæver, falder inden for en mere klassisk definition af, hvornår noget kaldes metode. Således er de metoder, der fremhæves i dette og følgende afsnit, tro mod de ansattes egne opfattelser af, hvad der udgør eksisterende og nyudviklede metoder.

Som eksempler på, hvordan eksisterende metoder er blevet udviklet gennem projektet, nævner lærerne fx:

- Projektets bidrag til skabelsen af et forum eller en base for at tale om fejl og hvordan man bliver klogere af at fejle
- Videreudvikling af eksisterende pædagogiske greb til at møde 'fremmede' i lokalmiljøet
- Videreudvikling og afpudsning af Sverigesture
- Strammere fokus, større klarhed, bedre formulering og øget italesættelse af værdier
- Tydeligere kultur for evaluering og feedback på værkstederne
- Der er blevet sat et pædagogisk sprog på øvelserne og opmærksomheden på hvilken pædagogik, der arbejdes med på AFUK, er blevet skærpet
- Fokusering af en idé om AFUK som et dannelsesprojekt frem for et fagfagligt projekt med socialpædagogisk islæt
- Bedre opmærksomhed på uformelle læringsrum for foreningsmedlemmer

Ovenstående ligger godt i tråd med tidligere af evalueringens pointer, der handler om, at en øget italesættelse af AFUKs værdier har skærpet bevidstheden omkring hvilket tankesæt og hvilke værdier, der ligger til grund for AFUKs arbejde og at dette opleves at have tilvejebragt et fokus og et fælles sprog, som lærerne har kunnet gøre brug af i forbindelse med videreudviklingen af AFUKs eksisterende metoder.

Udvikling af nye metoder

De fleste lærere er enige om, at projektet i mindre eller blot nogen grad har ført til inddragelsen af nye metoder i undervisningen på AFUK. Som eksempler på nye metoder fremhæver lærerne:

- Udviklingen af Frirummet som et sted, hvor fagene ligger til grund for uformelt samvær og som et nyt forum til vejledning og inklusion af sårbare unge
- Udvikling af en bevidsthed og et katalog af 'at turde-øvelser' som en vigtig ingrediens i undervisningen
- Udvikling af et spil om 'hemmelig adfærd' (fx 'motiverende', 'charmerende', 'nysgerrig' eller 'omsorgsfuld') til brug for faget Pli og Ynde
- Workshops som unge afholder for hinanden
- Udvikling af fælles feedback-sprog på baggrund af feedback-workshop
- Udvikling i forhold til hvordan form og indhold kan tilrettelægges i foreningen
- Legebanen, Fri og Fjøllet spil, Botanikken mm.

Af ovenstående fremgår det, at udviklingen af nye metoder af lærerne tolkes som nye praksisser eller nye rum, der kan være med til at understøtte fagenes værdier og fremme den ønskede udvikling hos AFUKs unge. Endvidere fremgår det, at flere af projektets elementer i noget omfang vurderes at have tilført nogle nye og anderledes elementer og metoder til AFUKs hus og arbejde.

Særligt velfungerende metoder

Gennem fritekstbesvarelser er AFUKs ansatte blevet bedt om at reflektere over, om der er nogen metoder i At Ruste Sig, som de oplever, har fungeret særlig godt set i forhold til projektets målsætninger, ligesom de er blevet bedt om at uddybe og beskrive eksempler fra praksis, hvor metoden blev anvendt. Ikke alle har besvaret spørgsmålet og langt fra alle har uddybet med praksiseksempler, men en sammenfatning af lærernes besvarelser viser, at følgende metoder fremhæves som særligt velfungerende:

- Fri og Fjøllet spillet: i Fri og Fjøllet er alle tre fag/begreber i spil og det er sjovt, grænseoverskridende og givende at være ude blandt 'almindelige' borgere og lave øvelser. Spillet handler om at samle mod til at gøre noget man frygter og man belønnes med en stærk følelse i kroppen, der mærkes som 'Yes! Jeg gjorde det!'. Fri og Fjøllet spillet understreger hele projektet
- Feedback: feedback som metode og det at få et fælles feedbacksprog og en fælles feedbackkultur
- Det smukkeste og det bedste: denne øvelse fremhæves som en særlig god metode til at skabe intimitet og følsomhed overfor hinanden, hvilket har en positiv virkning på oplevelser af samhørighed og fællesskab, hvor der er plads til sårbarhed og ligeledes respekt og forståelse for hinanden
- Frirummet: Frirummet anses som en særlig god metode, idet det forener mange socialt sårbare medlemmer og skaber sammenhold mellem de unge, der benytter det
- Faget Kvajeligt med dertilhørende opgaver og øvelser: faget fremhæves som en velfungerende metode til at udvikle en forståelse for egen frygt og egne grænser og til at skabe et trygt rum, hvori der kan samles erfaringer om, at det er ufarligt at fejle
- Faget Pli og Ynde med dertilhørende opgaver og øvelser: faget fremhæves som en velfungerende metode, der giver anledning til, at de unge reflekterer over den adfærd, de har overfor hinanden
- Faget Krop og Humør med dertilhørende øvelser og opgaver: faget fremhæves som en velfungerende metode til at bringe fysisk veltilpashed på dagsordenen

I forbindelse med Krop og Humør som fag og metode uddyber en lærer endvidere, at faget har givet anledning til samtaler med de unge på tomandshånd om, hvor befriende det kan være at

kaste sig ud i noget. Endvidere uddybes det, at disse samtaler har medført, at der er blevet indgået et samarbejde med en kommunal diætist, som fem unge indtil videre har haft glæde af.

Barrierer i lærergruppen

Lærergruppen er nogenlunde delt i to, hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt de har oplevet barrierer hos sig selv i forhold til gennemførelsen af projektets aktiviteter og øvelser. For den ene halvdel af lærergruppen gør det sig gældende, at de kun i mindre grad eller slet ikke har oplevet sådanne barrierer, mens den anden halvdel i nogen grad har oplevet barrierer hos sig selv. Her er der en tendens til, at det er de lærere, der har været ansat i kortest tid, der i nogen grad har oplevet barrierer.

Af lærernes fortællinger fremgår det, at de barrierer nogle lærere har oplevet ikke skyldes modstand mod projektet. Som tidligere nævnt har enkelte oplevet, at det kunne føles som dobbeltarbejde at skulle 'overgøre' det, man som lærer på AFUK gør i forvejen eller at det kan opleves som en barriere at skulle gennemføre noget, som nogle 'udefra' har tænkt, hvis formidlingen ikke er helt klar. Men for de fleste knytter barrierer i forbindelse med aktiviteter og øvelser an til nogle andre ting.

En lærer fortæller, at de oplevede barrierer har handlet om et ønske om at beskytte de unge, som man på forhånd ved, vil føle sig meget udfordrede af de aktiviteter og øvelser, de eksponeres for. Denne barriere har vedkommende håndteret ved at tale med de pågældende unge før og efter og ligeledes ved at have en dialog med de unge om, hvilke strategier de kan have i baghånden. Andre fremhæver barrierer som at de aktiviteter og øvelser, der er grænseoverskridende for de unge, også ofte kan være grænseoverskridende og svære at kaste sig ud i for lærerne selv. Nogle fremhæver dog samtidigt, at det er helt nødvendigt, at lærerne sætter sig selv i spil og afprøver de samme ting som de unge, da dette giver en bedre forståelse for – og derfor også mulighed for at støtte – de unge og den udvikling de går igennem ved at gennemføre.

"Jeg synes for eksempel, at nogle af kvajepilgtsøvelserne kunne være lidt grænseoverskridende også for mig, men det handler om at turde at kaste sig ud og se hvor udviklende det kan være bagefter" (lærer, AFUK)

Med reference til ovenstående vurderer nogle lærere, at aktiviteter og øvelser i projektet også har været udviklende for dem selv og givet dem mere mod. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at godt en tredjedel af lærerne oplever, at projektet i nogen eller høj grad har bidraget positivt til deres egen udvikling som lærere ved, at de er blevet bedre til at overvinde egne barrierer.

Som en sidste barriere fremhæves den intensitet og det krav om nærvær, der har ligget i nogle aktiviteter og øvelser. Når både lærere og unge deltager i disse, kan der således opstå situationer, som er meget sårbare, og hvor lærere og unge skal finde ud af, hvordan de håndterer den generthed og sårbarhed, der kan opstå i situationen. Slutteligt påpeges det at den type nærvær, som fagene fordrer, kræver tid og at den tid kan være svær at finde.

Projektets bidrag til lærernes egen udvikling og udvikling af samarbejde

Af ovenstående fremgår det, at en del af lærerne oplever, at de som følge af projektet er blevet bedre til at overvinde egne barrierer. Spørgeskemaundersøgelsen blandt ansatte viser, at en større andel af lærerne ligeledes oplever, at projektet i nogen eller høj grad har bidraget positivt til deres egen udvikling, hvad angår nytænkning, fleksibilitet og samarbejde.

"Det er fedt at skulle udvikle, opfinde, afprøve – ikke at gøre det samme og at optage ideer fra kollegaer"
(lærer, AFUK)

Af lærernes egne uddybninger af spørgsmålet om, hvorvidt projektet har bidraget positivt til egen udvikling, fremhæves det endvidere, at for nogle har det været udviklende ved en højnet refleksion omkring, hvad der er de grundlæggende behov for, at man kan være et helt menneske og hvad der skal til, for at man kan udvikle sig og være parat til at lære. Ligeledes påpeger en lærer, at projektet har bidraget positivt til egen udvikling gennem et højnet fokus på værdien i det opmærksomme arbejde. Endvidere fremhæves det i foreningsregi, at det anses for positivt, at projektet har bidraget til at højne fokus på nærvær og behov hos de mest sårbare unge.

"At være mere tilstede. Måske på grund af uforudsigeligheden om, hvilken læring er for eleverne mulig i dette øjeblik (...) Hvor er de modtagelige lige pt. og på hvilke områder?" (lærer, AFUK)

Hovedparten af lærerne oplever, at projektet i nogen eller høj grad har bidraget positivt til samarbejdet i lærergruppen, ligesom de fleste i nogen eller høj grad har oplevet lærergruppen som engageret i udviklingen og gennemførelsen af projektet og dets aktiviteter. En enkelt giver udtryk for, at lærergruppen har været delt i forhold til engagement, med meget engagerede lærere på den ene side og på den anden side en gruppe lærere, der har virket som, at de har fundet projektet lidt besværligt, da det blandt andet har krævet, at de har skullet tilsidesætte eget arbejde.

Til trods for at nogle til tider har fundet projektet besværligt, er oplevelsen blandt lærerne, at lærerne har været gode til at tage 'ja-hatten' på og 'piske en stemning af energi og idégenerering op'. I forhold til samarbejde problematiserer en lærer det til tider vanskelige ved, at projektledelsen er kommet 'udefra' og derfor ikke har haft direkte adgang til viden og medspil fra værkstedslærerne.

Herudover bærer kommentarerne vedrørende samarbejde præg af, at lærerne har oplevet det som givtigt at arbejde sammen på tværs af værksteder. Lærerne har lært hinanden samt hinandens fagligheder og metoder bedre at kende, og der peges på, at projektet har været med til at åbne op for et samarbejde, der har bidraget til en anderledes dynamik i AFUKs hus og i hverdagen. Fra foreningsregi fremhæves det endvidere, at projektet har været med til at påvirke samarbejdet mellem produktionsskole og forening positivt som resultat af, at der i projektet er blevet tænkt på tværs, fx i forbindelse med tilrettelæggelsen af arrangementer.

Lærernes vurderinger af de unges udbytte

Den overordnede vurdering blandt lærerne er, at de unge har haft et stort eller ligefrem meget stort udbytte gennem deltagelsen i At Ruste Sig. Lærernes vurdering af de unges store udbytte beror i særlig grad på:

- Spontan og direkte feedback fra de unge
- At lærerne overhører de unge snakker sammen om projekt, aktiviteter og øvelser
- Løbende evalueringer eller samtaler på værksteder om de unges udbytte
- Observationer af ændringer i de unges motivation eller adfærd

Til trods for det vurderede store udbytte for de unge er lærernes oplevelse, at de unge har været delt i to, hvor den ene gruppe har været meget åbne og positive over for projektet, mens den anden gruppe, på samme måde som lærerne selv, har følt sig frustrerede eller irriterede over projektets afbrydelser af det 'almindelige værksted' og har følt at særligt projektets fælles aktiviteter på tværs af værksteder har været grænseoverskridende. Samme gruppe opleves også som mere forvirrede og spørgende i forhold til de større fælles aktiviteter relevans. Dette er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med, at disse unge intet udbytte har:

"Jeg tror, at alle suger til sig lige meget, om de er stille eller aktive. Dem der er stille og tilbageholdne, de suger til sig, og jeg tror, de sidder og er en lille smule misundelige over, at det ikke er dem, der åbnede munden. Alt i alt er det en bekræftelse på, at det er muligt. Alle har deres temperament i forskellige grader og det er en del af dem. Jeg kan nok nævne en enkelt elev, som synes det hele er fløjttende ligegyldigt, men ellers vil jeg sige, at alle tager noget med sig" (lærer, AFUK)

I forhold til de unges udbytte fremhæver lærerne, at de bemærker, at de unge i lighed med lærerne har opnået en forståelse og et fælles sprog for fagene og dermed værdierne på AFUK. Endvidere peges der på, at de unge har fået mere mod og er blevet bedre til at prøve grænser af, ligesom det opleves, at de er blevet bedre til at tage stilling.

"Generelt synes de, at fagene er meget relevante og gode at have fokus på, de beskriver det som noget særligt ved AFUK og noget virkelig fantastisk, og de har det tit i baghovedet, når de gør noget" (lærer, AFUK)

Vurdering af projektets betydning for relationen til de unge

Blandt lærerne er der meget blandede oplevelser af, hvorvidt At Ruste Sig har betydet noget for deres relation til de unge. Hvor nogle oplever, at det i høj grad har haft en betydning, oplever andre, at det slet ingen betydning har haft. Retfærdigvis skal det dog siges, at sidstnævnte sagtens kan være et udtryk for en gruppe lærere, som oplever, at opbygningen af relationer til de unge ikke er afgrænset til projektet og vurderer, at de allerede forud for projektet havde en god og stærk relation til skolens unge, hvilket understøttes af nedenstående citat:

"Vi arbejder allerede meget tæt med vores elever og har mange snakke - både faglige og mere personlige" (lærer, AFUK)

Nogle lærere fremhæver, at projektet har været betydningsfuldt for relationen til de unge. Lærerne og de unge har haft mange oplevelser sammen og projektet har affødt nogle samtaler med de unge, som lærerne ellers ikke ville have haft. Det nævnes også, at projektet har bevirket at nogle unges 'svagheder' er trådt tydeligere frem, hvilket har affødt støttende samtaler.

"Jeg har knyttet bånd til elever, som ikke går på mit eget værksted på grund af de tværfaglige temaer, som har givet mig mulighed for at være rollemodel for en elev, som trængte til mere mod og selvværd, hvilket jeg og ham oplevede, at vi som 'fremmede' kunne skabe sammen via Fri og Fjøllet spillet i Kvajepilgten. Nu har han taget kampen med sin angst op!" (lærer, AFUK)

Mest givende og mest udfordrende ved projektet

Langt de fleste af de ansattes pointer i relation til spørgsmålene om, hvad der har været det mest givende og det mest udfordrende i projektet, er løbende blevet berørt i dette kapitel og sammenfattes derfor kun ganske kort nedenfor.

Figur 8. Lærernes oplevelser af, hvad der har været mest givende ved projektet.

- Tydeliggørelse af samt fælles forståelse for kerneværdier/fag
- Fælles sprog og fælles 'stemme' for hele skolen
- Italesættelse og eksplicitering af praksis
- Samarbejdet på skolen og med lokale aktører
- Idéudvikling og fokus på mulighedsrummet
- Fælles faglig afprøvning af projektets elementer og snakke om deres betydning
- At være et hus i bevægelse mellem skole og forening
- Indføring for nye lærere i skolens 'ånd'
- At se de unge udvikle sig og skabe nye relationer
- Oplevelse af god stemning og energi
- Mulighed for at diskutere og sætte ekstra fokus på de ting AFUK finder vigtige
- En bevægelse mod at blive i stand til at beskrive metoder og dokumentere effekt
- Mulighed for at dele AFUKs unikke tilgang til unge med andre

Figur 9. Lærernes oplevelser af, hvad der har været mest udfordrende ved projektet.

- At eksisterende praksis blev behandlet som en udefrakommende idé
- At få alle lærere til at være modige og skabe en positiv indstilling til projektet
- At fagliggøre temaer som er personlige, subtile, svært definerbare, emotionelle og dannelsesmæssige
- At sætte ord på den pædagogiske praksis
- At rumme alle projektets nye elementer og tvinges til at reflektere over dem
- Utydelig formidling om hvor AFUK ville hen med projektet
- At få tid og plads til projektet i hverdagen

Lærernes vurdering af mængden af tid til refleksion over virkninger

Som det fremgår af figuren over udfordringer ved projektet, handler det sidste punkt om vanskeligheder ved at få tid og plads til projektet i hverdagen. Dette fremhæves ikke blot af én men af flere lærere, der alle oplever, at det har været stressende at have projektet kørende sideløbende med det daglige arbejde. På samme måde oplever en del af lærerne, at den tid, der har været afsat til at lærergruppen i fællesskab har kunnet reflektere over projektets indhold og virkninger, har været utilstrækkelig eller presset.

"Altså også at få diskuteret, fordi hvis man ligesom skal sige, altså hvis man skal omsætte de her værdier: 'Var det så de rigtige øvelser, eller er det den rigtige måde ligesom at lave de fokusuger?' Altså have nogle lidt større tanker omkring: Er det her ligesom måden, vi gør det på?" (lærer, AFUK)

På samme måde som det tidligere blev fremhævet, hvordan fx et større fokus på begrebsmæssige afklaringer vedrørende projektets metoder måske kunne have været gavnligt for den forestående formidling af projektet, kan der også her argumenteres for, at bedre tid til diskussioner af projektelementer og deres virkninger kunne have lettet formidlingsarbejdet. Som det imidlertid også fremgår, er det en tidskrævende og svær øvelse for lærergruppen at sætte ord på den pædagogiske praksis, hvorfor der i praksisåret med fordel kunne have været afsat mere tid til denne proces, ligesom projektet sandsynligvis ville have gavn af eksternt hjælp fra en eller flere, som havde erfaring med denne type processer og kunne hjælpe med at skabe et mere stringent sprog omkring projektets praksis og virkninger.

"I mandags havde vi pædagogisk dag, hvor vi havde det oppe som emne, her tog vi en runde. Men nogen gange synes jeg det at evaluere projekter så tæt på de er afsluttet ikke giver muligheden for at reflektere nok tid. Det bliver ikke altid dybdegående nok, fordi du sidder ikke med den viden, du har behov for. Jeg synes, der skal gå lidt tid, før du kan fortælle, hvordan det virkeligt var, fordi evaluerer du lige efter, så er du stadig alt for meget inde i processen. Det kan jo være, at man senere opdager noget, som var der, fordi sådan er sådanne processer. Det kommer jo skyllende gennem tårnet, uden man tænker over det, så jeg synes, det er for hurtigt vi evaluerer, hvis vi skal blive rigtige kloge på det" (lærer, AFUK)

I forlængelse af ovenstående viser citatet endvidere en lærers oplevelser af, at tidspunkterne for gennemførelsen af de interne evalueringer har ligget meget tæt på selve aktiviteterne, og at det derfor også har været vanskeligt at få de erfaringer til at nå at bundfælde sig til brug for en mere dybdegående refleksion over praksis og virkninger i projektet.

Lærernes vurdering af projektets samlede betydning for AFUK

AFUK har gennem de sidste 30 år gennemgået en stor udvikling. Stedet er vokset meget og har bevæget sig i mange retninger. Kerneværdierne har nogenlunde været de samme hele vejen, men antagelsen om, at disse værdier var tydelige og indarbejdede i praksis hos lærerne på stedet var måske ikke helt sand. Kerneværdierne og måden at arbejde med disse på har ligget som en tavs viden, særligt hos de lærere, der har været med længst og oplevelsen er, at At Ruste Sig har fordret en italesættelse af værdier og praksis og betydet at fundament, fælles retning og værdier nu er blevet tydelige for alle ansatte på AFUK og i højere grad er blevet indarbejdet i praksis.

Lærerne vurderer, at At Ruste Sig har bidraget til fælles fokus, fælles kurs, fælles sprog og en fælles pædagogisk retning i arbejdet og til trods for, at opgaven med at formidle projektets erfaringer i håndbogen endnu ikke er færdigt, så er håbet, at håndbogen kan være med til at tydeliggøre det, AFUK står for og den unikke måde AFUK arbejder på til brug for andre og for AFUK selv. På denne måde kan projektet også være med til at bane vejen for nye samarbejder, da det at turde udforske og gå i møde med andre også vurderes at være et aspekt af projektets samlede betydning.

"Vi er som organisation blevet mere synlige for os selv og dermed kan vi forhåbentlig også hjælpe os selv til at blive bedre til at blive synlige for omverdenen og bringe vigtigheden af vores elevers muligheder for at arbejde med at finde sin vej i et komplekst samfund frem for dagen" (lærer, AFUK)

Sidst men ikke mindst nævnes det, at projektet måske også kan ses som startskuddet til en mere vedvarende og fælles refleksion over den måde AFUK arbejder på, hvor praksis søges italesat og gøres til genstand for kritisk refleksion.

Hvad kunne have givet større virkning?

Når lærerne skal give deres bud på, om noget kunne være gjort anderledes i At Ruste Sig for at øge projektets virkninger, så nævnes en højere grad af inddragelse af både unges og læreres viden i projektet. Eksempelvis nævner en, at det kunne have været en fordel, hvis der havde været flere ansatte, der arbejdede med projektet konstant.

"Nu hvor det er første gang, vi har haft projektet kørende, tror jeg ikke, vi kunne gøre det meget anderledes. Vi har betrådt stierne første gang. En anden gang kender vi vejen" (lærer, AFUK)

Men det der fylder allermest i lærernes besvarelser er tid. Flere lærere nævner mere tid, både til i højere grad at indarbejde projektet i det daglige og til daglige snakke om projektet, men også i form af flere opsamlende møder for lærerne undervejs med henblik på konkret fremtidig praktisk implementering af fagene.

"Vi kender ikke virkningen endnu, så svært at svare på" (lærer, AFUK)

Nogle lærere peger imidlertid også på, at det er for tidligt at udtale sig om, hvad der kunne have øget projektets virkninger, da disse endnu ikke er ordentlig kendte.

Fremtiden for fagene

Lærergruppen har været i en proces, hvor projektet skulle finde sin berettigelse i undervisningstiden. I løbet af projektet er der imidlertid opnået en fælles forståelse af, at de tre fag ikke er noget, der 'bare' skal bygges ovenpå undervisningen, men at det er en del af skolens fundament på forskellige planer og oplevelsen er da også, at fagene i løbet af praksisåret er blevet en tydeligere og mere integreret del af undervisningen.

Hvis man spørger lærerne, hvad de tror, der kommer til at ske med fagene fremadrettet, så er de fleste optimistiske. I og med at fagene samlet set repræsenterer AFUKs kerneværdier, er der

tiltro til, at der fortsat vil blive arbejdet videre med fagene og at der fortsat vil blive arbejdet med refleksion over samt udvikling og implementering heraf.

"Jeg tror, at vi vil have fokus på fagene fremover. De er blevet en tydelig del af helheden" (lærer, AFUK)

En udfordring i det videre arbejde med fagene vurderes at være den evigt skiftende elevgruppe, hvilket betyder, at der for de nye unge ikke kan refereres tilbage til arbejdet i praksisåret. Derfor kræver det fremadrettede arbejde med fagene, at de vedvarende italesættes, afprøves og udvikles med og for nye unge.

Lærerne har også en række bud på, hvad der kan understøtte den fortsatte udvikling, implementering og forankring af fagene:

- Vilje og bevidst fokus fra lærere og ledelse
- En slags projektleder/tovholder der vigtiggør og holder fast i fagene
- Nedsætning af arbejdsgruppe til at indføre nye lærere i fagene
- Fortsat tid til fælles refleksion, videreudvikling og udforskning af fagene i lærergruppen
- Udvikling af pædagogiske metoder til at indarbejde fagene på værkstederne
- Udvikle en systematik eller en model til at sikre at fagene er en del af AFUK hvert år

Som det fremgår handler lærernes bud blandt andet om at sikre, at fagene løbende italesættes og udvikles og at nye lærere introduceres til fagene, så de ikke går hen og bliver tavs viden for den lærergruppe, der har været en del af At Ruste Sig. Endvidere handler lærernes forslag om at finde modeller eller systematikker til at fastholde arbejdet med fagene og muliggøre, at disse hvert år indgår i undervisningen på AFUK.

"Jeg tror, det er vigtigt, at nye lærere, vikarer og måske gæstelærere får en introduktion til den tankegang og de metoder, der ligger i de nye fag. Og jeg tror det er vigtigt, at de faste lærere jævnligt får lejlighed til at vende tilbage til projektet, og arbejde med fagene og metoderne i kombination med anden inspiration og uddannelse" (lærer, AFUK)

kapitel 5

De unges oplevelser af virkning og udbytte

I nærværende kapitel behandles udbytte og virkning for de unge, der har deltaget i At Ruste Sig. Kapitlet baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse med de unge, som blev gennemført ved juletid hen imod afslutningen af praksisåret med henblik på at sikre opnåelse af svar også fra de unge, der skulle videre fra AFUK ved årsskiftet. Herudover baserer det sig på interviews, der er blevet gennemført med unge løbende gennem hele projektet.

Når fokus er på virkning og udbytte for de unge, rejser der sig forskellige problematikker med betydning for hvordan resultaterne kan forstås. For det første er langt de fleste produktionsskoleelever på AFUK på skolen i højst et år. Det betyder, at størstedelen af de unge, der deltog i praksisåret for At Ruste Sig, alene har gået på skolen i den periode, hvor praksisåret har fundet sted. Kort sagt, så kender de ikke AFUK fra tiden før projektet og de kommer heller ikke til at kende AFUK fra tiden efter. Med andre ord, så er At Ruste Sig og AFUK én og samme ting for disse unge.

En anden problematik er, at det grundet den løbende udskiftning af unge og evalueringens sene tilkobling til projektet ikke har været muligt at lave en baselinemåling. Det betyder, at vi ikke kan sammenholde viden om virkninger og udbytte med fx den forudgående årgang af unge og derfor kan vi ikke vide med sikkerhed, om udbyttet af tiden på AFUK under At Ruste Sig adskiller sig fra andre årganges udbytte. Det er klart, at nogle projektelementer relaterer sig alene til projektet, men som beskrevet er kerneværdierne ikke nye og især de gamle lærere har også haft dem medtænkt i undervisningen tidligere. Udslusningssamtaler er blevet drøftet som en mulighed for at kunne sammenligne praksisårets unge med tidligere årgange, da disse ville kunne bruges som en indikator for virkninger blandt praksisårets unge, men da registreringerne af disse samtaler adskiller sig fra hinanden, er de ikke sammenlignelige.

En sidste problematik er, som også tidligere nævnt, at det ikke er sikkert, at projektets sande virkninger er mulige at se indenfor tidsperspektivet af nærværende evaluering. I tiden på AFUK befinder de unge sig i en relativt tryk ramme og det vil særligt være i tiden efter AFUK – når de unge skal i gang med andre uddannelser, i praktik, i beskæftigelse mm. – at behovet for at aktualisere den robusthed og de kompetencer, som projektet søger at fremme, vil vise sig.

Når ovenstående forbehold er taget, kan vi dog stadig bruge lærernes viden til at forstå resultaterne, da de ud fra deres erfaringer med tidligere årgange kan bidrage med et perspektiv på virkning og udbytte blandt de unge, som har gået på AFUK under praksisåret. Endvidere findes der også unge, som har gået på AFUK i mere end et år og som derfor kan være med til at perspektivere resultaterne.

Kigger man på lærernes vurderinger, så mener to tredjedele af lærerne, at de unge, der har deltaget i At Ruste Sig i nogen eller høj grad har taget noget 'andet' eller 'mere' med sig fra AFUK end unge fra tidligere årgange.

"Der har været meget mere oplysning og aktivitet, end der plejer at være - inspirerende, informerende, provokerende foredrag og oplæg og flere temauger. Vi har opfundet det nye vejlederkoncept Frirummet og desuden det nye vejlederkoncept 'Unge faglige'. Den samlede masse af input har helt sikkert givet de elever, der har gået her i projektperioden, meget mere med i rygsækken" (lærer, AFUK)

Udover de mange inputs peges også på specifikke kompetencer, som de unge menes at være kommet i besiddelse af som følge af praksisåret og som derfor har rustet dem bedre. Her er der tale om personlige og sociale kompetencer i overensstemmelse med dem, projektet har haft til formål at fremme hos de unge.

Kigger man på de unge, er det tydeligt, at unge, der har været på AFUK både før og under praksisåret, har haft en bedre forståelse af, at der har kørt et projekt og at projektet har været med til at gøre praksisåret anderledes end fx året før. For dem synes der at være en forståelse af, at praksisårets aktiviteter har ligget i tråd med AFUKs 'ånd', men at der samtidig har været tale om et år, der på nogle områder har været anderledes, end det AFUK, de kendte.

"Det var sådan en konstant ting, der var i gang. Det var altid: 'Nu skal vi det her, nu skal vi det her'. Der var ikke rigtigt sådan stop. Man kunne ikke rigtig undgå det eller løbe fra det. Det var virkelig sådan: 'Det sker nu og alle skal prøve det og prøve nogle forskellige ting'. Der var altid sådan noget, fx at man kunne ikke se, hvad man skulle spise. Man skulle tage noget mad fra en mørk boks eller et eller andet, det var sådan en helt fremmed ting. Der var nogen, der måske synes, at det var lidt grænseoverskridende og sådan noget. Sådan nogle ting de satte op for at opleve... sådan oplevelsesting. Det var nice. Der var rimelig meget gang i den hele tiden, da det [projektet] var der. Altså en gang om ugen eller sådan noget. Så skulle alle lige samles og prøve noget helt mystisk, men det gør de ikke mere" (ung, AFUK)

På baggrund af ovenstående må det antages, at virkninger og udbytte for de unge i hvert fald i noget omfang kan henføres til projektet, uanset at projektet for mange er lig med AFUK.

De unges oplevelser af AFUK under At Ruste Sig

De elementer, der af lærerne blev fremhævet som virksomme, er også de elementer, der lægges vægt på af de unge, når de skal forklare, hvordan AFUK er som skole og hvordan det er at være ung på AFUK.

Først og fremmest oplever de unge, at der er en enorm rummelighed og tolerance på AFUK. De oplever, at de på skolen bliver givet plads til at være, samt respekteres og anerkendes for hvem de er. De oplever, at der er et bredere normalbegreb og et større fællesskab blandt de unge på AFUK end på de andre skoler, de har gået på. Herudover oplever de et stort nærvær fra skolens lærere, der kender alle de unges navne og altid er tilgængelige, hvis man har brug for at snakke.

"For det første kan de alle navne på alle elever på hele skolen. Det gør det også bare meget mere personligt, at du bliver set som et menneske og ikke bare elev nummer 22 fra den her klasse. Og man er venner med sin lærer. Hvis der er noget, så ringer de til en i fritiden og siger: 'Hey, er du egentligt okay?' eller 'Skal vi lige tage en snak?'. Jeg har flere gange, hvis jeg har haft en dårlig dag, bare gået op på kontoret og sagt til [læreren]: 'Jeg har det fucking nederen'. Så siger hun: 'Jeg har pisse travlt, men vi tager lige 5 minutter. Og så tager man lige en kop kaffe med hende... Jeg synes bare, der er helt specielt her. Det kan man sgu' ikke finde andre steder" (ung, AFUK)

Fleere unge giver også udtryk for, at AFUK udmærker sig ved, at der ikke er fokus på at opgaver skal løses med perfektionisme, men at der i stedet er plads til, at de unge kan lære i deres eget tempo og at undervisningen kan tilrettelægges efter de forskellige unges situation og behov.

"Jeg synes, her er rigtig rart, også fordi der er løse tøjler... altså de tilrettelægger undervisningen i forhold til dit eget behov. Hvis du har måske svært ved at komme i skole, så siger de: 'Du kan måske bare komme et par timer, indtil du ikke kan mere'" (ung, AFUK)

I tillæg til ovenstående beskrives miljøet på AFUK som inspirerende og entusiastisk og stemningen som åben, fri, afslappet og hjemlig.

"AFUK is a very special and important school. The 'stemning' is very open and everyone is welcome to be just like they are. AFUK is full of humanity and caring and it is so important in the world we live in right now. It feels that everyone is seen and none is better than others. AFUK is full of warmth and surprises" (ung, AFUK)

Kun enkelte rejser kritik af AFUK og denne kritik handler om nogle unges oplevelse af en til tider manglende åbenhed på tværs af værksteder.

De unges forståelse af projektet og fagene

Som skrevet i indledningen af kapitlet, har At Ruste Sig været lig med AFUK for nogle, idet de ikke har kendt AFUK på andre måder end i praksisåret. Af samme grund har det været svært for lærerne at afveje, hvor meget de mange projektelementer skulle italesættes som led i et projekt overfor de unge, da dette kunne komme til at virke lidt abstrakt for nogle unge. Således er ikke alle aktiviteter italesat som projektaktiviteter og af samme grund har det været lidt svært for de unge at skelne projektaktiviteter fra de øvrige AFUK-aktiviteter i interviewene. For eksempel siger en ung om en Sverigestur:

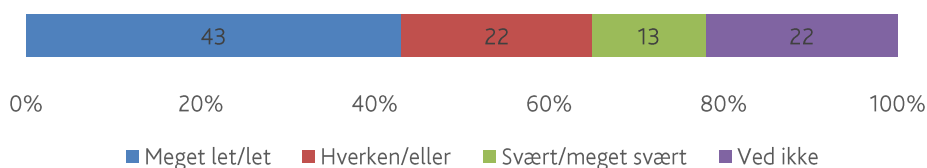
"Jeg var ikke helt sikker på, at det var en del af At Ruste Sig, jeg troede bare det var en tur" (ung, AFUK)

Hvis man kigger nærmere på de unges grundlæggende forståelse af de tre temauger og dermed de tre nye fag, ses det, at blot en mindre andel af de unge har haft vanskeligheder ved at forstå, hvad de tre uger handlede om. Af interviewene fremgår det imidlertid, at det særligt har været faget Pli og Ynde, som har været svært at begribe, mens faget Kvajepligt har været noget nemmere at forstå. Dette relaterer muligvis til strukturen i fagene, hvor Kvajepligt havde en

stram struktur og mange aktiviteter, mens Pli og Ynde havde færre aktiviteter og i højere grad blev praktiseret i regi af de enkelte værksteder.

"Pli og Ynde forstod jeg ikke. For jeg ved ikke, hvad det betyder, og vi fik ikke rigtig en forklaring på det, men de andre titler, synes jeg passer meget godt" (ung, AFUK)

Figur 10. Hvis du tænker på de 3 uger samlet set (Kvajepligt, Pli og Ynde og Krop og Humør), har følgende været let/svært for dig? - At forstå hvad de tre uger handlede om. Pct.

Analysen viser, at det særligt er de unge, der har gået på AFUK længst, samt de værksteder, der af lærerne betegnes som 'ekstroverte', der har haft lettest ved at forstå, hvad projektet og fagene har handlet om. For de unge, der har følt sig forvirrede omkring projektet og fagene, gjorde dette sig især gældende i starten, hvor mange netop var startet på AFUK og skulle lære skolen at kende samtidig med, at de blev introduceret til projekt og fag.

"Hvis du kun har gået her i 3 måneder, så er det meget hektisk det hele. Jeg ved, at for nogle af de gamle elever, som har gået her længere end et år, var det ingenting. Så jeg tror bare, det er forvirringen i opstarten. Man skal lige vænne sig til de anderledes omgivelser. Der er folk, der klatrer rundt på ribber og hænger sig i alle mulige ting" (ung, AFUK)

De unges vurderinger af virkninger og udbytte af fag og temauger

I det følgende gennemgås de unges betragtninger omkring virkninger og udbytte af de tre nye fag, der er blevet understøttet af temaugerne i projektet.

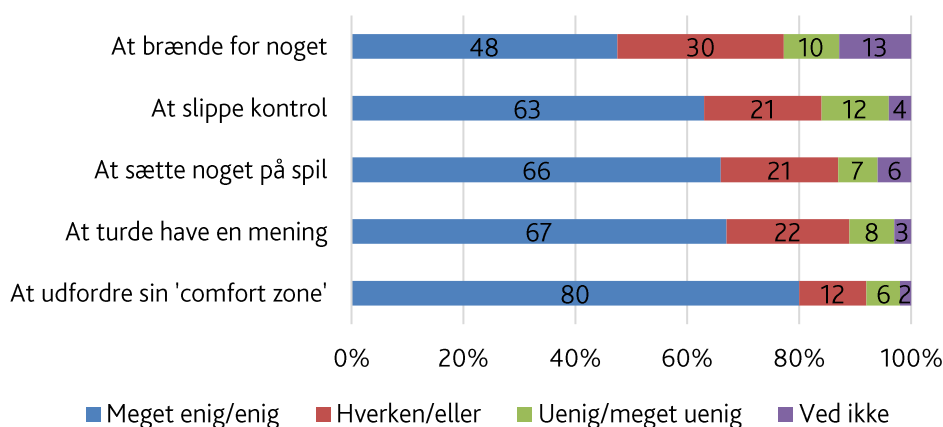
Kvajepligt

Kvajepligt er uden tvivl det fag og den uge, som har været lettest at begribe og som er blevet oplevet som mest relevant af de unge, som også fortrinsvis fremhæver denne uge, når de skal komme med eksempler på aktiviteter i At Ruste Sig.

"Jeg tror, at det som jeg har fået mest ud af, det har været Kvajepligt. Fx også socialt set, så tror jeg meget det der med, at i stedet for at jeg venter på, at nu kommer der en god mulighed for at jeg kan komme til at snakke med folk, at jeg så nogle gange bare går hen til folk og siger 'Hej'. Fx hvis jeg skal bruge dem i noget arbejde eller et eller andet. Fx ham du kan se dernede, vi begyndte at lave et samarbejde til en visning nu her. Det er også kommet ud af det, fx det der med bare at gå i gang med at snakke i stedet for, at man bare venter på, at det kommer" (ung, AFUK)

For di fagets øvelser ligger tættere op ad hverdagen på nogle værksteder end andre, har de unge oplevet Kvajepligt som udfordrende i forskellig grad. Hvor nogle har oplevet Kvajepligt som meget grænseoverskridende, har andre følt sig mere på hjemmebane.

Figur 11. Er du enig/uenig i, at du i Kvajepligtsugen lærte om betydningen af? Pct.

Som figuren viser, oplevede en stor andel af de unge, at de i Kvajepligtsugen lærte om betydningen af at udfordre deres 'comfort zone', at turde have en mening, at sætte noget på spil og at slippe kontrol. Endvidere har omkring halvdelen oplevet, at de lærte om betydningen af at brænde for noget.

"Kvajepligt, synes jeg, er en helt vildt god ting. Også en ting, som jeg selv har meget svært ved, fordi jeg går meget op i, at ting skal være ordentlige. Det der med nogen gange bare at vise noget, selvom man ikke er helt færdig med det, det kan være noget af det mest nervepirrende for mig. At kaste mig ud i det og sige: 'Okay, jamen så viser jeg det, jeg har'. Det der med, at man har pligt til også at dumme sig engang imellem. At ting ikke skal være perfekte. Det man lærer i folkeskolen, det er, at 'Du skal gøre det godt, og du skal gøre det bedre, bedre og bedre'. Der er der ikke rigtig – det er i hvert fald den følelse jeg har – der er ikke plads til at kvaje sig. Så det synes jeg er en god ting at gøre" (ung, AFUK)

Af de unges fortællinger fremgår det tydeligt, at en stor del af læringen om Kvajepligt er foregået i praksis, hvor de har løst forskellige opgaver og gennemført forskellige øvelser, der har haft til formål, at de unge skulle opleve og mærke Kvajepligt på egen krop. Eksempelvis fortæller de om arbejdet med dogmer, politiske statements, Fri og Fjøllet spillet, mv. De italesætter opgaverne og særligt øvelserne i Kvajepligt, som udfordrende, grænseoverskridende og udviklende.

"Vi skulle ud på gaden, og så fik vi en hel gade hver. Vi havde Fiolstræde i min gruppe. Og så trak vi sådan nogle små kort, hvor der stod: 'Kast en bold til nogen' eller sådan: 'Sig den her compliment til én' eller: 'Komplimentér alle der har rødt tøj på'. Eller et eller andet. Bare sådan nogle små sociale interaktioner. Altså ved den første var jeg ved at skide i bukserne over, at jeg skulle snakke med en eller anden fremmed og sige et eller andet helt vildt åndssvagt. Men så lige pludselig, så havde jeg trukket 7 kort og synes bare det var for fedt! Efterfølgende når man så går nede i Fiolstræde, så tænker man: Hvis jeg havde lyst, så kunne jeg bare gøre det her, fordi jeg har gjort det før. Jeg synes, det udvikler helt vildt meget i mig. Der er egentligt ikke nogen forskel på, om jeg trækker et kort, hvor der står jeg skal gøre det eller jeg bare gør det. Det synes jeg har været vildt fedt for mig" (ung, AFUK)

Flere unge forklarer, at de oplever, at Kvajepligten har udviklet dem og at de fx mærker det ved, at de nu finder Kvajepligtsøvelser mindre grænseoverskridende end de gjorde i starten.

"Hver gang jeg får en opgave i sådan en uge, overvejer jeg altid, om det er en 'lorteopgave', eller om det bare er 'nøjerer'. Jeg er blevet bedre til at dealere med sådanne opgaver" (ung, AFUK)

Citatet viser en erkendelse hos en ung omkring, at den modstand, han tidligere har haft i forhold til nogle opgaver, måske skyldtes, at han var bange for opgaven. I dag laver han denne refleksion, når han står overfor en ny opgave og oplever, at han er blevet bedre til at kaste sig ud i og håndtere udfordrende opgaver. I forlængelse heraf sætter flere unge ord på den fantastiske følelse, man kan få, når man har kastet sig ud i – og er kommet igennem – en opgave eller øvelse, hvor de måtte sætte noget på spil eller bevæge sig ud på ukendt territorie.

"Det har været en hård uge. Jeg var lige ved ikke at komme, jeg følte ikke jeg kunne. Men jeg gjorde det alligevel. YES!" (ung, AFUK)

I forhold til Kvajepligtsugen fremhæver en ung, at han oplevede informationen om, hvad der skulle ske, som sparsom. Som efterrationalisering tænker han, at der måske var en pointe med den sparsomme information, da faget jo blandt andet handlede om, at man skulle turde at slippe kontrollen. Endvidere føler han sig overbevist om, at nogle unge var udeblevet, hvis de var blevet introduceret til, hvad der skulle ske på forhånd.

"Men på en eller anden måde gav det mening, at den var sparsom. Jeg tror, at hvis vi havde haft et oplæg omkring det, så kunne det godt være, der var nogle som gik i baglås. Vi vidste jo ikke, hvad der skulle ske. Vi fik bare at vide, at vi skulle møde op på et givent tidspunkt, og hvad vi så skulle lave, det måtte vi se på selve dagen. På en eller anden måde var det mega angstprovokerende, men også mega godt, fordi jeg tror, at der var flere, som var blevet væk, hvis de havde vidst, hvad vi skulle, fordi de så ville være blevet bange for det" (ung, AFUK)

Enkelte giver dog også udtryk for, at nogle af øvelserne i Kvajepligtsugen var for grænseoverskridende for dem, men at Kvajepligten på denne måde kan siges at have bidraget til en øget bevidsthed om egne grænser samt til at turde sige fra, når det blev for meget. Her har det tydeligvis været de mere 'introverte' værksteders unge, som har været mest på udebane.

Omkring flere af øvelserne fortæller flere unge, at disse var med til at skabe nogle situationer, hvor de unge gjorde sig sårbare overfor hinanden og at dette kunne skabe nogle intense stemninger, som bevirkede, at de fik et bedre kendskab til hinanden samt et bedre indblik i, hvem hinanden er, hvilket efterfølgende har bidraget positivt til fællesskabsfølelsen og stemningen på AFUK.

"It was all these kind of small things like when we were facing each other and talking about ourselves and saying small things like for example... this guy I was facing he said that 'I am most happy when I get to sleep because I have a sleeping problem'. So now all of a sudden, I know this thing about him. It's a very fragile moment and you don't face these moments very often with people you don't really know..." (ung, AFUK)

Endnu en måde hvorpå de unge oplever, at Kvajepligt har været med til at gavne fællesskabet har været ved, at det har kunnet mærkes, at nogle er blevet bedre til at 'udnytte Kvajepligten' i forhold til at håndtere barrierer for at henvende sig til unge, de ikke kender. Nu er det lettere at indlede en snak med en anden ung, man ikke kender så godt i forvejen, for: 'Hvad er det værste, der kan ske?' og 'What does not kill you makes you stronger'. I tråd hermed fortæller nogle unge, at Kvajepligten har gjort det lettere for dem, at turde være sig selv og at føle sig 'nogenlunde afslappet blandt mange mennesker'.

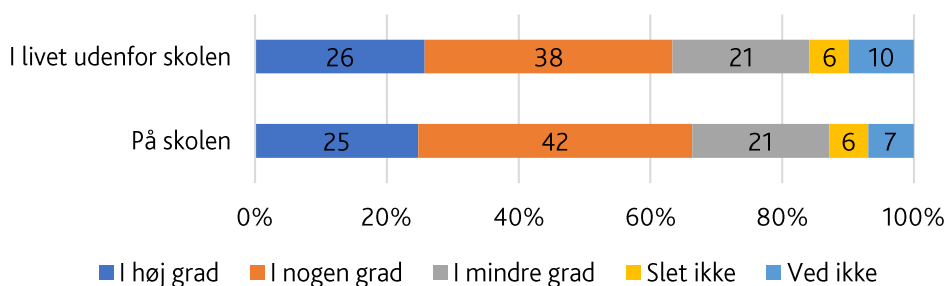
En del af de unge fortæller om måder, hvorpå de er begyndt at bruge Kvajepligten i deres arbejdsprocesser. Dette har været givende og fået dem til at eksperimentere med nogle nye måder at gøre tingene på, hvor fokus ikke er på det perfekte resultat men i højere grad på at turde prøve forskellige ting af. I tråd hermed fortæller nogle, at Kvajepligten har fået dem til at revurdere deres syn på, hvad der er en fejl og give dem en oplevelse af, at det ikke er fatalt at fejle.

"Jeg tror først rigtigt, jeg fik noget ud af kvajepligten i sidste uge. Der gik det op for mig, at måske skal jeg slappe lidt af og lade være med at være så nervøs for at kvaje mig. Hvad er det værste, der kan ske? Det er jo bare, at jeg kvajer mig og prøver igen. Jeg kan nogle gange, når vi står nede i køkkenet, blive helt vildt nervøs inden vi skal servere. Der kommer nemlig meget stress på og jeg lærte i den her uge lige at slå koldt vand i blodet" (ung, AFUK)

I forhold til Kvajepligtsugen fremhæver de unge også et par af de kæpheste, der holdt oplæg på AFUK. Fra Kvajepligt peges der især på filminstruktør Morten Kaplers, hvis oplæg handlede om at brænde for noget og at have modet til at forfølge sine drømme, selvom de virker urealistiske eller skøre. Dette oplæg følte flere unge sig meget inspirerede af.

"Jeg har fået et nyt syn på verden efter oplægget med Morten Kaplers – ham den seje Morten!" (ung, AFUK)

Figur 12. Kan du bruge, de ting du oplevede i Kvajepligtsugen? Pct.

Som led i spørgeskemaundersøgelsen er de unge blevet spurgt ind til, hvorvidt de oplever at kunne bruge de ting, de har oplevet i Kvajepligtsugen på skolen og ligeledes om de vurderer, at de kan bruge dem i livet udenfor skolen. Omkring to tredjedele af de unge vurderer, at dette er tilfældet i nogen eller høj grad.

Først og fremmest nævner de unge, at de vurderer at kunne bruge den åbenhed og det mod, som Kvajepligt har givet dem og at opmærksomheden på, at det er i orden at kvaje sig, vil have betydning både for deres måde at se på sig selv og andre fremadrettet. I denne forbindelse gavner det også at kunne tænke på, at alle er mennesker og at mennesker reagerer nogenlunde ens i ubekvemme situationer.

En ung peger på at kunne bruge Kvajepligten fremadrettet ved, at det måske vil gøre det nemmere for hende at invitere en sød dreng ud, fortælle om sine følelser eller turde at sige sin mening højt foran mange mennesker. Og slutteligt nævner nogle, at Kvajepligten vil kunne bruges i forhold til deres videre uddannelse. Dels ved at tænke anderledes omkring opgaver og lektier, således at idéen om den fejlfri præstation ikke skaber præstationspres, men også ved ikke at lade sig slå ud, hvis man ikke kan se en lige vej frem for sig.

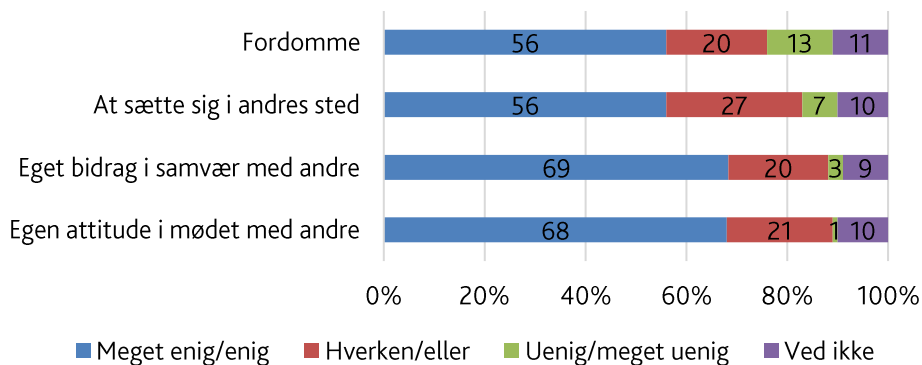
"Jeg har været meget stresset over, at jeg ikke ved, hvad jeg skal i fremtiden, og jeg har lært, at det er okay ikke at vide helt præcist, hvad man skal og hvornår man skal det. Jeg har simpelthen lært, at det er okay, at gå nogle omveje og 'kvaje' sig på den måde, hvis man kan sige det. Det er virkelig noget jeg kan tage med" (ung, AFUK)

Pli og Ynde

Pli og Ynde som fag og som temauger er den uge, der fremstår som mest uklar for de unge. Ugen havde som beskrevet en meget anderledes og løsere struktur end Kvajepligt og i modsætning til Kvajepligt, var der i Pli og Ynde færre oplæg, opgaver og øvelser, der var fælles og blev gennemført på tværs af værksteder. Der blev hovedsageligt arbejdet med Pli og Ynde på de enkelte værksteder, ligesom der blev arbejdet med Pli og Ynde gennem italesættelse af fagets værdier i relation til de konkrete situationer og det sociale på de enkelte værksteder.

"I forhold til Pli og Ynde, der tror jeg, at den ting jeg har svært ved ved lige præcis Pli og Ynde, det er, at jeg stadig ikke helt har forstået, hvad Pli og Ynde er. Det tror jeg, det er vi nogle stykker. Det der med at have et klart begreb på: Hvad er Pli og Ynde? Det tror jeg, vi har manglet lidt" (ung, AFUK)

Figur 13. Er du enig/uenig i, at du i Pli og Ynde ugen lærte om betydningen af? Pct.

Trods nogle unges oplevelse af uklarhed om faget Pli og Ynde viser ovenstående figur, at mere end to tredjedele af de unge står tilbage med en oplevelse af have lært mere om betydningen af deres egen attitude i mødet med andre og hvordan de selv kan bidrage positivt til samværet med andre. Endvidere erklærer over halvdelen af de unge sig meget enige eller enige i, at de har lært mere om betydningen af at sætte sig i andres sted og om betydningen af fordomme.

"Pli og Ynde det var sådan i forbindelse med, at man skal være mere solidarisk og rydde op efter sig selv og sådan nogle ting. Det går også ud på, at man også skal være mere fællesskabelig" (ung, AFUK)

Når de unge overordnet skal fortælle om, hvad de har lært i Pli og Ynde, så snakker de om solidaritet, ansvar, fællesskab og attitude, hvilket stemmer godt overens med lærernes fortællinger om, hvordan en del af arbejdet i Pli og Ynde har handlet om at italesætte helt basale ting omkring fx uskrevne regler for samspil med andre og at give de unge en forståelse af, at der er en sammenhæng mellem det, man byder ind med og det, man får tilbage.

"Det mest spændende foredrag jeg var til, det var det der med Jacob Holdt. Det synes jeg var super fedt. Det giver en helt anden fornemmelse i hverdagen, når du ikke kommer ud og sætter dig ned på en stol med en taske og går i skole, men du kommer ud og så hører du et oplæg. Så føler du, at du har fået sådan et lille stykke af en helt anden ting med dig. Nu var det så en del af Pli og Ynde, men det styrkede det emne meget mere. Det føler jeg også, det er nogle af de ting, som stadig hænger rigtig meget fast i hovedet, det er de foredrag man var til. Det synes jeg, at jeg fik meget ud af" (ung, AFUK)

Flere af de unge fremhæver Pli og Yndes kæpheste og foredragsholdere som særligt inspirerende og lærerige. Først og fremmest fremhæves kæphesten Jacob Holdt, der med sit ellers lange foredrag formåede at fastholde de unges interesse gennem hele seancen. En ung fortæller, at hun efter foredraget er begyndt at tænke mere over, hvordan hun er med sit kropssprog, når hun går. At hun prøver at rette sin ryg og holde hovedet højt, for på den måde ikke at give andre en opfattelse af, at hun ikke kan lide dem. En anden blev mindet om, at verden ikke altid er sort og hvid, hvis man selv anser den for farvet, og en tredje fortæller om vigtigheden af at være imødekommende og møde mennesker som mennesker. Herudover fortæller flere om, hvordan foredraget fik dem til at tænke over deres egne fordomme mod andre.

"Sådan noget med at møde andre mennesker, der hvor de er. At man ikke bare kan have nogle fordomme om et menneske, baseret ud fra hvordan de ser ud, eller hvad de arbejder som, eller... Altså se mennesker, for mennesker. Det tror jeg, er det allervigtigste" (ung, AFUK)

Nogle unge peger også på foredraget om feedback med Danni Liljekrans, som meget givende og inspirerende og som noget de oplever, at de har kunnet bruge på skolen og i livet mere generelt set. Her oplever de unge, at de lærte om, hvordan man får hinanden godt igennem et kreativt forløb samt hvordan man kommer igennem et forløb og sikrer, at man lærer noget af det.

"Feedback - det synes jeg var helt vildt nice. Han underviste ligesom i, hvordan man giver en kompliment uden at det er sådan overfladisk og hvor det er ægte. Og også at give feedback, hvor man selvom man har

noget vildt kritisk at sige, så kan man sige det på en virkelig pæn måde uden at såre nogen og faktisk give det som en gave. Det synes jeg, det er jo sådan noget alle kan bruge og alle egentlig lidt har behov for, synes jeg. At kunne sige ting pænt til hinanden. Det synes jeg var vildt fedt" (ung, AFUK)

Nogle unge fremhæver også, at de oplever, at lærerne er blevet bedre til at give feedback efterfølgende.

Ved tidspunktet for spørgeskemaundersøgelsen med de unge var der endnu kun blevet afholdt et enkelt arrangement med Unge Faglige. Ved dette arrangement havde knapt halvdelen deltaget og godt halvdelen af disse fandt arrangementet lærerigt og inspirerende.

"Det har jo været alle mulige forskellige, som også har snakket om, hvordan de er kommet igennem deres karriere og hvordan de har opnået det, som har givet motivation til alle eleverne. Der har været mange forskellige ting. Så på den måde så kan man jo sige, at man kan tage det med sig" (ung, AFUK)

De unge, som har oplevet at kunne bruge Unge Faglige, oplever særligt at have fået det ud af det, at de har opnået inspiration og viden om forskellige uddannelser, ligesom nogle har fået en forståelse af, at deres uddannelsesvej bør ses som en udvikling mere end en lige rute og at det godt kan gå godt, selvom man vælger at skifte spor undervejs.

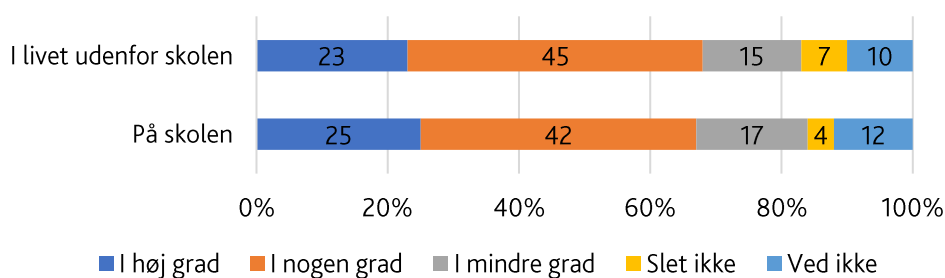
Det lykkes ikke at interviewe unge, der selv havde deltaget i arrangementet, hvor unge lavede mad med ældre eller de workshops, der understøttede Pli og Yndes målsætning om at lave praksistræning i at skabe god trivsel. Som tidligere nævnt var ferieworkshops et tiltag under denne målsætning, der blandt andet handlede om at få unge til at planlægge og afvikle hyggelige og attraktive arrangementer i skoleferierne uden alkohol og stoffer, hvor særligt skolens mest udsatte unge kan mangle noget at tage sig til. Projektledelsen samt unge, der kender unge, som har deltaget, beskriver imidlertid, at workshopsne efter hvad de har hørt og hvilken feedback, de har modtaget, har levet op til formålet og har været godt modtaget af de unge.

"Det var to sindssygt fede og vildt hårde dage, men det er gået så godt, at vi har snakket om at gøre det igen i vinterferien. Og grunden til at vi valgte at lægge det der, man kunne også godt have gjort det i weekenden, det var fordi at vi var herude en del i sommerferien og huset står bare tomt, men der går altså stadigvæk nogle af de her elever rundt. Især vores udenlandske elever, der ikke har noget netværk og ikke har penge til at tage hjem, men også rigtig mange af dem, der ikke har noget sted at bo og ikke rigtig har noget netværk. Og rigtig mange af dem sagde efter workshopsne at det var vildt fedt at man kunne være her. Også fordi at flere af dem har misbrugsproblemer og meget af deres netværk udenfor skolen er centreret omkring alkohol og stoffer. Og det er der jo ikke her, så det der med, at man faktisk kan komme og være aktiv og social sammen med andre, men hvor det ikke er det, det handler om, det er en ret stor ting for mange af dem. Så det virkede efter hensigten og var rigtig fint" (ekstra vejleder, AFUK)

I tråd med ovenstående fremhæver en ung også at noget af det, der er fedt ved AFUK, det er, at man som ung bliver betroet med en nøgle til stedet, så man kan komme og gå og føler sig velkommen på skolen udenfor skoletiden.

"Vi får nøgle til skolen også jo. Alle kan få nøgle hertil og bare komme her og gå som de har lyst. Det synes jeg også er helt vildt fedt (...) Det synes jeg virkelig er kæmpe bonus, at jeg bare kan komme her [uden for skolens tid] og det er mig, der bestemmer. Der er ikke noget tidspunkt, hvor jeg skal tænke: Åh nej, bare der ikke er nogen der bliver sure" (ung, AFUK)

Figur 14. Kan du bruge, de ting du oplevede i Pli og Ynde-ugen? Pct.

Som allerede indikeret vurderer en del unge, at de ting, de oplevede gennem Pli og Ynde ugen, er brugbare for dem, hvad end det gælder livet på eller udenfor skolen. Dette gør sig gældende for omkring to tredjedele af de unge.

Udover at tænke mere over egne fordomme fremhæver de unge, at noget af det, de fremover vil tænke mere over, fx er at udtrykke deres humør med ord i stedet for at antage, at andre kan regne det ud, at de vil være mere åbne overfor samt have respekt for andre og at de vil være mere opmærksomme på, hvordan de siger ting til andre. De nævner også, at de vil tænke mere over, hvad der er 'god stil' i samværet med andre og over øjenkontakt, perfekte håndtryk og høflighed. Ligeledes nævner nogle, at de vil tænke mere over at sætte sig i andres sted, at tage hånd om hinanden samt at huske at give komplimenter.

"Jeg tror, at jeg vil tage den viden, der handler om at være imødekommende overfor ens fordomme. I stedet for sine fordomme, at blive bange for dem, så gå til dem og møde dem og lær noget af det i stedet for" (ung, AFUK)

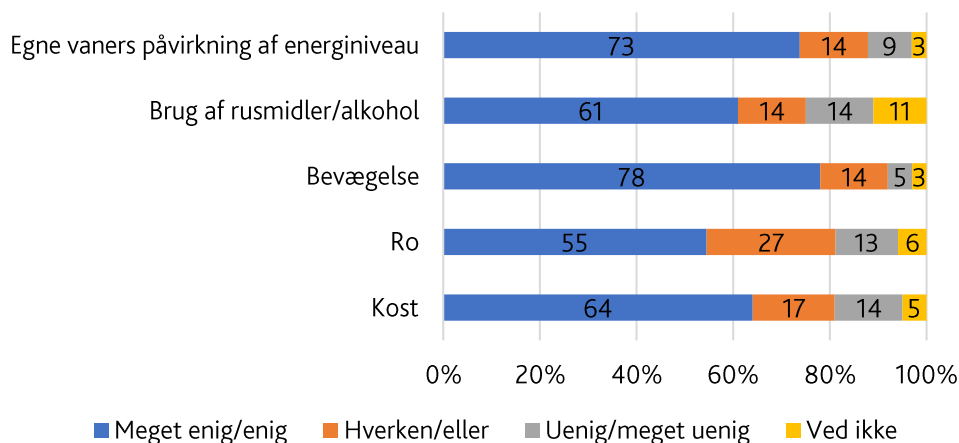
Krop og Humør

Krop og Humør er et fag og en temauge, som de unge på AFUK har haft mange forskellige forudsætninger for at deltage i. På de værksteder der karakteriseres af lærerne som ekstroverte (artist, kulturpiloter og perform) er en stor del af det daglige arbejde på værkstederne kendetegnet ved at arbejde med Krop og Humør, mens dette ikke i lige så høj grad gør sig gældende for de øvrige unge. Sidstnævnte gruppe af unge er derfor dem, der har været mindst på hjemmebane. Der ses dog ingen signifikante forskelle mellem udbyttet for disse to grupper i analysen.

Til gengæld viser analysen, at særligt skolens unge mænd har haft et udbytte af fagets undervisning omkring rusmidler. Hvor 78 pct. af skolens unge mænd oplever, at de har reflekteret over betydningen af rusmidler og alkohol, gør dette sig gældende for 50 pct. af pigerne. Endvidere viser analysen forskelle i forhold til oplevelsen af at have reflekteret over

betydningen af fysisk bevægelse, således at det er skolens yngste unge (91 pct.), der i højere grad end skolens ældste unge (71 pct.) har reflekteret over betydningen heraf.

Figur 15. Er du enig/uenig i, at du i Krop og Humør-ugen reflekterede over betydningen af? Pct.

"Vi fik besøg af en foredragsholder, som snakkede i forhold til stoffer og vi var ude og gå en tur, hvor vi blev vist rundt i Carlsberg byen" (ung, AFUK)

Når de unge fortæller om Krop og Humør, fortæller de om de forskellige overraskelser i ugen og om hvordan bevægelse på forskellig vis blev sat på dagsorden både i de enkelte værksteder og gennem fælles opgaver, øvelser og tilbud om vandring og morgenyoga. Ligeledes fortæller en ung, hvordan de unge blev stillet til opgave at gøre noget godt for deres krop i løbet af ugen og at hans valg om at fokusere på søvn gav ham en erkendelse af, hvordan dette påvirkede hans overskud i hverdagen positivt.

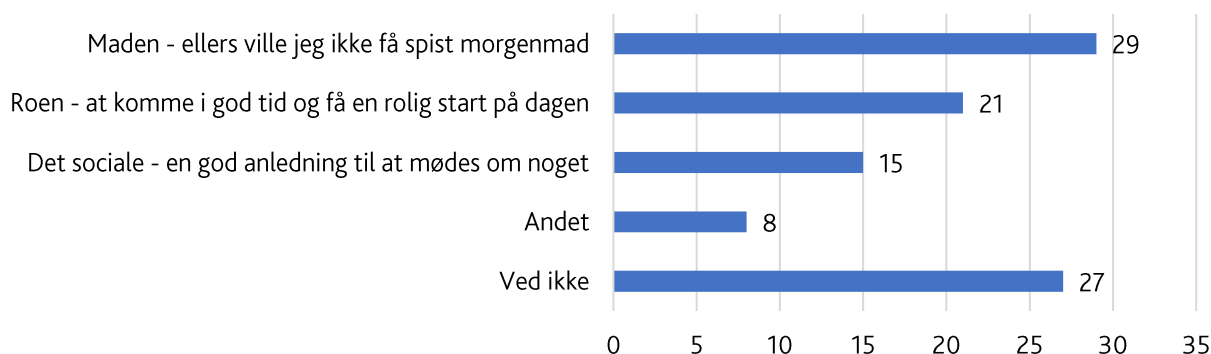
"I starten af ugen fik vi at vide, at vi skulle vælge noget, som ville gøre det bedre for vores krop og jeg valgte at gå tidligere i seng og jeg kunne mærke, at det gav mig markant mere overskud (...) Jeg er blevet mere opmærksom på, at jeg skal huske at få min søvn, fordi jeg kan virkelig mærke forskel dagen efter" (ung, AFUK)

Mange unge fremhæver foredraget med Henrik Rindom, psykiater med speciale i alkohol- og stofmisbrug, som noget af det, der gjorde størst indtryk på dem i Krop og Humør. Foredraget har givet mange noget at tænke over og en ung fortæller, at han synes, at foredraget var godt, fordi det er vigtigt at kunne tale om stoffer på en skole som AFUK. I tråd hermed fortæller en ung, at han var særlig glad for foredraget, idet han håber, at det kan medføre, at værkstedskammeraterne tager bedre vare på sig selv.

"Jeg kunne godt lide foredraget om rusmidler, fordi jeg håber, at mine klassekammerater lærer noget og passer mere på sig selv" (ung, AFUK)

Det daglige tilbud om morgenmad på skolen som led i Krop og Humør er blevet benyttet af knap halvdelen af de unge i spørgeskemaundersøgelsen. Disse unge er blevet spurgt, hvad de tænker, morgenmadens vigtigste funktion er for dem.

Figur 16. Hvad synes du, er morgenmadens vigtigste funktion? Pct.

Som figuren viser, har morgenmaden forskellige funktioner for de unge. Størstedelen svarer, at hvis der ikke var morgenmad på skolen, så ville det betyde, at de ikke fik spist morgenmad. En del svarer, at morgenmadens vigtigste funktion er at få en god start på dagen, mens færrest benytter morgenmaden som en indgang til det sociale.

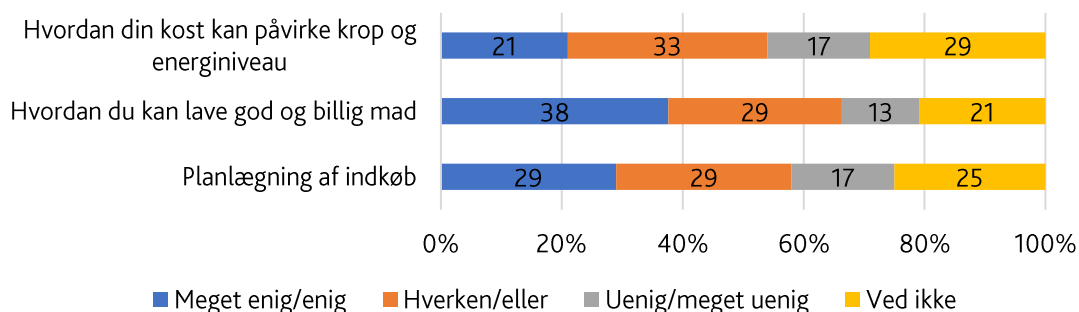
"Morgenmaden synes jeg er en god ting, fordi fx man kan se... Det er meget hyggeligt lige at mødes om morgenen engang imellem og lige sige hej til folk og spise noget mad sammen med dem engang imellem, og så lige få snakket inden man skal til time. Men det er heller ikke ret tit, at jeg sådan får gjort det" (ung, AFUK)

Forplejning ved arrangementer på AFUK i al almindelighed er ikke et projektelement, men nævnes her under Krop og Humør, idet mere end halvdelen (60 pct.) af de unge giver udtryk for, at de anser forplejning på skolen som meget vigtigt eller vigtigt, dels selvfølgelig fordi de unge så får (gratis) mad, men rigtig mange nævner også, at dét at man kan spise på AFUK i forskellige sammenhænge, er med til at bringe folk sammen og skabe en god stemning, påvirker humør og koncentration i en positiv retning og kan tolkes som en form for omsorg og respekt for skolens unge.

"It is a great gesture of caring and respect and creates a happy and comfortable and safe atmosphere" (ung, AFUK)

Madlavningsaftnerne under Krop og Humør er primært sket i regi af Frirummet, der behandles særskilt i næste kapitel. Her præsenteres blot kort, hvilket læringsudbytte de unge, der har deltaget i madlavningsaftnerne, oplever at have haft. Som figuren nedenfor viser, har læringselementet måske nok fyldt mindre end det sociale aspekt af madlavningsaftnerne. Dog mener en del unge, at de herigennem har opnået viden om, hvordan de kan lave god og billig mad (38 pct.), mens 20-30 pct. oplever at have opnået viden om planlægning af indkøb samt hvordan kost kan påvirke kroppen og energiniveaet.

Figur 17. Er du enig/uenig i, at din deltagelse i madlavningsaftnerne har givet dig indsigt i? Pct.

For de unge, der har deltaget i afvikling af workshops for børn under samarbejdet med indskolingen på Bavnehøjskolen, gør det sig gældende, at dette har været en god oplevelse, som har kastet forskellige former for læring af sig. Omkring en femtedel af de unge i spørgeskemaundersøgelsen har deltaget heri.

Den læring, de unge fremhæver, handler om at tage ansvar, opnå kundskab i forhold til, hvordan man kan undervise børn og i det hele taget at få lov til at prøve, hvordan det er at undervise børn. En ung fortæller, at erfaringerne fra Bavnehøjskolen har betydet, at vedkommende nu har fået lyst til at arbejde med at undervise børn.

"Jeg fandt ud af, at det var det, jeg gerne vil arbejde med og nu underviser jeg faktisk børn i cirkus" (ung, AFUK)

Omkring 40 pct. af de unge, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, angiver at have deltaget i en eller flere Sverigesture i deres tid på skolen. Andre angiver, at de ikke helt kan forstå, hvorfor deres værksted ikke har været på en sådan tur.

Når de unge skal forklare, hvad de fik ud af at deltage på turen, er deres fokus næsten udelukkende på det sociale aspekt heraf. De unge fortæller om dejlige dage, gode oplevelser og dejlige mennesker. Nogle unge fortæller, at oplevelserne på turen og i naturen betød, at de kom tættere på deres værkstedskammerater og lærte dem at kende 'på et nyt plan'. Nogle peger på, at turen var en anderledes måde at være sammen på, der banede vejen for større venskaber og tættere bånd med de andre unge på værkstedet. På samme måde fremhæver andre, at deres udbytte af turen var oplevelser af fællesskab og sammenhold på værkstedet.

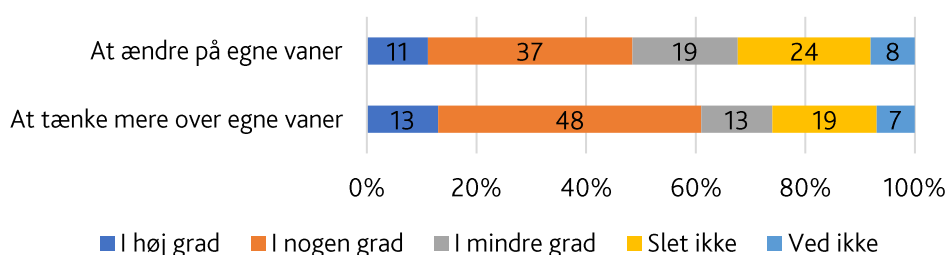
"Jeg fik virkelig meget ud af det. Personlige refleksioner, samvær med de andre, god gåtur med store tanker" (ung, AFUK)

Enkelte peger endvidere på, at de havde et personligt udbytte af turen, hvor naturen og roen satte gang i store tanker og skabte grobund for en anden form for tilstedeværelse end i det daglige, hvor fx mobilen konstant skal tjekkes.

”Det er noget andet, fordi ... Altså det der med fx at have sin mobil og sådan noget. Man bliver meget mindre afhængig af den, fordi man kun er sammen med dem, som man er sammen med i Sverige. Det bliver mere sådan det, man har fokus på. På et tidspunkt der glemmer man også, det der med, at normalvis så har man der, hvor så skal man lige kan nå at tjekke op på det her og det her. Men lige pludselig mens man er i Sverige, så går det op for en, at det har man faktisk glemt at gøre i mange timer og måske hele dagen. Det synes jeg var ret godt. Det var afslappende, selvom vi lavede noget hele tiden” (ung, AFUK)

Figur 18. Har de ting du lærte i Krop og Humør-ugen fået dig til...? Pct.

De unge er blevet spurgt, hvorvidt de ting, de lærte i Krop og Humør, har fået dem til at tænke mere over egne vaner eller at ændre på egne vaner. 61 pct. svarer, at de efter Krop og Humør tænker mere over egne vaner i nogen eller høj grad, mens 48 pct. svarer, at de ligefrem har ændret på vaner som følge heraf. Nogle unge uddyber i fritekst, at de havde viden i forvejen omkring emnerne i Krop og Humør, men at det har været fint at få bekræftet denne viden.

Flere svarer, at de har ændret på vaner omkring søvn og kost. Vaner der handler om at behandle sig selv ordentligt og passe bedre på deres krop ved at sørge for at få søvn nok og spise sundere. Nogle oplever også, at de gennem Krop og Humør har fået nye metoder til at slappe af på og at de er blevet mere opmærksomme på at give sig selv lov til at slappe af, når de er trætte. Andre vurderer, at noget af det vigtigste, de har taget med sig, er en større forståelse af forbindelsen mellem sundhed, energiniveau og humør samt hvordan fysisk bevægelse kan fremme koncentrationen i et ikke-fysisk arbejde.

”The most important thing I brought with me is how important and helpful to the body it is to move a little bit each day. And it's nice that it doesn't have to be very difficult. Just move a little bit and that helps the body, the sleeping, the humør, the stomach... It is a nice knowledge” (ung, AFUK)

Slutteligt peger nogle på, at Krop og Humør for dem har betydet, at de er begyndt at tænke mere over, hvad der gør dem glade og at de har fået mere fokus på at sprede god stemning.

Overordnede betragtninger om fagene og måder at arbejde på i At Ruste Sig

Som vist i de tre foregående afsnit omhandlende de unges udbytte af fagene Kvajepligt, Krop og Humør samt Pli og Ynde, er der en stor andel af de unge, der har gået på AFUK under praksisåret, der oplever, at de har haft en læring samt et personligt og socialt udbytte, der relaterer sig til de tre nye fag. I dette afsnit ses der på nogle af de overordnede betragtninger, som de unge har haft omkring fagenes indhold og den måde, temaugerne har været tilrettelagt på.

Som skrevet oplever nogle af de unge, der også har været på AFUK i tiden før praksisåret, at mange af de ting, de har fokuseret på og lært om i praksisåret, har ligget i tråd med AFUK, som de kendte det, men at der i praksisåret har været sat mere fokus på at italesætte og praktisere fagene under praksisåret.

"Altså jeg føler egentligt altid, at AFUK har haft det der, men jeg tror bare, at først nu kalder de det Pli og Ynde uge eller sådan. Jeg synes egentligt altid, at vi har haft sådan noget her, men jeg kan godt mærke, at der er mere af det nu. Der er nogle elever, der ikke synes, det er fedt, men jeg tror de fleste synes, at det er vildt fedt. Jeg synes i hvert fald, at det er megafedt" (ung, AFUK)

Som citatet fortæller, har mange unge oplevet, at det har været fedt at være på AFUK i tiden under At Ruste Sig, men der er helt klart også eksempler på unge, som har fundet det meget frustrerende, at arbejdet med fagene og de mange fælles aktiviteter, øvelser og opgaver, der har knyttet sig hertil, har været en afbrydelse i deres værkstedsarbejde, spændt ben for deres planer og forhindret dem i at opretholde daglige rutiner.

"It is not very nice when the theme-weeks ruin our training schedule in the artist line. We have to train every day, so please don't take that away from us. Single days are okay but not a whole week with no regular schedule" (ung, AFUK)

I forlængelse heraf udtrykker nogle, at de har fundet informationsniveauet om, hvornår der var afbrydelser i deres værkstedsarbejde for lavt, ligesom de har været frustrerede over at mangle informationer om, hvad der skulle ske hvornår. Som beskrevet i kapitel 4 har der dog ofte været en pædagogisk pointe hermed, men denne har de unge af gode grunde ikke kendt til.

Af datamaterialet for evalueringen fremgår det tydeligt, at der er unge der elsker, og unge der hader, 'AFUK-opgaver'. Nogle unge har det svært med at skulle bevæge sig ud af den trygge zone, deres individuelle værksteder udgør, mens andre ville ønske, at der var langt flere fællesaktiviteter, da de baner vejen for et øget kendskab til hinanden og til hinandens måder at arbejde på. Nogle unge ser værdien i at udfordre sig selv ved fx at kaste sig ud i øvelser, hvor de er på usikker grund, mens andre helst er foruden og kan finde på at blive væk, hvis de ved, hvad der er i vente.

"Det handler også meget om, hvordan man har det med andre mennesker. Nogle er meget indadvendte og nogle – især på de andre linjer, er meget mere 'åh, her er jeg'" (ung, AFUK)

Der har også været store forskelle i forhold til, hvordan de unge har oplevet de sammenhænge, hvor der har været fælles introduktioner og oplæg til fagene, foredrag og Kæpheste, Unge Faglige mv., eller med andre ord de situationer, hvor de har skullet sidde stille, lytte og tage imod og koncentrere sig længere tid ad gangen. Hvor nogle unge holder af – og forud for AFUK har været trænet i – at modtage viden på denne måde, har andre haft svært ved at koncentrere sig og fundet det ekstremt udmattende. En ung fremhæver imidlertid, at det blot kan være et spørgsmål om tilvænning, da de forskellige forudsætninger hos de unge samt den manglende

tradition for overlevering af viden på denne måde har betydet, at en del unge ikke har været tilvænnet denne form for overlevering af viden.

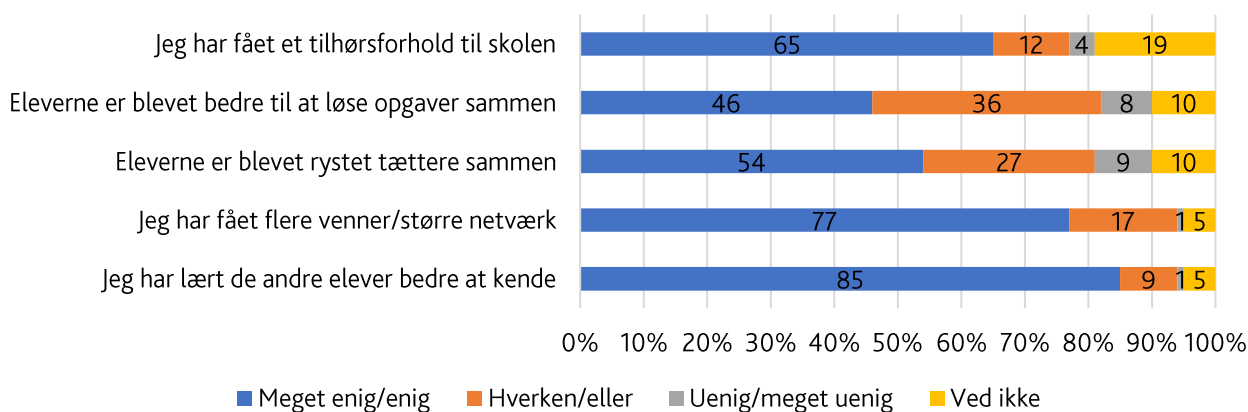
"Jeg synes ikke, det var så svært, for jeg synes det var interessant, men nogen fra min klasse gad ikke at sidde der hele dagen. De fleste synes, at det var interessant, men nogen af dem kan ikke rumme så meget på én dag. Det kan jeg også godt forstå. Jeg var også helt færdig efter det oplæg" (ung, AFUK)

Kigger man helt overordnet på om klassiske baggrundsfaktorer, som fx køn, alder og hvor længe de unge har gået på AFUK, har haft betydning for de unges udbytte, så viser der sig ikke nogen specifikke mønstre i forhold hertil. Det samme gør sig gældende, hvis man grupperer de unge efter hvilke værksteder unge og lærere betegner som henholdsvis introverte og ekstroverte. Det er altså ikke muligt at pege på generelle mønstre for forskelle i udbytte og virkninger, der relaterer sig til de klassiske baggrundsfaktorer.

Er de unge blevet mere robuste?

For at kunne vurdere om de unge, der har gået på AFUK under praksisåret, er blevet mere robuste, har evalueringen blandt andet kigget på, om de unge har oplevet, at de har fået et tilhørsforhold til skolen, om de unge er blevet rystet sammen socialt og om de herigennem oplever, at de har fået flere venner eller større netværk.

Figur 19. Hvor enig/uenig er du i følgende, hvis du tænker på din tid på AFUK indtil nu samlet set? Pct.

Som figuren viser, oplever en meget stor andel af de unge, at de under praksisåret har lært andre unge bedre at kende, har fået flere venner og større netværk, samt at de har fået et tilhørsforhold til skolen, mens omtrent halvdelen af de unge er meget enige eller enige i, at de er blevet rystet tættere sammen og er blevet bedre til at løse opgaver sammen. Det kan bemærkes, at kun en mindre andel erklærer sig uenige i spørgsmålene, men samtidig kan man stille spørgsmålet, om dette ikke er en naturlig udvikling for de unge, som for de flestes vedkommende ved spørgeskemaundersøgelsen havde været på AFUK i et års tid.

Interviewene med unge understøtter imidlertid en forståelse af, at projektet kan have bidraget positivt til oplevelserne af tilhørsforhold, flere venner, mv. Eksempelvis fortæller nogle, at

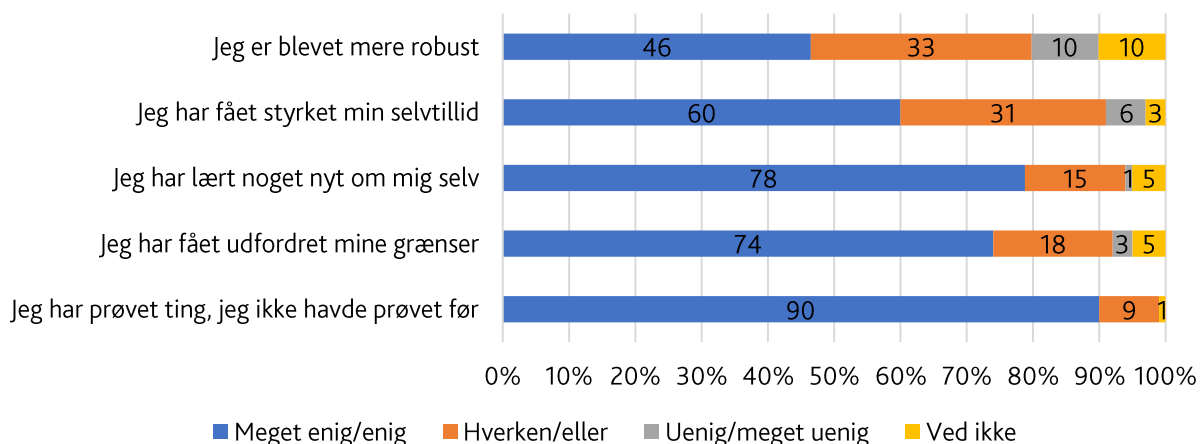
projektets mange fælles aktiviteter og samarbejder på tværs af skolen var med til at skabe en samhørighedsfølelse; en følelse af at 'skolen virkelig var sammen om noget'.

"Normalt er det sådan rimelig isoleret til hver klasse og hver gruppe og hold og sådan noget, så At Ruste Sig det laver sådan en lille tilknytning mellem alle. Normalt kan man godt sige, at der ikke er det samme sammenhold for hele AFUK. Jo, måske hvis du er artist, så har du fået et godt sammenhold med dine kammerater, ikke? Det der med At Ruste Sig, det tror jeg holder AFUK i sådan en 'ticht cirkel'. Det gjorde det i hvert fald sidste år. Det [projektet] var en stor del af AFUK. Det var sådan 40% af AFUKs mentalitet blev til At Ruste Sig. Så folk tog det rimelig seriøst" (ung, AFUK)

I tråd hermed fortæller nogle af de unge, at det har været gavnligt for hele samhørighedsfølelsen på skolen, at lærerne har været med til fx at gennemføre øvelser, og ligeledes at Pli og Ynde har bidraget positivt til den måde som lærere og unge har ageret over for hinanden på. Her oplever de unge, at der har været et grundlæggende fokus på at lytte til hinanden og have forståelse for hinanden, hvilket har gavnnet fællesskabsfølelsen og stemningen på skolen.

"Jeg har i hvert fald taget nogle ting med mig i forhold til angst, fordi vi kommer ud for nogle situationer hvor vi skal... Hvordan fanden vil man sige det? Altså make a fool of ourselves, se fjollet ud foran en masse mennesker og så bare være cool med det (...) Jeg får vildt meget ud af den slags opgaver. Også bare det der, at vi skal lære at snakke med en hel masse mennesker, som vi ikke har snakket med før. Plus at når først vi har snakket med folk til de her fællesuger, så når vi ser hinanden på gangene, så begynder man jo at snakke mere med folk. Så det skaber bare mere af det der fællesskab" (ung, AFUK)

Figur 20. Hvor enig/uenig er du i følgende, hvis du tænker på din tid på AFUK indtil nu samlet set? Pct.

Som ovenstående figur viser, er de unge også direkte blevet spurgt ind til, hvorvidt de oplever, at tiden under praksisåret på AFUK har betydet, at de har lært noget nyt om sig selv, været med til at give dem mere selvtillid og gøre dem mere robuste. Herudover om de oplever, at de under praksisåret har prøvet nye ting og fået udfordret deres grænser.

En meget stor andel af de unge er meget enige eller enige i, at de under praksisåret har prøvet nye ting (90 pct.), fået udfordret deres grænser (74 pct.) og lært nye ting om sig selv (78 pct.). Dette må anses som et meget positivt resultat, da man ved fra forskning, at netop disse ting kan være med til at fremme resiliens og således ruste mennesker bedre til modgang. Hertil oplever 60 pct., at de har fået styrket deres selvtillid og knap halvdelen (46 pct.) at de er blevet mere robuste. Her er der ligeledes tale om flotte resultater, da det, som behandlet andre steder i rapporten, kan være svært at vurdere virkninger som disse inden for det korte perspektiv af slutevalueringen. Som en ung siger, så kan man måske tænke på At Ruste Sig som en masse viden og erfaring, der vil dukke op hen ad vejen som små 'tankegaver' i forskellige sammenhænge, hvor deres vigtighed aktualiserer sig.

"Jeg tror ikke, det er sådan nogle ting, som man tænker på konstant, men det er sådan nogen ting, som man tænker over, lærer lidt af og så tager dem med. Så kommer de nogen gange som sådan en lille tankegave"
(ung, AFUK)

Sidst men ikke mindst reflekterer en ung over et forhold, der måske kunne matche det gamle ordsprog: 'Man kan trække en hest til truget, men man kan ikke tvinge den til at drikke'. Hans pointe er, at han føler, at de unge gennem At Ruste Sig har fået mange muligheder for at udvikle sig selv, fællesskabet og hinanden, men at nogle måske har været mere 'klar' til at tage imod disse muligheder end andre. Således har nogle forstået at gribe mulighederne med det samme, mens andre måske har brug for lidt mere tid, før de kan se værdien og perspektivet i disse muligheder.

"... konkret så er det meget forskelligt, for man kan ikke tvinge personerne til at forstå, hvordan de skal se på ting og perspektivere og sådan noget. Det er sådan rimelig meget, at man skal ramme det selv. Men det har skubbet nogle mennesker rigtig tæt på at finde ud af det og på at sige: 'Okay, det er mig, der tager beslutningen' og måske bare kommer mere i connection til reality sådan i det hele taget. Så jeg tror, at det med mod og perspektivering og sådan noget der, det kom helt sikkert fra At Ruste Sig, men selvfølgelig var der nogen, der ikke helt forstod det, fordi de måske bare ikke har ramt det niveau endnu" (ung, AFUK)

kapitel 6

Sårbare unge med mistrivsel

Målgruppen for At Ruste Sig var defineret som målgruppen af sårbare unge med mistrivsel i alderen 15-20 år. Som tidligere beskrevet er der i projektets aktiviteter ikke blevet skelnet mellem 'sårbare unge med mistrivsel' og 'øvrige unge'. Dels på baggrund af vurderinger af, at de fleste af AFUKs unge bærer noget med sig i bagagen, dels fordi det ud fra AFUKs principper for ligebehandling ikke har været et ønske at udgrænse denne gruppe i forhold til de øvrige unge eller at lave 'hjelpeklasser' for projektets mest sårbare unge.

Med henblik på at opnå en mere specifik viden om udbyttet af At Ruste Sig for målgruppen af sårbare unge i mistrivsel er nærværende kapitel fokuseret omkring netop denne målgruppe. Således er den ekstra vejledning, akutpuljen og virkninger for denne målgruppe omdrejningspunkter i det følgende.

På AFUK er det normal praksis at omgå skolens unge som en samlet flok og ikke at opdele de unge efter sårbarhed. Derfor har estimeringer af deltagerantallet ved projektets aktiviteter ikke søgt at fastslå, hvor mange af de deltagende, der kan betegnes som sårbare unge i mistrivsel. Af de nævnte grunde er det svært at fastslå, hvor mange af AFUKs unge, der falder under betegnelsen for målgruppen og endvidere umuligt at fastslå, hvor mange af disse, der har deltaget i de specifikke projektaktiviteter.

Skal AFUK alligevel forsøge at estimere andelen af sårbare unge i mistrivsel, så estimeres det, at omkring 165 af skolens 220 elever (75 pct.) falder inden for gruppen, og at der for Ørkenfortet er tale om cirka halvdelen af medlemmerne i den aktuelle aldersgruppe, hvilket vil sige 90 unge. Kigger man på lærernes svar i spørgeskemaet vedrørende andelen af sårbare unge, så fremgår det endvidere, at i bestemte værksteder vurderes samtlige unge at falde i målgruppen, mens andelen i andre værksteder vurderes at være noget mindre. Dette kan både være et udtryk for, at de sårbare unge fordeler sig skævt på værkstederne, men det kan også være et udtryk for, at lærerne lægger vægt på forskellige forhold, når de vurderer andelen af sårbare unge i deres fold.

Eftersom der er tale om et skoletilbud, kommer hovedparten af AFUKs unge nogenlunde regelmæssigt, men der er også en mindre gruppe, som sjældent dukker op eller som det stort set ikke lykkes at etablere en relation til på skolen. Her er der oftest tale om unge, som ganske enkelt har det så dårligt, at de måske i udgangspunktet slet ikke skulle være indskrevet i et skoletilbud. Disse unge har således også været udenfor projektets rækkevidde og AFUKs arbejde med denne gruppe af unge handler primært om at få koblet de unge op på adækvate tilbud om fx behandling eller aktivering.

"Der hvor vi ikke slår til, det er, at vi får flere og flere elever, der er for skadede eller for syge til at vi kan hjælpe dem. Når de er så syge, at de ikke kan komme i skole fx, så er det skide svært at hjælpe dem, ikke?"
(vejleder, AFUK)

Når rapporten kigger nærmere på gruppen af sårbare unge med mistrivsel, er fokus altså på de unge, der kommer på AFUK nogenlunde regelmæssigt og som skolen har en god kontakt til, selv i de perioder hvor det måtte være vanskeligt for de unge at mobilisere sig selv til at dukke op. Den bedste indikator vi har for målgruppen, er den gruppe af unge, der i spørgeskemaundersøgelsen angiver, at de har gjort brug af skolens vejledning i forhold til trivsel, hvilket gør sig gældende for godt hver femte ung, der har besvaret.

"Jamen, for mig personligt, så er det sådan altid lidt kompliceret at sige hvad jeg har gavn af og hvordan jeg har det" (ung, AFUK)

Indledningsvis vil vi kigge på lærernes vurderinger af, hvad AFUKs sårbare unge har fået ud af projektet. Størstedelen af lærerne vurderer, at de sårbare unge har haft det samme udbytte af projektet som skolens øvrige unge, en enkelt mener, at de har fået mere ud af det, og nogle stykker mener hverken at man kan tale om, at de sårbare unge har fået mere eller mindre ud af det. Vurderingen blandt sidstnævnte er, at de sårbare unge har fået 'noget andet' ud af projektet.

Flere lærere påpeger, at de har oplevet projektet som særligt udfordrende for de sårbare unge, at projektet for denne gruppe har kostet 'blod, sved og tårer' og at der i særlig grad har været behov for at støtte de sårbare unge i opgaverne. Det 'andet' som lærerne udtrykker, at de sårbare unge har fået ud af projektet handler om, at projektet har bidraget til en større accept af forskelligheder og vanskeligheder i elevgruppen, ligesom nogle oplever, at der er opstået en gensidig balance mellem de forskellige sårbarheder, hvor det har vist sig, at nogle unge kommer hurtigere på banen end andre og er med til at 'trække hinanden op'. Således er det i højere grad kommet til at handle om hinandens styrker og svagheder fremfor 'sårbarhed' som en massebetegnelse.

Endvidere nævner flere lærere, at til trods for at de unge i målgruppen har oplevet projektet som udfordrende og til tider har haft svært ved at se noget godt ved øjeblikket, så har de alligevel fået en viden eller en oplevelse, som kan hjælpe dem senere. Slutteligt lægges der vægt på, at alle der har været en del af praksisåret vil have haft en egen oplevelse og at alle unge vokser med opgaven på det niveau, de kan byde ind med.

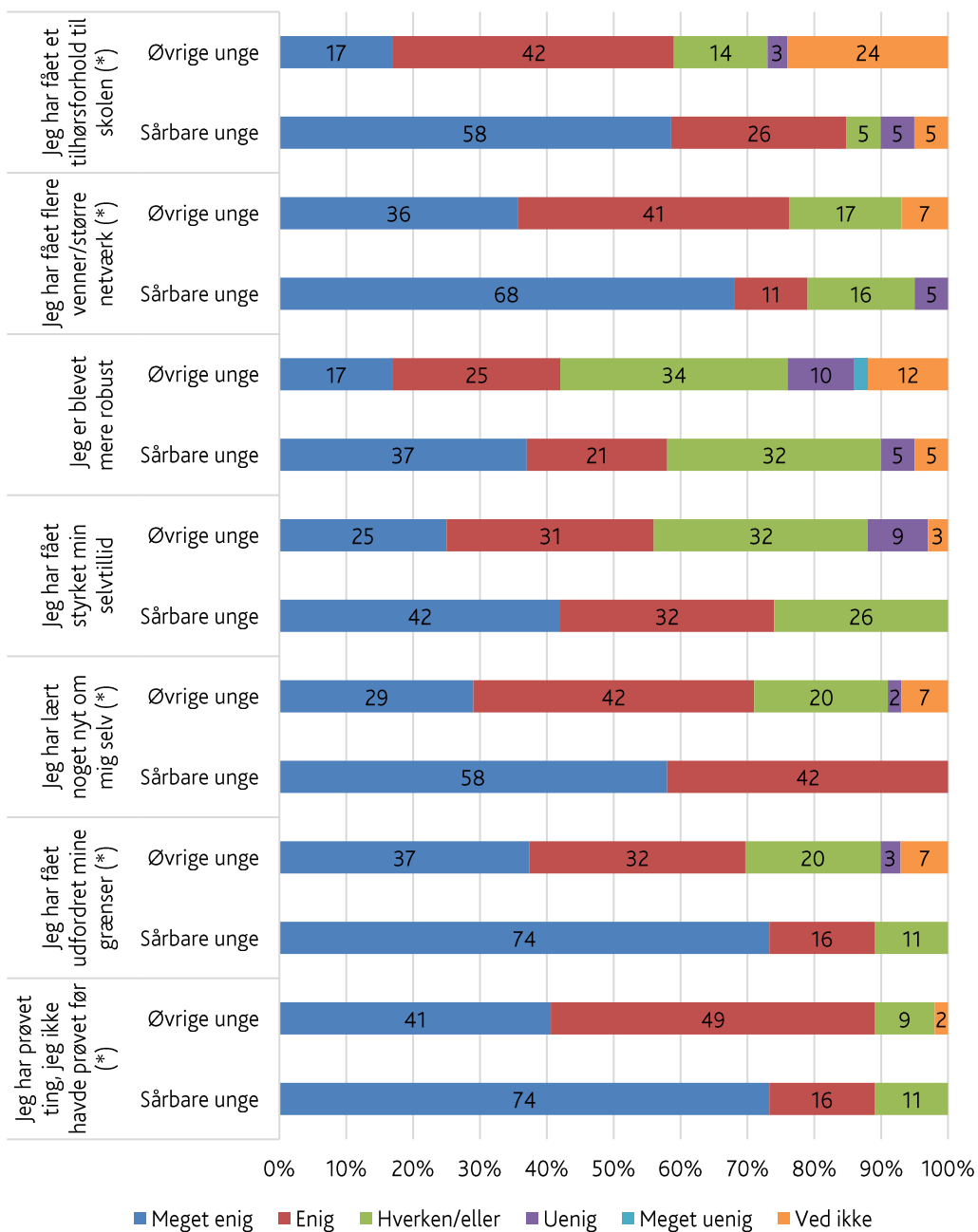
Vurderinger af udbytte blandt sårbare unge med mistrivsel

Som nævnt er vejledning om trivsel benyttet som en indikator for at identificere unge med mistrivsel, således at oplevelser af projektets virkninger kan isoleres til projektets egentlige målgruppe. I det følgende præsenteres en sammenligning af udbytte for henholdsvis 'sårbare unge i mistrivsel' og AFUKs 'øvrige unge'.

I nedenstående figur er der foretaget en sammenligning af 'sårbare unge' og 'øvrige unge' på udvalgte parametre vedrørende de unges samlede udbytte af At Ruste Sig. En stjerne i parentes (*) efter variabelnavnet indikerer, at der her er tale om en variabel, hvor udbyttet for de 'sårbare unge' adskiller sig signifikant fra udbyttet for de 'øvrige unge'.

Som det fremgår af samtlige variable, er de 'sårbare unge' i væsentlig højere grad end de 'øvrige unge' tilbøjelige til at erklære sig 'meget enige' i at de gennem praksisåret har haft et udbytte på de parametre, som er medtaget i figuren.

Figur 21. Sammenligning af udbytte på udvalgte parametre mellem 'sårbare unge' og 'øvrige unge'. Pct.

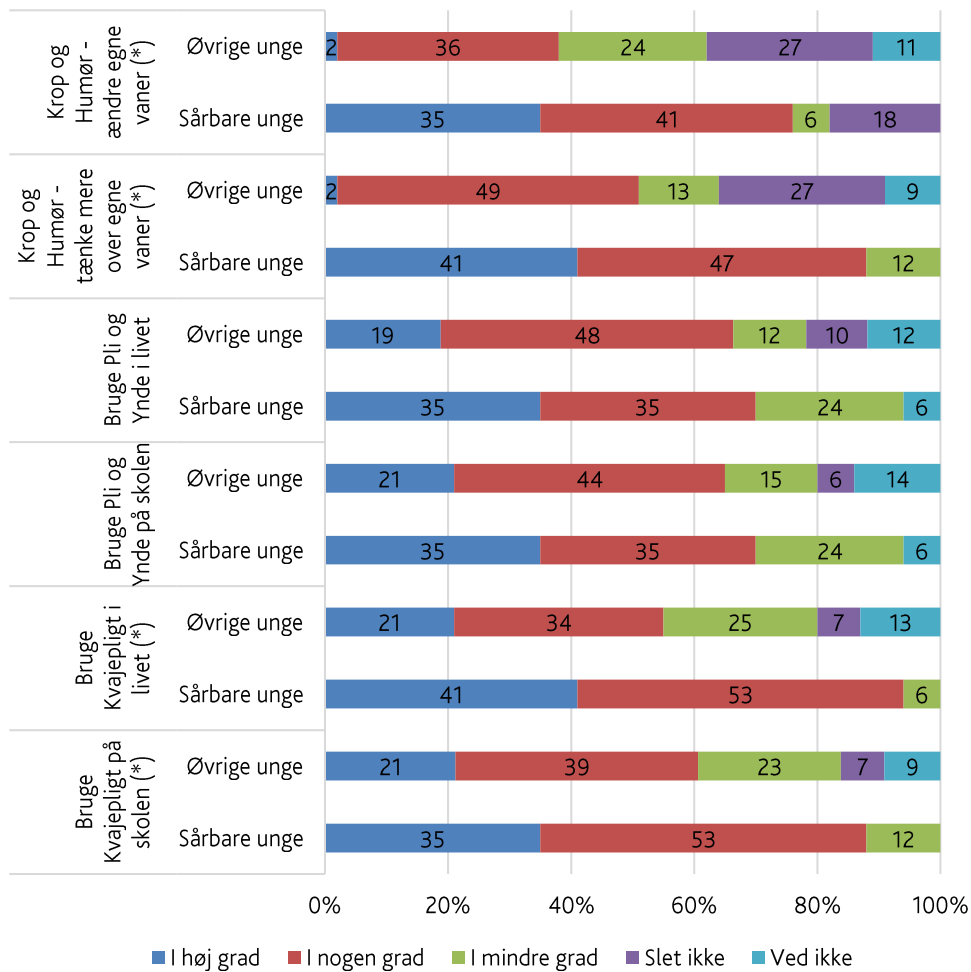

Af ovenstående figur ses det, at de 'sårbare unge' i væsentlig højere grad erklærer sig 'meget enige' i figurens udsagn end de 'øvrige unge'. Eksempelvis er 58 pct. af de 'sårbare unge' meget enige i, at de gennem At Ruste Sig har lært noget nyt om sig selv, mens dette gør sig gældende

for 29 pct. af de 'øvrige unge'. Ligeledes erklærer 68 pct. af de 'sårbare unge' sig meget enige i, at de under praksisåret har fået flere venner eller større netværk, mens dette gør sig gældende for 36 pct. af de 'øvrige unge'.

Man kan argumentere for, at hvis man sammenlægger kategorierne meget enig og enig, så ligner de to elevgrupper i højere grad hinanden, men faktum er, at der under alle omstændigheder er tale om en signifikant gradsforskel, hvor de 'sårbare unge' angiver et større udbytte end de 'øvrige unge' og endvidere kan det tilføjes, at i modsætning til klassiske baggrundsvariabler som fx køn og alder, så er mistrivsel (her forstået som hvorvidt man har modtaget vejledning om trivsel) den variabel, der slår stærkest igennem i hele datasættet. Der er med andre ord god grund til at antage, at de 'sårbare unge' med rette kan siges at være dem, der har haft det største udbytte eller som har rykket sig mest, under praksisåret for At Ruste Sig.

Figur 22. Sammenligning af de unges vurderinger af brugbarhed af læring fordelt på hhv. 'sårbare unge' og 'øvrige unge'. Pct.

Ovenstående figur bekræfter billedet af forskelle i vurderinger af udbytte mellem de to elevgrupper. De 'sårbare unge' er i højere grad end de 'øvrige unge' tilbøjelige til at tilskrive læring fra praksisåret en brugbarhed, både for deres liv på skolen og i livet uden for skolen.

Hvad angår Pli og Ynde er forskellene i de to gruppers vurderinger ikke signifikant, men større andel af 'sårbare unge' giver udtryk for at kunne anvende læring fra Kvæjeligt på og udenfor skolen og ligeledes oplever en større andel af 'sårbare unge', at læring fra Krop og Humør har ligget til grund for en øget refleksion over – samt ændring af – egne vaner.

"Når jeg skal stille mig op foran en masse mennesker, så bliver jeg angst. Men jeg synes det her har hjulpet mig, fordi det netop er et rum, hvor der ikke er noget der er rigtigt og forkert. Det er bare udvikling på en eller anden måde, af os selv. Og det er alle godt klar over, så alle ved godt, at... Hvis folk griner, så ved jeg godt, de griner med mig og de griner ikke af mig. Det er fedt at have et rum, hvor man kan få lov til sådan noget" (ung, AFUK)

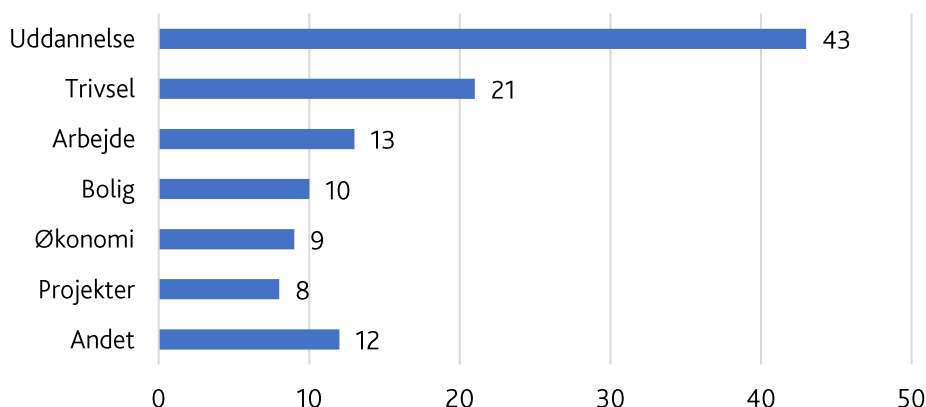
Vejledning og ekstra vejledning

AFUK har i det daglige to faste vejledere tilknyttet. De faste vejledere har hovedansvaret for hver deres værksteder, men døren er altid åben og de unge kan kigge forbi til en snak uanset om deres faste vejleder er tilstede. For de faste vejledere gør det sig gældende, at de laver et stort stykke opsøgende arbejde, så de unge er opmærksomme på muligheden for støtte og vejledning, og så de unge, der ikke opsøger vejledningen selv, også bliver tilbudt en snak.

"Vi er meget opmærksomme på netop den sidste gruppe der, de anonyme, dem der ikke gør opmærksom på sig selv. At vi når ud til dem. Altså jeg går også ud og henter elever og siger: "Nu er det ved at være tid til at du og jeg møder hinanden." For simpelthen at lægge lidt pres på dem" (vejleder, AFUK)

Derudover er vejlederne i løbende dialog med lærerne, således at vejlederne får besked, hvis en lærer vurderer, at en ung kunne have et behov for tilbud om vejledning.

Figur 23. Hvad har de unge primært modtaget vejledning om? Pct.

Af figuren fremgår det, at vejledningen spiller en væsentlig rolle i forhold til at støtte og hjælpe de unge godt på vej hvad angår videre uddannelse og de skridt der skal tages i tiden efter AFUK. Hernæst er trivsel et centralt omdrejningspunkt for vejledningen, ligesom arbejde, bolig og økonomi er emner, som cirka hver tiende unge i spørgeskemaundersøgelsen har modtaget vejledning om. Kategorien 'andet' dækker blandt andet over hjælp til legatansøgninger og

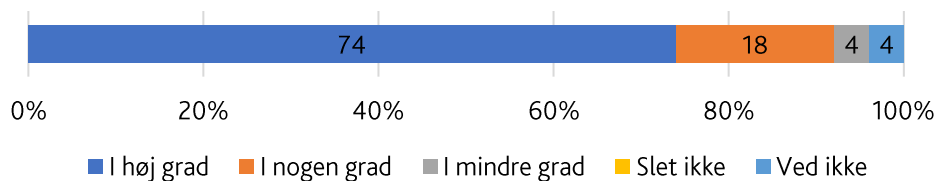
praktikpladser samt til lægeaftaler og oversættelse af svært forståelige papirer for udenlandske unge.

Omkring ovenstående figur er det vigtigt at fremhæve, at den alene afspejler, hvilke temaer de unge angiver primært at have opsøgt og modtaget vejledning omkring. Det vil sige, at en ung kan have angivet økonomi eller praktiske ting, som den primære årsag til at søge vejledning, mens vejledningen i virkeligheden har dækket over alvorlige problemer i familien, som har betydet, at den unge ikke kan bo hjemme og nu mangler hjælp til at komme på fode. I en sådan situation er trivsel naturligvis et centralt omdrejningspunkt for vejledningen, selvom trivslen ikke er blevet angivet som den primære årsag til at opsøge vejledningen af den unge. Figuren afspejler således ikke det reelle omfang af, hvor mange unge der modtager vejledning om de forskellige temaer, men er alene et udtryk for hvilke temaer, der var udgangspunktet for at opsøge vejledningen blandt de unge, der var tilstede ved eventet, hvor spørgeskemaerne blev udfyldt.

"Da jeg kom her på AFUK, der havde jeg ikke noget sted at bo og der var mange ting, som var galt. Min vejleder var virkelig, virkelig god til at tage hånd om det og nu står jeg i en situation, hvor jeg bor i en lejlighed efter 21 dage og de har hjulpet mig virkelig, virkelig meget og været rigtig gode til at motivere mig og holde mig i gang, hvor førhen synes jeg, at jeg sad fast og det hele var galt. Jeg kunne ikke komme videre, mens så nu der er alting stille og roligt ved at falde på plads. Min vejleder hjalp mig med alle de ting, som jeg ikke selv kunne overskue i den situation. Altså få skrevet mig op, få ringet rundt, få snakket. Jeg havde ikke penge til mad nok en måned, hvor jeg lånte 1000 kr., som også er den del af det her, tror jeg. Som var super rart. Jeg stod i nød og jeg fik hjælp på den måde, at min vejleder hun hjalp mig også med min bank, da jeg havde problemer med mit kort og hun har hjulpet mig med mit mobilabonnement, så der er ikke noget... Det er virkelig alting man kan gå til sådan nogen, især hvis du har lidt svært ved at få det hele til at hænge sammen" (ung, AFUK)

Næsten alle unge på AFUK modtager på et eller andet tidspunkt vejledning om trivsel, hvorfor ovenstående figur er et øjebliksbillede. Når det alligevel giver mening i dette kapitel at sammenligne gruppen af unge, der angiver at have modtaget vejledning om trivsel ('sårbare unge') med gruppen af unge, der ikke angiver dette ('øvrige unge'), så skyldes det, at de unge, der angiver trivsel som det primære omdrejningspunkt for vejledningen, må antages at have de største trivselsmæssige problemer og således at udgøre de mest sårbare unge

Figur 24. Har du kunnet bruge den vejledning, du har modtaget? Pct.

Figuren ovenfor viser, at en meget stor andel af de unge oplever, at de har kunnet bruge den vejledning, som de har modtaget. Her er der ingen signifikant forskel mellem de 'sårbares unges' og de 'øvrige unges' vurderinger. Når de unge er blevet bedt om at uddybe, hvad der har haft

betydning for, hvorvidt de følte, at de kunne bruge – eller ikke kunne bruge – vejledningen, så er det helt tydeligt, at muligheden for at snakke med en voksen og den måde de oplever at være blevet mødt på har haft stor betydning for de unge.

"I've been helped to myself and not made to feel bad about my problems even if they are silly and small or huge and overwhelming. I've been taken seriously" (ung, AFUK)

De unge peger på, at de aldrig har følt sig til besvær og altid er blevet taget seriøst, når de har opsøgt vejledningen om stort og småt. De beskriver også, hvordan de oplever at blive mødt fordomsfrit, således at vejledningen tager udgangspunkt i, hvilken retning de unge gerne vil gå og hvad de ønsker hjælp til, fremfor hvad vejlederne måtte mene om, hvad de unge burde gøre.

"De lytter til, hvad DU har brug for og vil. Det er rart, at de ikke forsøger at putte en i 'kasser'" (ung, AFUK)

Afslutningsvis fremhæver de unge, at vejlederne ligger inde med en stor viden om de ting, de har brug for hjælp og støtte til og at vejledningen altid opleves som aktuel og i øjenhøjde. Sidst men ikke mindst, fremhæver en ung, der har en dårlig familierelation, at det er af stor værdi for ham at have fået carte blanche til at opsøge vejledningen på AFUK – også efter han er stoppet – da det er en stor tryghed at gå videre ud i livet med en viden om, at der altid er et sted, hvor voksne står parat til at hjælpe.

"Min vejleder han siger jo også, at jeg altid kan komme tilbage, hvis jeg har lyst til at snakke om noget og skal finde ud af et eller andet, eller sådan noget. Så på den måde har jeg fået nogle kontakter, som jeg altid kan henvende mig til, hvis der er noget" (ung, AFUK)

I tråd hermed fortæller vejlederne, at det for nogle unge gør sig gældende, at de er lang tid om at åbne op omkring deres reelle problemstillinger og at nogle nærmest først letter hjertet dagen før, de stopper. I disse tilfælde sørger vejlederne for, at de unge har nogen at snakke med indtil de er sikre på, at de unge er hjulpet godt videre i livet.

"Vi oplever også nogen gange, at vores elever først åbner sig og fortæller, hvad der er, næsten dagen før de skal holde op. Så må vi jo sige: 'Nå, det gør ikke noget'. Fordi så har de bare nogle klip til gode. Det kalder jeg det bare. Jeg siger bare til dem, at det er fint nok. Så starter vi bare vejledningen nu, så må den bare fortsætte, selvom de er startet på noget andet" (vejleder, AFUK)

Den ekstra vejledning

Som tidligere skrevet benyttede langt de fleste unge under praksisåret den faste vejledning, mens kun en mindre andel af de unge gjorde brug af den ekstra vejledning, som var muliggjort gennem At Ruste Sigs ansættelse af en ekstra vejleder. Heller ikke de foreningsmedlemmer, som i særlig grad var forventet at være den gruppe, der ville gøre brug af vejledningen i den mobile vogn i stueetagen og de skæve vejledningstidspunkter, benyttede denne mulighed i nævneværdig grad. Læringen blev her, at praksisåret var kort tid for en ny vejleder til at komme ind på AFUK og skabe ordentligt kendskab til det nye vejledningsformat.

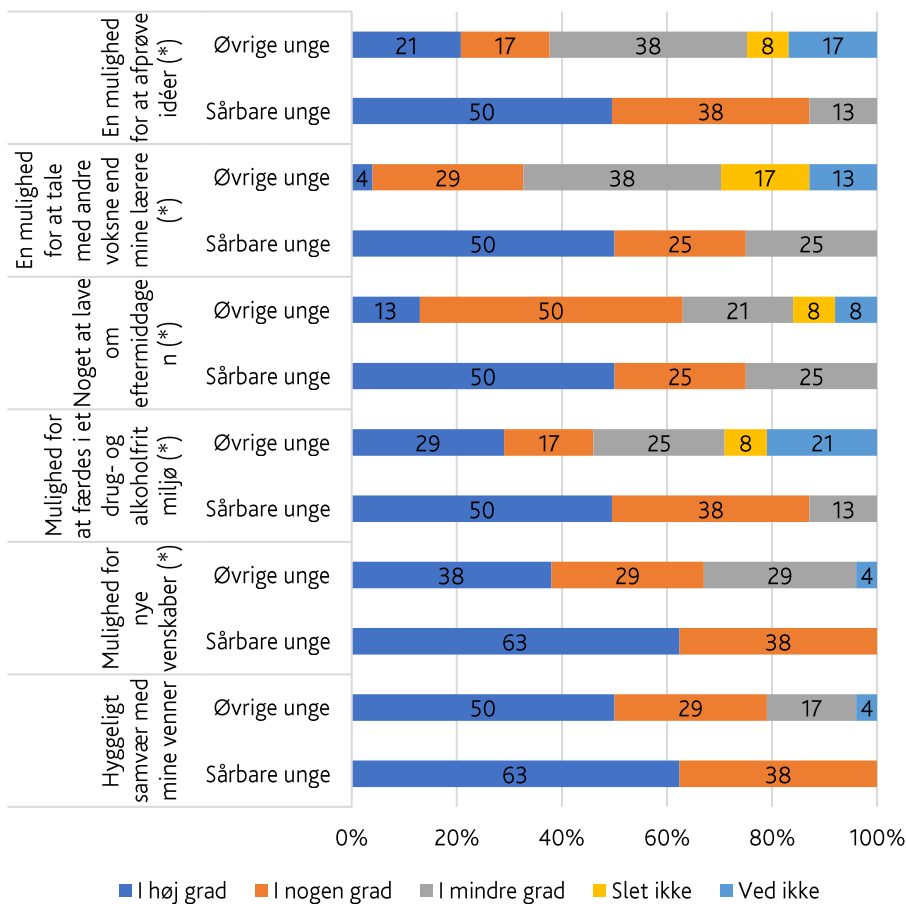
Ovenstående medførte afvigelser i projektplanen, således at projektets ekstra vejleder blev tildelt KUU unge som sit særlige ansvarsområde, ligesom hun konverterede den ekstra vejledning til etableringen af Frirummet og brugte timer på at assistere projektledelsen. Erfaringerne har her været, at særlig Frirummet har banet vejen for et nyt og anderledes vejledningsformat, som har været i stand til at tiltrække nogle af de unge, der ikke er så tilbøjelige til at opsøge vejledningen af sig selv, om end de sandsynligvis ville kunne have haft glæde heraf.

Frirummet og Unge Faglige – anderledes vejledningsformater

Frirummet har bestået af drug- og alkoholfrie eftermiddags- og aftenarrangementer på tirsdage, som har været åbne for både AFUKs elever og Ørkenfortets medlemmer. Hvor nogle arrangementer alene fokuserede på det sociale med omdrejningspunkter som madlavning, brætspil og filmvisning, havde andre arrangementer karakter af praktik- og fremtidsworkshops, udvikling af drugfree-events mv.

Knap halvdelen af de unge i spørgeskemaundersøgelsen har deltaget i et eller flere af Frirummets arrangementer. Disse unge har fordelt sig nogenlunde ligeligt mellem 'sårbare unge' og 'øvrige unge'.

Figur 25. Hvad betyder Frirummet for dig? Fordelt på 'sårbare unge' og 'øvrige unge'. Pct.

Af ovenstående figur fremgår det, hvilke betydninger de unge vægter højest ved Frirummet. Heraf fremgår det, at både 'sårbare unge' og 'øvrige unge' vægter det sociale aspekt højt. Figuren viser imidlertid også, at der er signifikante forskelle mellem de betydninger 'sårbare unge' og 'øvrige unge' tilskriver Frirummet. Alle variable med stjerne i parentes (*) udtrykker signifikante forskelle mellem de to elevgrupper og således fremgår det, at 'sårbare unge' vægter fx mulighed for at etablere venskaber, muligheden for at snakke med andre voksne end sine lærere, muligheden for at færdes i et drug- og alkoholfrit miljø samt i det hele taget muligheden for at have noget at lave om eftermiddagen højere end de 'øvrige unge'. Således fremgår det, at Frirummet har en særlig stor betydning for en særlig gruppe af unge.

"Det var sådan en efterskole aktivitet. Det var for at få folk lidt engagerede og måske være lidt åbne for hinanden, når det ikke er skoletid. Måske for dem der virkelig har brug for det og det er der 100% her på AFUK. Folk der har brug for sådan en connection efter skole. De vil ikke tage på Staden eller noget, men vil bare være et sted, hvor man kan hygge sig eller komme i motion eller et eller andet. Det var nice, at det var der, men jeg var der ikke selv" (ung, AFUK)

I tråd med ovenstående fortæller en anden ung, at hun ikke selv har deltaget, men at hun har hørt sine værkstedskammerater fortælle om Frirummet. De har været glade for at komme der og har fortalt om, hvordan de er blevet venner med unge fra andre hold, som har deltaget.

Ovenstående resultater vedrørende Frirummet stemmer godt overens med ledelsens, den ekstra vejleders og projektledelsens opfattelser af, at der med Frirummet er blevet skabt et sted til at udfolde sig og møde nogle af de behov, de unge har for en tillidsbaseret voksenkontakt med mulighed for at snakke om akutte eller alvorlige problemstillinger i et uformelt rum.

Det fortælles, at nogle unge i Frirummet er gået fra at være usynligt til stede på skolen i aftentimerne til at deltage i en perifer grad og at grænserne for deltagelse hele tiden har rykket sig. Det har været en langsom proces, men erfaringerne har været, at der har været tydelige tegn på, at Frirummet også har skabt mulighed for kontakt, fællesskab og samtale med den slags usynlige unge, som ellers kan være svære at nå og at deltagelsen i Frirummet er vokset efterhånden som de unge er blevet trygge ved at deltage og rygten har spredt sig til dem, der lige skal høre fra andre, at det er godt, før de selv har samlet mod nok til at deltage.

"Vi troede først, at man ligesom skal have vejledning på skæve tidspunkter og sådan noget, men de gider ikke at gå til noget, der hedder vejledning. De er ved at dø af skræk eller kaste op ved tanken, for de har haft det svært længe, og de stoler ikke på det. Men det der med, at der er nogen af kød og blod, som man laver nogle hyggelige ting sammen med og så opstår samtalen... Og når man så oven i købet arbejder med nogle af de her ting i sin skole, så bliver det meget nærliggende, at samtalerne kommer ind på nogle ting og derfra kan der vokse en form for samhørighed eller solidaritet, som forhåbentlig kan strække ud over det år, de har på skolen. Hvor der opstår en anden slags venskaber" (ledelse, AFUK)

Også Ørkenfortet fortæller, at ved at skabe Frirummet og de dertilhørende aktiviteter for sårbare unge, så er foreningen kommet i kontakt med en hel ny gruppe af medlemmer, der ellers har levet lidt skjult og ikke tidligere har opsøgt de andre aktiviteter i foreningen.

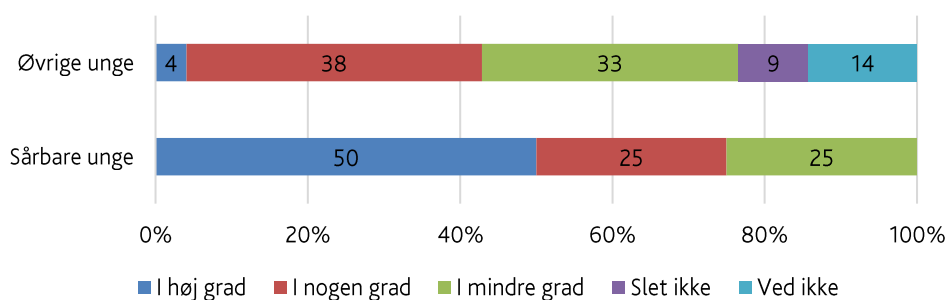
"Helt konkret har Frirummet og madpildsprojektet givet adgang til nogle elever, som jeg ellers ikke som foreningsleder ville have 'opdaget' eller kommet i kontakt med, fordi de ikke opsøger de andre aktiviteter i foreningen" (projektleder, Ørkenfortet)

Både nogle unge og projektledelsen giver udtryk for, at det kunne mærkes på AFUK, da den ekstra vejleders stilling udløb i foråret, idet der nu manglede en tovholder på Frirummets aktiviteter. For de unge handlede savnet af den ekstra vejleder også om, at hun var 'ung og hiphoppet' og var god til at skabe tillid og forbindelser med og mellem forskellige typer af unge.

"Rimelig mange var ret glade for, at der var en, der var ung og hiphoppet og kunne komme lidt tættere på. Så tror jeg faktisk i det korte tid hun var her, så har hun skabt nogle rimeligt gode 'trusts' imellem nogle elever og har sikkert hjulpet rigtig mange" (ung, AFUK)

Opsummerende kan det altså siges, at erfaringen med Frirummet har været, at det med dette koncept lykkedes at få skabt et forum og et nytænkende vejledningsformat for de unge, som er den primære målgruppe for At Ruste Sig – de mest sårbare unge. Med afsæt i disse erfaringer har projektets ekstra vejleder efter endt praksisår været løst tilknyttet til Ørkenfortet og afviklet aktiviteter på mindre fast basis i dette regi, ligesom der er blevet afsat ressourcer i foreningen til at ansætte en ung projektleder med kendskab til målgruppen, der fremadrettet skal varetage kontakten med de unge på ugentlig basis og videreføre blandt andet Frirummets aktiviteter. Dette er nærmere beskrevet i næste kapitel under afsnittet 'Positive afstikkere af At Ruste Sig'.

Figur 26. Var arrangementet med Unge Faglige inspirerende for dig? Pct.

Unge Faglige var et andet alternativt vejledningsformat, som blev testet af i projektet. Ved disse arrangementer blev der sammensat et hold af unge faglige med erhvervsuddannelser og jobs, der havde stor faglig bredde. Der var tale om panelfortællinger i øjenhøjde med de unge og med fokus på drivkraft og motivation og samtidig med fuld ærlighed om indre og ydre kampe. De Unge Fagliges fortællinger vurderes at have skabt et hul igennem til de unge og dette har stået i klar modsætning til de brobygningsforløb for produktionsskolerne og erhvervsuddannelserne, som de unge kender fra tidligere og som nærmest har haft den modsatte effekt på lysten til at uddanne sig for en hel del af de unge, som AFUK rummer. AFUK vurderer således også i denne henseende at være lykkedes med at skabe et succesfuldt vejledningsformat på baggrund af At

Ruste Sig og af figuren ovenfor, fremgår det tydeligt, at Unge Faglige på samme måde som Frirummet har haft en særlig appel til projektets 'sårbare unge'.

Akutpuljen i At Ruste Sig

Til At Ruste Sig har der knyttet sig en såkaldt Akutpulje, der på samme måde som den ekstra vejledning har fungeret som et supplement til AFUKs faste vejledning og eksisterende hjælpemuligheder. Som nævnt har Akutpuljen bestået i, at der har været allokeret en pulje penge til at hjælpe de unge lige nu og her, som eksempelvis hvis unge har haft behov for akut psykologhjælp eller akut overnatning ved pludselige ændringer i boligforhold, mm.

Ledelse, projektledelse, vejledere og ekstra vejleder fortæller om Akutpuljen, at det tog noget tid før denne blev taget i brug, hvilket ganske enkelt skyldes, at det var nyt og uvant at kunne gøre brug af denne pulje, men til dels også en usikkerhed omkring, hvad puljen måtte bruges til og hvornår et problem var 'alvorligt nok' til at en ung kvalificerede sig til at modtage hjælp fra puljen. Særligt den ekstra vejleder oplevede til en start, at hendes manglende forudgående kendskab til problemstillinger blandt de unge gjorde det vanskeligt at vurdere i hvilke situationer, puljen skulle tages i brug.

"Jeg synes faktisk, at den er svært at gå til (...) jeg synes det er lidt svært, fordi vi som vejledere måske ikke snakker nok sammen om, hvad er graden af problemstillinger i huset, fordi jeg er ret ny vejleder, så hvis jeg begynder at sige til min meget lille gruppe af elever, at vi har en akutpulje: 'Okay, du har ikke mad til de næste to uger, så får du 500 kroner fra Akutpuljen', hvad så hvis der er nogen, der har det meget værre, uden at jeg ved noget om det? Så det der med den der barre på, hvornår det er man må bruge af den, det har jeg rigtig svært ved at finde ud af" (ekstra vejleder, AFUK)

Ledelse, projektledelse, vejledere og ekstra vejleder fortæller dog samstemmigt, at efterhånden som praksisåret skred frem, blev de bedre til at vurdere, hvornår Akutpuljen skulle bruges. Der gives i interviewene følgende eksempler på, hvad Akutpuljen er blevet anvendt til:

Figur 27. Eksempler på anvendelse af Akutpulje.

- Akut psykologhjælp til en række unge
- Vitaminer til at dække vitaminmangel hos en underernæret ung
- P-piller og fortrydelsespiller
- Penge til buskort for at sikre en ungs transport til ny uddannelse
- Penge til mad
- Tøj til en hjemløs ung
- Diætist til en overvægtig ung

Både faste vejledere og projektets ekstra vejleder giver udtryk for, at selvom det tog lidt tid at tage Akutpuljen i brug, så har det givet en tryghed at vide, at man havde puljen i ryggen og dermed kunne tilbyde noget til unge med vanskeligheder, som AFUK normalt ikke ville have

mulighed til at tilbyde eller som der ville skulle findes midler til ud af skolens i forvejen pressede budget.

"Det der med at vide, at man har puljen i ryggen. Det er en tryghed, synes jeg" (ekstra vejleder, AFUK)

kapitel 7

Formidling og fremtid

Et formål med evalueringen har blandt andet været at vurdere, om det er lykkedes i forbindelse med At Ruste Sig at lave en beskrivelse af metoder og opgaver fra AFUKs læringsmiljø, der kan implementeres i hele AFUKs hus og som kan inspirere andre praktikere i form af en pædagogisk håndbog eller andet inspirationsmateriale.

”Vi har snakket meget om, at en del af AFUKs metode netop er det at være kreativ og skabende i rummet. Lærerne står i et rum. De ved ikke, hvem der kommer ind og hvilken tilstand de er i. De kan ikke have en fast plan for, hvem der gør hvad og hvordan outputtet skal være på dagen, så det er et meget kreativt rum for dem, og de må hele tiden arbejde med det, de har. Så det er jo AFUKs metode, og hvis man har sådan en metode, så kan man jo heller ikke give en opskrift på ’Hvad er det så’, for de to former snakker imod hinanden. Så det handler måske mere om et værdisæt og en tilgang og en tjekliste eller en form for ’De her ingredienser, skal du næsten have’ eller ’Hvad er det det kræver for lærerne og fra ledelsens side’. Det er en slags iscenesættelse af rummet og det er mere for den praktiker, der skal stå med denne her håndbog. Så det har vi snakket meget om, men jeg ved ikke præcis hvad det [formidlingsproduktet] skal være endnu” (projektleder, AFUK)

Under afsnittet med titlen ’Afvigelser fra projektplanen’ blev det beskrevet, at der har været en væsentlig forsinkelse i udarbejdelsen af den pædagogiske håndbog eller det materiale, der skal formidle projektets resultater og inspirere andre, der arbejder med målgruppen. Ligeledes blev det beskrevet, hvordan forsinkelsen blandt andet skyldes en længere proces med at finde den rigtige form på bogen samt at projektets løbende dokumentation ikke har været direkte omsætteligt til brug for bogen.

Tilsammen har de nævnte forhold efterladt et stort efterarbejde for redigeringsgruppen, der handler om at reflektere over projektets erfaringer, udvælge indhold samt at få beskrevet metoder og øvelser til brug for bogen. I denne forbindelse kan det fremhæves, at evalueringen har peget på, hvordan et større fokus på indholdsmæssige og begrebslige afklaringer i forhold til, hvordan projektets metoder kunne afgrænses og defineres, samt bedre tid til diskussioner af projektelementer og deres virkninger i lærergruppen under praksisåret, sandsynligvis kunne have gavnet og lettet formidlingsarbejdet i forbindelse med den forestående formidling af projektet. Ved tidspunktet for slutevalueringen er håndbogen endnu ikke færdig, men forventes færdig i foråret 2018. Af samme grund har det ikke været muligt for evalueringen at følge med i andet end den spæde opstart af formidlingsarbejdet, hvorfor en vurdering af, hvordan dette arbejde lykkes eller ikke er mulig.

I det forestående arbejde med håndbogen er lektor Søren Langager fra Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse tilknyttet som rådgiver og medskribent, hvilket må antages at kunne bidrage positivt til formidlingsarbejdet, særligt hvad angår placeringen, af AFUKs mange gode erfaringer fra At Ruste Sig, ind i en relevant teoretisk og metodisk ramme.

Andre metoder til formidling

Gennem praksisåret har projektet vist en vej for AFUKs lærergruppe og organisationen som sådan, hvilket har skabt en lyst til at fastholde og fortsætte projektets gode takter.

Gennem løbende udveksling og samarbejder med interessenter inden for pædagogisk praksis har der vist sig nye muligheder for at formidle viden fra projektet og for at udveksle viden om projektets metoder og praksis. Som et helt konkret eksempel herpå er et samarbejde mellem AFUK og UCC pt. i en indledende fase. Dette beskrives nærmere i nedenstående afsnit vedrørende positive afstikkere af projektet.

Positive afstikkere af At Ruste Sig

Som følge af At Ruste Sig har der været en række positive afstikkere, der hver især kan være med til at bære viden, erfaringer og praksis med sig ud i fremtiden. De beskrives kort her.

- **Samarbejde med interessenter indenfor pædagogisk praksis**
Som nævnt under formidling er et samarbejde mellem AFUK og UCC under etablering. Samarbejdet kan både ses som et led i formidlingen af projektet, men samtidig ses som en positiv afstikker heraf. Indtil videre er der udarbejdet en hensigtserklæring om et samarbejde, der kan udmønte sig i fagkurser, projekter og fælles uddannelsesforløb med fokus på sammenhængen mellem krop, pædagogik og læring. Første projekt er planlagt til at blive et fagkursus i UCC regi, der gør AFUKs arbejde med sårbare børn og unge tilgængeligt for fx lærere og pædagoger.
- **Ansættelse af projektleder til videreførelse af Frirummet**
Som direkte konsekvens af de positive erfaringer med Frirummet, har Ørkenfortet afsat ressourcer til at videreføre dette. Pr. 1 september 2017 blev ansat en projektleder, der skal stå for videreførelsen af Frirummet og varetage den ugentlige kontakt med de unge. Erfaringen fra At Ruste Sig var, at de unge blev meget knyttede til den ekstra vejleder og derfor er der lagt vægt på at ansætte en projektleder med en langsigtet interesse for foreningens arbejde. Dette lader til at være lykkedes og den nye projektleder, der har en kunstnerisk og pædagogisk baggrund, er nu det uformelle fyrtårn, de unge vender sig imod, når de har brug for at være i Frirummet. Aktiviteterne i Frirummet udvikles fortsat med udgangspunkt i de unges egne idéer, men understøttes af projektlederen, hvis rolle er at skabe kontakt og et trygt rum for de unge at folde deres aktiviteter ud i. Frirummet vil således fremadrettet være implementeret i foreningens faste aktiviteter.
- **Madspildsgruppen**
Blandt de ferieworkshops, der blev afviklet i regi af Frirummet, blev der også afholdt en madspildsworkshop. En positiv afstikker af madspildsworkshoppen har været, at der er blevet etableret en madspildsgruppe på omkring 10 unge på tværs af linjer, som alle syntes, at det var spændende at arbejde med madspild. Madspildsgruppen har etableret et samarbejde med SuperBrugsen om at aftage datovarer, som de unge laver mad af og

efterfølgende spiser sammen. Samarbejdet med SuperBrugsen omkring madspild er desuden blevet udvidet til også at omhandle praktikpladser til AFUKs unge.

- **Større opmærksomhed på sårbare medlemmer i foreningsregi**

For Ørkenfortet har det tidligere været en udfordring at få skabt et miljø og aktiviteter for sårbare unge, idet foreningen traditionelt har haft fokus på fysiske aktiviteter samt på at løfte unge med spirende idéer. Gennem At Ruste Sig har foreningen haft ressourcer til at fokusere på medlemsgruppen af sårbare unge og de positive erfaringer fra projektet har betydet, at Ørkenfortet fremadrettet vil arbejde mere målrettet med, hvordan foreningen bedre kan registrere og omfavne disse medlemmer.

- **Nye måder at formidle om AFUKs kerneværdier og praksis på tegnebrættet**

I forbindelse med de mange brainstorms vedrørende formidlingsdelen af projektet, er der opstået en stor lyst til at kaste sig ud i alternative måder at formidle om AFUKs måde at arbejde på, der ligger godt i tråd med tidsånden. Eksempelvis er det blevet drøftet at lave en Podcast eller App, som løbende kan opdateres med oplæg, opgaver og øvelser relateret til de tre fag, så projektet på denne måde bliver ved med at vokse.

- **Budgetomlægning**

Med afsæt i projektets mange gode erfaringer er blandt andet ønsket om at fastholde udvalgte projektelementer samt at sikre tid til udvikling i årsnormen. En positiv afstikker af projektet er således, at der lige nu kigges på muligheden for at foretage omlægninger af AFUKs budget, som kan muliggøre disse ting, ligesom der kigges på muligheden for at etablere en nødpulje af AFUKs egne midler.

Det fremadrettede arbejde

”Vi er sådan rimeligt begejstrede selv for denne her måde at arbejde på og synes, at det har givet noget – også til lærersamarbejdet og stemningen” (ledelse, AFUK)

Som vist er der en række positive afstikkere af projektet, der på forskellig vis kan være med til at bære projektet videre efter projektperiodens ophør. Ligeledes er det undervejs blevet beskrevet, hvordan udvalgte af projektets undervisningselementer ønskes fastholdt i AFUKs fremadrettede arbejde. Det gør sig eksempelvis gældende for Unge Faglige, vidensforedrag, kæpheste, ambitiøse visninger, mv. For flere af de nævnte forhold er det dog AFUKs vurdering, at de sandsynligvis ikke vil kunne fastholdes med samme fokus, intensitet og konsekvens uden ekstra bevillinger.

Aktiviteter for de unge efter skoletid, som fx Frirummet og madspildsgruppe, er, som beskrevet, blevet implementeret som faste elementer i foreningsregi. Det vurderes også, at projektet efter bevillingsperioden vil leve videre i kraft af lærergruppens ny erhvervede forståelse for kerneværdierne og de tre nye fag til at understøtte værdierne. Allerede nu ses eksempler på, hvordan fagene har forplantet sig i lærergruppen og blandt de unge. Således har fx atelieret fået bevægelse på skemaet og KUU og skaterværkstedet er gået sammen i et peer to peer samarbejde, hvor skaterne indtil videre underviser KUU’erne i at skate, osv.

Sidst men ikke mindst ønskes nogle af erfaringerne med de forskellige måder at arbejde på videreført. Eksempelvis ses et potentiale i at videreudvikle de gode erfaringer med fælles aktiviteter, opgaver og øvelser, som fordrer samarbejde på tværs af eksempelvis alder, etnicitet eller overbevisning. Her kunne en videreudvikling fx bestå i at udvide samarbejdet mellem værksteder eller gennem inddragelse af grupper ude fra.

"... jeg synes, at det mere ligner begyndelsen end slutningen" (ledelse, AFUK)

kapitel 8

Konklusion

Formålet med projekt At Ruste Sig har været at forebygge social polarisering og at ruste sårbare unge i mistrivsel til medgang og modgang i livet gennem træning af sociale og personlige kompetencer. Projektet er blevet gennemført i et samarbejde mellem AFUK og Ørkenfortet i perioden 2015-2017 med støtte fra VELUX FONDEN.

Projektets indsats har været bygget op omkring indførelsen af tre nye fag: Kvajepligt, Pli og Ynde samt Krop og Humør. Under hvert af fagene har der været en række projektelementer og initiativer til at støtte op om faget. Herudover har indsatsen rummet en Akutpulje, hvis formål har været at kunne yde hurtig hjælp og vejledning i akutsituationer.

Projektarbejdet har været inddelt i tre faser: forberedelse, praksis og formidling. Hvor projektets første to faser forløb nogenlunde planmæssigt, har der været forsinkelser forbundet med formidlingsfasen og de mere håndgribelige outputs af projektet. Således er arbejdet med udviklingen af et Fri og Fjøllet spil, et Kvajepligtsdogme og en pædagogisk håndbog endnu ikke færdiggjort ved projektperiodens og evalueringens afslutning.

Projektet har bygget på et grundlæggende ønske om at skabe en positiv forandring for projektets målgruppe. Lærerne italesætter projektet som et dannelsesprojekt, hvor de tre fag indkapsler AFUKs kerneværdier, og hvor aktiviteter, opgaver og øvelser, der knytter sig til fagene er metoder til at fremelske og videregive værdierne til de unge. Værdierne skal forstås som en række kompetencer og egenskaber, som fx mod, opfindsomhed, engagement, nysgerrighed, empati, situationsfornemmelse, evnen til at tage vare på sig selv, osv., der alle kan være med til at ruste de unge til livet.

På AFUK arbejdes der ikke med faste metoder. Der arbejdes ud fra en forståelse af, at forskelsbehandling er ligebehandling, hvilket vil sige at alle unge skal behandles forskelligt for at kunne blive behandlet ens. Således arbejdes der ud fra en forståelse af, at de unge kommer med forskellige forudsætninger og behov og at succeskriterierne for de enkelte unge skal afspejle dette. Af samme grund skal de unge motiveres og støttes på forskellig vis. Dog trækkes bredt på en række elementer i den pædagogiske praksis, der anses for virksomme i arbejdet med at udvikle de unge og som derfor også har været vigtige ingredienser i forbindelse med arbejdet i At Ruste Sig. De virksomme elementer er fx tillid, anerkendelse, inklusion mv.

Arbejdet med fagene har været bygget op omkring en model bestående af viden, refleksion, overraskelser og forstyrrelser samt opgaver og øvelser. Der har været benyttet en nysgerrig og eksperimenterende tilgang, som har været åben for at undersøge, hvordan fagene og dertilhørende aktiviteter, opgaver og øvelser er med til at understøtte en positiv forandring blandt projektets unge. Eksempelvis har der været eksperimenteret med hvordan forskellige grader af struktur, forskellige former for viden, forskellige grader af udfordringer mv. spiller ind på arbejdet med fagene samt på udbytte og virkninger for de unge. Det eksperimenterende og

undersøgende arbejde har ikke resulteret i færdige opskrifter, men har været med til at øge lærernes forståelse af, hvordan de forskellige tiltag har virket og hvem de har virket for. Viden der kan bruges i det fremadrettede arbejde.

I lærergruppen har der været forskellige forudsætninger for at indgå i arbejdet med At Ruste Sig. Eksempelvis har nogle lærere været nye, mens andre har haft en lang historie på AFUK. Ligeledes har lærerne skullet arbejde med projektet ud fra forskellige fagligheder, i forskellige værkstedskontekster og med forskellige elevtyper, hvorfor deres oplevelser med projektet også har været forskellige. Herunder hvordan lærerne har oplevet arbejdet med at integrere fagene i praksis og skabe plads til fagene i undervisningen i perioderne mellem projektets temauger.

Overordnet set har lærerne fundet arbejdet med projektet spændende, herunder hvordan man har kunnet arbejde med at omsætte AFUKs kerneværdier til fag, der kan skabe livsmod og øge modstandskraft hos de unge. Mange lærere har dog oplevet, at der i projektet var afsat utilstrækkelig tid til at udvikle på fagene og tænke dem ordentligt ind i værkstedsarbejdet, ligesom det har været deres oplevelse, at projektet har løbet om kap med en i forvejen travl hverdag på AFUK.

Den overordnede oplevelse blandt lærerne er, at projektet har haft en positiv indflydelse på undervisningen. Gennem arbejdet med fagene er AFUKs kerneværdier blevet tydeliggjorte og mere velfunderede i praksis. Ligeledes har fagene fungeret som begreber, der har bidraget til oplevelsen af et fælles sprog og en fælles faglighed, hvilket både har dannet basis for en god dialog mellem lærerne og samtidigt har gjort det nemmere at forklare de unge, hvad der ligger til grund for opgaver, øvelser, osv. Projektets positive indflydelse kobles også sammen med den øgede bevidsthed om, hvordan fx viden, aktiviteter og øvelser kan være med til at påvirke de unges udvikling i forskellige retninger.

Projektet vurderes i højere grad at have bidraget til videreudvikling af eksisterende metoder fremfor at bringe nye metoder med sig. Dog har erfaringerne med visse projektelementer, som fx vidensforedrag, kæpheste og Unge Faglige været meget positive, hvorfor der vil blive arbejdet på at fastholde disse nye elementer i AFUKs videre arbejde. Herudover peger lærerne på en række særligt velfungerende metoder, som fx Fri og Fjøllet samt feedbackmodellen, der ønskes forankret i den fremadrettede undervisning og praksis.

Mange lærere har oplevet, at projektet har bidraget positivt til deres egen udvikling, fx hvad angår nytænkning, fleksibilitet og samarbejde og nogle oplever, at projektet har været med til at højne fokus deres fokus på det opmærksomme arbejde samt deres refleksioner over, hvad der skal til for at gøre de unge til hele mennesker. Nogle lærere oplever desuden, at de på samme måde som de unge har fået trænet og udviklet deres mod gennem projektet.

En del lærere har oplevet, at projektet i noget omfang har bidraget positivt til samarbejdet i lærergruppen, ligesom lærergruppen er blevet oplevet som engageret i udviklingen og gennemførelsen af projektet til trods for at nogle har fundet projektet 'besværligt' eller som en 'overgåelse' af en eksisterende praksis. Mange påpeger, at de har fundet det givtigt at arbejde på tværs af værksteder og at de herigennem har lært hinandens fagligheder bedre at kende,

hvilket har banet vejen for en anden dynamik i huset og i hverdagen. Også samarbejdet mellem AFUK og Ørkenfortet vurderes at være blevet påvirket positivt.

Lærerne vurderer, at de fleste unge har haft et stort udbytte af projektet til trods for, at der har været tale om forskellige unge med forskellige indstillinger til projektet. Som eksempler på udbytte nævnes, at de unge er blevet mere modige og at de er blevet bedre til at prøve grænser af og til at tage stilling. På samme måde som lærerne, vurderes også de unge at have opnået en fælles forståelse og et fælles sprog omkring fagene. Lærerne har forskellige vurderinger af projektets betydning for deres relation til de unge, hvilket skyldes at mange havde en god relation til de unge allerede forud for projektet. Projektet vurderes dog at have givet lærerne og de unge mange gode oplevelser sammen, ligesom det har affødt mange gode snakke.

Ifølge lærerne har At Ruste Sig fordret en italesættelse af værdier og praksis, der har været med til at skabe en fælles retning i arbejdet og dermed sikret at værdierne i højere grad er blevet indarbejdet i praksis på tværs af værksteder. Lærerne ser en fremtid for fagene og er optimistiske i forhold til, at der vil blive arbejdet videre med refleksion, udvikling og implementering, da fagene er forankret i AFUKs kerneværdier. Gennemstrømningen af unge og udskiftning i lærergruppen kan dog udgøre en udfordring i forhold til at kunne bevare den fælles referenceramme, som arbejdet med projektet og fagene har afstedkommet. Således kræver det fremadrettede arbejde med fagene vilje og bevidsthed samt tiltag til at understøtte arbejdet, som fx tid allokeret hertil.

For en del unge har AFUK og projektet været en og samme ting, da de kun har været på AFUK under praksisåret. Dette, sammenholdt med en manglende baselinemåling, gør det svært at vurdere om virkninger og udbytte under praksisåret på AFUK kan tilskrives projektet. Lærerne og de unge, der har gået på AFUK længst kan dog være med til at perspektivere udbytte og sandsynliggøre virkninger. Her er lærernes vurdering, at unge, der har deltaget i At Ruste Sig har taget noget 'andet' eller 'mere' med sig end tidligere årgange.

Kvajepligt har været det fag de unge har oplevet som mest relevant og lettest at begribe. Gennem Kvajepligt oplever en stor andel af de unge at have opnået læring om betydningen af at udfordre deres komfort zone, have en mening, sætte noget på spil, slippe kontrol og at brænde for noget. En stor del af læringen er foregået i praksis, som fx gennem arbejdet med dogmer og afprøvning af Fri og Fjøllet. De unge taler om Kvajepligt som grænseoverskridende og udviklende og som følge af Kvajepligt oplever de, at det er blevet lettere at kaste sig ud i nye ting, ligesom de er blevet bekendte med den gode følelse, der følger af at overvinde sig selv. Nogle fandt dog visse af fagets øvelser for grænseoverskridende og for disse var læring at blive bekendt med egne grænser og at have modet til at sige fra. De unge oplever, at flere øvelser i Kvajepligt har fordret et nærvær og en sårbarhed, som har bragt dem tættere på hinanden og derigennem har bidraget til fællesskabsfølelsen på AFUK. Kvajepligt har gjort det lettere at være sig selv og at henvende sig til hinanden. Ligeledes har Kvajepligt været gavnligt i forhold til arbejdsprocesser og en generel forståelse af, at det ikke er fatalt at fejle. Hovedparten af de unge oplever, at de kan bruge Kvajepligt på skolen og i livet i nogen eller høj grad.

De unge havde svært ved at begribe Pli og Ynde, hvilket kan hænge sammen med at strukturen var løs og at meget af arbejdet med faget foregik sideløbende med værkstedsarbejdet. Alligevel oplever en relativt stor andel af de unge at have opnået læring om betydningen af egen attitude i mødet med andre, af eget bidrag i samværet med andre, af at sætte sig i andres sted og af at møde sine fordomme. Fra Pli og Ynde fremhæves særligt foredragsholdere og kæpheste, som aktiviteter, der har været med til at starte refleksioner hos de unge, ligesom feedback fremhæves af mange som et arbejdsredskab og en metode, de har fået kendskab til gennem faget. En del af de unge oplever også at have fået en god viden gennem arrangementerne med Unge Faglige, ligesom ferieworkshops fremhæves som et positivt tiltag for unge med afgrænset netværk. Også her oplever to tredjedele af de unge, at de kan bruge den nye læring på og udenfor skolen i nogen eller høj grad.

Størstedelen af de unge har haft en stor læring gennem Krop og Humør, herunder læring om egne vaners påvirkning af energiniveau og betydningen af bevægelse, kost, ro og konsekvenser ved brug af rusmidler. Særligt de yngste unge har taget læring om bevægelse til sig, mens det særligt var drengene, der har taget læring omkring rusmidler til sig. Mange af de unge fremhæver foredraget om rusmidler, da de oplever det som vigtigt at kunne italesætte problematikker om rusmidler på AFUK, ligesom nogle unge fremhæver, at foredrag som dette forhåbentligt kan medføre, at værksteds-kammeraterne passer bedre på sig selv. Morgenmaden tilskrives forskellige betydninger, men allermest handler det om, at nogen unge ellers ikke ville få spist morgenmad. I lighed hermed fremhæves forplejning ved AFUK arrangementer som vigtigt, fordi det blandt andet er gratis mad og fordi maden opleves som en omsorg og respekt overfor de unge. Under Krop og Humør fremhæves også erfaringerne med at undervise børn og Sverigesturene, der har banet vejen for, at de unge har lært hinanden at kende på nye måder og dannet grobund for stærkere venskaber og store refleksioner. Som følge af Krop og Humør er en større andel af de unge begyndt at reflektere over egne vaner, ligesom op imod halvdelen har angivet at have ændret på egne vaner.

Grundlæggende kan det siges, at de unge har været glade for de tre nye fag, men samtidig skal det fremhæves, at nogle unge har følt sig frustrerede over afbrydelserne i værkstedsarbejdet grundet de mange fælles aktiviteter eller ganske enkelt har foretrukket det trygge og nære miljø på deres egne værksteder.

En stor andel af de unge oplever, at de gennem praksisåret har fået et tilhørsforhold til AFUK og mange angiver under praksisåret at have fået flere venner eller større netværk. Her har oplevelsen været, at de mange fælles aktiviteter og samarbejdet på tværs af AFUK har fremmet en følelse af samhørighed. Ligeledes oplever en meget stor andel af unge, at de har prøvet nye ting, fået udfordret grænser og har lært nyt om sig selv. På samme måde oplever mange, at tiden på AFUK under praksisåret har været med til at styrke deres selvtillid eller ligefrem gøre dem mere robuste. Der er således god grund til at antage, at praksisåret har bidraget til de unges robusthed, selvom projektets virkninger hovedsageligt vil blive testet af i tiden efter, de unge har forladt AFUK.

Projektets aktiviteter har ikke været isoleret til målgruppen af sårbare unge i mistrivsel, da det ikke har været ønsket at udgrænse de sårbare unge i projektets aktiviteter. For at opnå viden om

projektets egentlige målgruppe har analysen sammenlignet 'sårbare unge' (unge der har modtaget vejledning om trivsel) med 'øvrige unge' og resultaterne peger i klar retning af, at projektets 'sårbare unge' oplever større udbytte og virkninger end de 'øvrige unge'. Der er således god grund til at antage, at At Ruste Sig har haft særlige virkninger for denne særlige målgruppe. Dette billede bekræftes af, at det også er de 'sårbare unge', der tilskriver læring størst brugbarhed på og udenfor skolen, ligesom det i højere grad er dem, der reflekterer over samt ændrer vaner, som følge af projektet.

De unge på AFUK er meget glade for vejledningen, der er i øjenhøjde, har fokus på de unges behov og opleves som fordomsfri. Unge, der har modtaget vejledning, har i høj grad fundet vejledningen brugbar. Flest unge har benyttet den faste vejledning og til trods for gode tilbud om ekstra vejledning på skæve tidspunkter, har de unge kun i ringe grad benyttet denne mulighed. I stedet har projektets ekstra vejleder etableret Frirummet og herigennem lykkedes projektet med at skabe et nyt og anderledes vejledningsformat, der viste sig at kunne tiltrække nogle af de sårbare unge, der normalt er tilbageholdende i forhold til at opsøge vejledning.

Analysen viser, at Frirummet har særlige betydninger for de sårbare unge, der, i højere grad end de øvrige unge, har benyttet Frirummet til at søge venskaber og samvær med voksne, ligesom de i højere grad tilskriver Frirummets mulighed for at komme i et alkohol- og drugfrit miljø en betydning. Med Frirummet er der således skabt et uformelt rum, der møder særligt de sårbare unges behov for tillidsbaseret voksenkontakt og mulighed for nye venskaber. I forlængelse heraf viser analysen, at også Unge Faglige med deres fokus på drivkraft og motivation samt ærlighed om indre og ydre kampe, i særlig grad har appelleret til målgruppen af sårbare unge.

Afslutningsvis viser evalueringen, at det tog noget tid, før projektets Akutpulje blev taget i brug, hvilket blandt andet skyldtes usikkerhed om, hvilke problemstillinger der kvalificerede sig til hjælp og hvor tunge problemstillingerne skulle være for at udløse hjælpen. Dette ændrede sig undervejs i projektet og gav en god tryghed for vejlederne i at kunne hjælpe unge med akutte problemer. Puljen er primært blevet brugt til psykologhjælp, men også til en lang række enkeltstående alvorlige og akutte problemstillinger, såsom hjælp til tøj til hjemløs ung, prævention, vitaminer, mad, bolig, diætist, mv.

